

Nr 2

Sammansatt konstitutions- och bankoutskotts betänkande med anledning av riksdagens organisationsutrednings förslag angående riksdagens personalorganisation jämte motion.

Med skrivelse till talmanskonferensen den 21 oktober 1966 har riksdagens organisationsutredning överlämnat ett betänkande angående riksdagens personalorganisation. Sedan detta framlagts för kamrarna och hänvisats till konstitutions- och bankoutskotten, har det behandlats i sammansatt utskott.

Utredningens betänkande fogas vid utskottets betänkande.

I anledning av betänkandet har motionen nr 944 i andra kammaren väckts av fröken *Sandell* och herr *Martinsson*. I densamma hemställs, »att riksdagen måtte besluta (1) att utskottssekreterare måtte utses i den i riksdagsstadgan angivna ordningen, (2) att riksdagen icke måtte antaga de av utredningen föreslagna reglerna för besvärsrätt».

Utredningen

Talmanskonferensen beslöt i februari 1965 att tillsätta en kommitté för utredning rörande riksdagens personal- och förvaltningsorganisation m. m. Till ledamöter utsågs talmannen F. Thapper, tillika ordförande, talmannen E. Boheman, andre vice talmannen I. Johansson, konstitutionsutskottets ordförande G. Pettersson och bankoutskottets ordförande C. G. Regnéll. Kommittén antog benämningen riksdagens organisationsutredning.

Som en inledning och bakgrund till sina överväganden i organisationsfrågorna studerade utredningen riksdagsarbetet i stort. De undersökningar, som genomfördes i denna del, framlades jämte förslag rörande effektivisering av riksdagsarbetet i ett första betänkande under höstsessionen 1965. Detta riksdagsbehandlades samma session (KU 1965: 47) och föranledde reformer från 1966 års riksdag.

I ett andra betänkande framlade utredningen förslag rörande riksdagens förvaltningsorganisation. Detta riksdagsbehandlades under vårsessionen av innevarande års riksdag (KBaU 1966: 1) och föranledde reformer från halvårsskiftet, främst inrättandet av riksdagens förvaltningskontor.

Sedan utredningen i det nu föreliggande betänkandet upptagit riksdagens personalorganisation, återstår endast vissa begränsade spörsmål att behandla, bl. a. frågan om ett internationellt sekretariat inom riksdagen vilket även har personalorganisatoriska aspekter.

Med hänsyn till att utredningens betänkande bifogas torde endast en helt kort sammanfattning av dess innehåll behöva lämnas här.

Betänkandet berör personalorganisationen hos riksdagens kamrar och utskott samt ett mindre antal tjänster vid förvaltningskontoret med särskild anknytning till arbetet i kamrarna och utskotten. Denna personal omfattar i dag omkring 130 funktioner, vilka samtliga uppehålls av s. k. tillfälligt anställda tjänstemän. Beträffande tjänstgöringstider och fördelning på heltidsarbetande och bisysslor m. m. må hänvisas till betänkandet. Utredningens förslag innebär till en början, att 56 av nämnda funktioner skall omvandlas till lönegradsplacerade tjänster, därav 28 ordinarie och 28 icke-ordinarie. Inom den återstående delen av organisationen åsyftar förslaget att såvitt möjligt nedbringa antalet bisysslor och ersätta dem med arvodestjänster för heltidstjänstgöring och med lönegradsanknutna avlöningsförmåner. Antalet sådana arvodestjänster beräknas till ca 41. Bisysslor måste emellertid finnas kvar i viss omfattning; antalet uppskattas till ca 30.

Beträffande anställningsvillkor, som enligt gällande lagstiftning är avtalsbara har utredningen enligt riksdagens bemyndigande (se KU 1966: 25 och KBAU 1966: 1) slutit avtal med berörda personalorganisationer. Avtalet har godkänts av riksdagens löne delegation under förbehåll för riksdagens godkännande av de organisatoriska förutsättningarna.

I efterföljande tabell lämnas en översikt över de lönegradspacerade tjänster och arvodestjänster utom bisysslor som enligt utredningens förslag skall förekomma vid de olika enheterna. Tjänsterna har förtecknats i ordning efter löneställningen.

Tjänster		FK	AK	KU	SU	BeU	BaU	L ^U	L ^U	L ^U	JU	ABU	RFK
Sekreterare (l)	Cr 4...	1	1	1	1								
» (l)	Cr 3...					1	1	1	1	1	1	1	
Föredragande (l)	Cr 2...			3									
Avdeln.sekr. (l)	Cr 2...				5								
Bltr.sekr. (l)	Cr 1...					2		1	1	1			
» (a)	h B 6...			1—3	5—7	2	1		1		1	1	
Stenotarie (l)	h Ae 27	1	1										
1:e stenograf (a)	A 26		7										
Stenograf (l)	Ae 25...		9										
1:e byråsekr. (l)	Ao 23...	1	1										
Korr.läsare (a)	A 22...												
» (l)	Ae 21...												ca 5
Stenograf (a)	A 21...		ca 12										3
1:e kanslist (l)	Ao, Ae 19...												
Kanslist (l)	h Ae 17	1	1	1	1			1			1	1	
» (a)	h A 17.	3	3	1	1	1			1	1	1	1	

a = arvodestjänst, l = lönegradsplacerad tjänst, h = högst, RFK = riksdagens förvaltningskontor.

Till samtliga ordinarie sekreterare skall utgå avlöningsförstärkning. Stenograforganisationen föreslås bli gemensam för kamrarna. Tjänsten som

stomnotarie i andra kammaren avses tills vidare hållas vakant och funktionen omhänderhas som bisyssla.

Tjänsterna som sekreterare i kamrarna och konstitutions- och statsutskottet skall enligt avtalet tillhöra »frikrets».

Av bisysslorna hänför sig flertalet, ca 25, till kamrarna: 2 ersättare för kammarsekreterarna, 2 biträdande jurister i första och 1 i andra kammaren, 1 gemensam kontaktman riksdag—skola, 1 förste kanslist i andra kammaren, ca 4 reservstenografer och 14 maskinskrivare vid snabbprotokollet. Inom utskotten avses 4 bisysslor förekomma, nämligen 1 sekreterare och 1 biträdande sekreterare i utrikesutskottet, 1 biträdande sekreterare (»andre man») i bankoutskottet och 1 kamrerare i statsutskottet. Slutligen skall den till förvaltningskontoret hörande funktionen som föreståndare för »Riksdagsdebatterna» uppehållas som bisyssla.

Av de ordinarie tjänsterna föreslås 4 tillsatta med konstitutorial (= Ao i tabellen) och övriga 24 med förordnande tills vidare, högst 3 år (= Cr i tabellen), dock att kammarsekreterarna förutsätts bli förordnade årligen. Ordinarie tjänst förutsätter heltidstjänstgöring hela året. Detta bör, där det inte redan förekommer, enligt utredningen ordnas på tre vägar: genom arbetsomläggning, ökad service och fyllnadstjänstgöring vid annat organ än det där tjänsten placerats. Riksdagen har i anledning av utredningens första betänkande beslutit en arbetsomläggning med huvudsyfte att, bl. a. genom utvidgat uppskovsförfarande, åstadkomma en utjämning av arbetsbördan över riksdagsåret. Detta medför på sina håll ett ökat kansliarbete mellan sessionerna. I utskotten bör en arbetsrationalisering även kunna ske genom att antalet specialföredragande minskas, genom att även i övrigt arbetsuppgifter som nu utförs som bisysslor överförs till fast anställda tjänstemän varigenom antalet arvodesanställda och deras tjänstgöringstid minskas, och slutligen även genom att remissförfarandet i motionsärenden begränsas där så kan ske utan sakliga nackdelar. Servicesynpunkter anförs främst för att även kammarkanslierna förses med kvalificerade befattningshavare året runt. I fråga om fyllnadstjänstgöring framhåller utredningen att viss samordning är möjlig mellan konstitutionsutskottet och riksdagens ombudsmän samt mellan statsutskottet och riksdagens revisorer.

Som förutsättning för inrättande av icke-ordinarie tjänster har utredningen uppställt, att dessa skall avse heltidstjänstgöring under minst 8 månader av året. Avtalet innehåller, att icke-ordinarie tjänsteman skall vidkännas C-avdrag (= hela lönen) när det inte finns möjlighet att bereda honom arbete och han ej åtnjuter semester. Beträffande vissa stenografer avses heltidstjänstgöring ordnad genom att de under (i första hand) sessionstid bereds även annat arbete inom riksdagen. Utredningen förutsätter att fyllnadstjänstgöring i princip skall kunna ifrågakomma också för icke-ordinarie tjänstemän, i särskilda fall, närmast avseende stenografer, även utanför riksdagsförvaltningen.

Beträffande den förväntade årliga tjänstgöringstiden på de föreslagna 28 icke-ordinarie tjänsterna framgår av betänkandet endast att en kanslist förutsätts ha helårsarbete på vardera kammarkansliet. I fråga om de drygt 40 arvodestjänsterna berörs motsvarande spörsmål endast beträffande de 12—16 arvodesanställda biträdande sekreterare som omfattas av förslaget. Om dessa har i en anmärkning till avtalet upplysts att de av utredningen förutsatts komma att tjänstgöra, i andra lagutskottet (1) hela året, i konstitutions- och statsutskotten (1—3 resp. 5—7) del av sessionerna och i övriga utskott (5) hela sessionstiden.

Utredningen förordar att en viss integration eftersträvas i personalorganisationshänseende mellan de olika organen. Expertis inom en enhet bör kunna anlitas även hos en annan.

I ett särskilt avsnitt uppehåller sig utredningen vid kvalifikationskrav och rekrytering, varvid understryks att höga krav måste ställas på tjänstemännen och att organisationen bör utformas så att den underlättar en god rekrytering.

De ordinarie tjänstemän, som tillsätts med förordnande, kommer att kunna behålla sina bottenjänster, om de har sådana, men kommer endast att kunna utöva riksdagstjänsten. Överstatförande av bottenjänsterna bör enligt utredningen i princip kunna ske men med vissa begränsningar med hänsyn till riksdagens särskilda förhållanden.

Beträffande tillsättning av tjänst föreslår utredningen ingen ändring annat än vad gäller första tillsättningen som i princip skall ske före innevarande års utgång. Utredningen förordar som en engångsanordning, att tillsättningsförfarandet anförtros en särskild nämnd, förslagsvis med 5 ledamöter jämte erforderligt kanslimässigt och sakkunnigt biträde. På utredningens förslag har också flertalet befattningar efter beslut av talmanskonferensen utannonserats.

Utredningen föreslår att samma bestämmelser skall gälla i fråga om ledigförklarande av tjänst som redan återfinns i tjänstemannastadgan. Besvärsmått föreslås efter vissa överväganden föreligga hos bankoutskottet och efter samma principer som eljest inom statsförvaltningen; bl. a. skall besvärsmått inte föreligga i fråga om de högsta tjänsterna på grund av deras förtroendekaraktär. Utredningen förordar emellertid, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till lagändring som till regeringsrätten överför prövning av rättsbesvär inom riksdagsförvaltningen.

Frågan om tjänstebenämningar har ej definitivt penetrerats av utredningen. De begagnade benämningarna, vilka framgått av tabellen, ger alltså ej uttryck för något slutligt ställningstagande.

Beslut om inrättande av nya tjänster föreslås skola fattas av riksdagen, med rätt emellertid för förvaltningskontorets styrelse att på framställning av vederbörande organ inrätta extra ordinarie eller extra tjänst eller arvodes-tjänst.

Rätten att besluta lönegradsplacering i fråga om tjänster med högst-lönegrad avses tillkomma vederbörande organ efter samråd med förvaltningskontoret, dock att kontoret skall ha beslutanderätten då det gäller att utnyttja högsta lönegraden, B 6, för arvodesanställd biträdande sekreterare. De olika organen föreslås också få rätt att själva besluta om ersättning åt bisysslehavare intill ett belopp motsvarande B 5; högre ersättning skall beslutas av förvaltningskontoret.

I övergångsbestämmelser till avtalet talas bl. a. om särskild ersättning i vissa fall. Tjänsteman, som varit anställd i riksdagen fr. o. m. vårsessionen 1962 och som anmäler sig till men inte blir innehavare av lönegradsplacerad tjänst eller som varit dubbelanställd och i den nya organisationen får lägre lön än summan av den från de båda anställningarna förut uppburna lönen, må efter överenskommelse mellan förvaltningskontoret och berörd huvudorganisation erhålla särskild ersättning, som dock ej får överstiga vad vederbörande uppburit från riksdagen under andra halvåret 1966.

Slutligen må antecknas att utredningens förslag, enligt vad som framhålls i betänkandet, inte kommer att lägga hinder i vägen för övergång till en ny kammar- och utskottsorganisation. Garantier härför ges av tjänsternas konstruktion, som alltså innebär att endast 4 medför en starkare bundenhet för riksdagen genom konstitutorial, samt av att de allmänna reglerna om förflyttningsskyldighet förutsätts bli tillämpliga.

Utskottet

En viktig strävan hos riksdagen under senare år har varit att trots den ständigt stigande arbetsbördan åstadkomma förbättrade arbetsförhållanden för ledamöterna och en ökad service såväl till ledamöterna som till allmänheten. Riksdagens organisationsutredning är ett av de främsta uttrycken för denna strävan. Dess huvuduppgift har varit att föreslå sådana förstärkningar av riksdagens förvaltnings- och personalorganisation, att riksdagen får bättre arbetsmässiga förutsättningar. Det kan också idag konstateras att avsevärda förbättringar redan inträtt som en följd av de reformer som hittills vidtagits i anledning av dess tidigare förslag. Den effektivisering av riksdagsarbetets bedrivande som kommit till stånd i enlighet med utredningens rekommendationer i dess första betänkande har medfört väsentliga lättnader under årets riksdag. Som exempel härpå må antecknas att medan under åren 1950—1965 i genomsnitt omkring 45 % av vårsessionens plentid varit förlagd till maj månad, har nämnda procenttal under innevarande år nedgått till 28—29 % trots att ärendemängden varit minst lika stor som förut. Tillkomsten av riksdagens förvaltningskontor har också medfört en välbehövlig förstärkning av riksdagens grepp om dess interna förvaltningsangelägenheter.

Genom de reformer, som sålunda kommit till stånd, har ett gynnsamt

utgångsläge skapats för prövningen av frågan om övergång till en ändrad personalorganisation. Under de gångna åren har allt starkare reformkrav gjort sig gällande i detta hänseende. Redan år 1959 framlade en intern riksdagsutredning ett förslag till ny personalorganisation, innebärande övergång från nuvarande ordning med endast tillfälligt anställda tjänstemän till ett fastare system. Även författningsutredningen, som tillmätte frågan stor vikt och ägnade den särskild uppmärksamhet, förordade en reform i samma riktning. I sammansatta konstitutions- och bankoutskott har vidare behandlats reformyrkanden åren 1963 och 1964.

Det sammansatta utskott, som behandlade frågan år 1963, underströk särskilt vikten av att en personalorganisatorisk förändring inte föregriper övervägandena i författningsfrågan om en ändrad kammar- och utskottsorganisation. I den då föreliggande situationen, då författningsutredningens betänkanden helt nyligen framlagts, ansåg utskottet att en i och för sig välbehövlig reform av personalorganisationen borde anstå. Synpunkten att övergång till en ny kammar- och utskottsorganisation inte bör försvåras är självfallet giltig även idag. Utskottet har därför inledningsvis särskilt granskat det nu föreliggande betänkandet med hänsyn till dess möjliga konsekvenser i nämnda hänseende. Utskottet har därvid funnit, att några farhågor av angivet slag inte behöver hysas inför förslagets förverkligande. Endast ett begränsat antal ordinarie tjänster föreslås, totalt 28, och av dessa förutsätts endast 4 tillsatta med konstitutorial medan övriga föreslås konstruerade med förordnande tills vidare med maximerad förordnandetid. Allmänna regler om förflyttningsskyldighet avses vidare bli tillämpliga. Även om man beaktar hela antalet lönegradsplacerade tjänster enligt förslaget, sålunda även de icke-ordinarie som likaledes avses bli 28, synes det kunna förutses att komplikationer inte skall uppkomma vid övergång till en ny kammar- och utskottsorganisation. Man kan enligt utskottets bedömning utan vidare säga sig, att om den aktuella tanken på en enkammarriksdag med omkring 350 ledamöter förverkligas, kommer behovet av tjänstemän inte att på sådant sätt minska inom vare sig kammarmarkansli eller utskottsorganisation, att de resurser som det nu framlagda förslaget åsyftar blir för stora.

De skäl, som av utredningen anförts till förmån för en fastare personalorganisation hos riksdagens kamrar och utskott, framstår för utskottet som bärande och övertygande. Det må också erinras om att principiell enighet om en reform i denna riktning förelegat alltsedan det förra kommittéförslaget i ämnet framlades år 1959. Den fråga, som då orsakade delade meningar och föranledde att en reform inte genomfördes, gällde i vad mån riksdagens tjänstemän bör helt knytas till riksdagen och uppföras på dess egen stat. I likhet med utredningen finner utskottet, att avgörande principiella skäl av konstitutionell natur talar för en sådan ordning.

Den av utredningen föreslagna personalorganisationen inrymmer i stort sett lika många funktioner som den nuvarande. Någon nedskärning har alltså inte ansetts möjlig. Vissa begränsningar förordas, bl. a. i fråga om steno-grafernas antal, men häremot står behov av vissa förstärkningar på andra punkter. Härtill kommer att förslaget innebär en inte oväsentlig ökning av de faktiska resurserna genom att vissa befattningar, som idag är förenade med tjänstgöring i huvudsak under sessionstid, föreslås bli årstjänster och genom att bisysslesystemet avses i ganska betydande omfattning bli ersatt med en ordning, enligt vilken tjänstemännen helt ägnar sig åt riksdagsarbetet under anställningstiden med ledighet från annan tjänst. En självfallen förutsättning för detta förslag har varit, att utredningen funnit arbetsuppgifter föreligga som kräver att varje tjänsteman tas i anspråk i den omfattning som angetts. Utredningen har framhållit att detta förutsätter i första hand viss arbetsrationalisering, som bl. a. skulle möjliggöra begränsning av antalet tillfälliga befattningshavare eller av deras tjänstgöringstid samt någon inskränkning av remissförfarandet i motionsärenden. Vidare förutsätter utredningens förslag, att fyllnadstjänstgöring hos annat organ än där vederbörande tjänsteman är placerad kommer till stånd eller att C-avdrag verkställs under tid då en befattning inte medför tillräckliga arbetsuppgifter för innehavaren. I viss del åsyftar förslaget en ökning av riksdagens service till ledamöter och allmänhet genom förstärkning av personalresurserna.

Med hänsyn till den starka ökning, som riksdagens arbetsbörda undergått och som kan förutses fortgå, finner sig utskottet kunna godtaga utredningens förslag i fråga om personalorganisationens omfattning. Särskilt vill utskottet understryka vikten av att kvaliteten i det arbete, som framläggs av riksdagens organ, inte eftersätts till följd av personalbrist. Det framstår emellertid för utskottet som synnerligen angeläget, att riksdagen med uppmärksamhet följer utvecklingen och tillser att utredningens intentioner förverkligas. Då någon minskning av antalet permanenta funktioner knappast kommer till stånd, är det naturligtvis ett viktigt önskemål, att sådan arbetsrationalisering verkligen sker, som medför en minskning av antalet tillfälliga tjänstemän, såsom specialföredragande i utskott etc., och en förkortning av tjänstgöringstiden för de arvodesanställda befattningshavarna. Likaledes är det uppenbarligen angeläget att tillse, att fyllnadstjänstgöring respektive C-avdrag kommer till stånd där så är sakligt motiverat. Utskottet har särskilt uppmärksammat utredningens uttalande om fyllnadstjänstgöring, att utredningen i fråga om läget för dagen för sin del funnit möjligheter föreligga till en viss samordning mellan konstitutionsutskottet och riksdagens ombudsmän och mellan statsutskottet och riksdagens revisorer. Det är givetvis både värdefullt och angeläget att den fyllnadstjänstgöring som här förutsätts förverkligas och blir en kontinuerlig förbindelselänk mellan nämnda organ och verk. Det framstår emellertid för utskottet som

tydligt, att utredningen inte bör tolkas så, att möjligheterna och behovet av fyllnadstjänstgöring skulle anses uttömda därmed. Snarare torde det förhålla sig så, att frågan inte kunnat slutgiltigt och allsidigt penetreras, något som är naturligt med hänsyn bl. a. till de aktuella reformsträvandena beträffande både ombudsmännen och revisorerna. Även på andra håll än de nämnda torde för övrigt fyllnadstjänstgöring kunna ifrågakomma. En annan punkt i utredningens allmänna överväganden, som bör upptas i detta sammanhang, gäller värdet av integration i personalorganisatoriskt hänseende mellan riksdagens skilda organ. Utskottet kan till fullo instämma i utredningens uttalande om vikten av att eftersträva sådan integration med hänsyn till den rationalisering och arbetsutjämning som därigenom kan vinnas.

De organ, som närmast kommer i blickfältet då det gäller att, på sätt utskottet förordar, följa utvecklingen på förevarande område, är talmanskonferensen och förvaltningskontoret. Detta har också förutsatts av utredningen, som bl. a. uttalat att frågor om fyllnadstjänstgöring bör underställas talmanskonferensen då så anses påkallat. Det ligger även i linje med de uttalanden, som gjordes från riksdagens sida i samband med behandlingen av utredningens första båda betänkanden, att ge ifrågavarande båda organ en central ställning. Det bör emellertid understrykas, att de olika enheterna även framdeles bör äga beslutanderätten inom var sitt område, där det inte på vissa särskilda punkter stadgas avvikelser. Det lämpligaste synes vara att kamrarna och utskotten var för sig tillhandahåller talmanskonferensen och förvaltningskontoret de uppgifter om de interna förhållandena, som erfordras för överblick och gemensam planering, och att de nämnda båda organen utövar sin ledning i samråd och genom rekommendationer. Sålunda bör talmanskonferensen i samband med framställning om uppskov med ärendens behandling underrättas om de arbetsuppgifter i övrigt, som avses ankomma på vederbörande befattningshavare, samt om omfattningen och förläggningen av fyllnadstjänstgöring och sådan »integrerad» tjänstgöring som ovan nämnts. Talmanskonferensen bör även göra sig underrättad om utskottens remissförfarande i motionsärenden. Förvaltningskontoret erhåller redan till följd av sina kamerala funktioner uppgifter om antalet specialföredragande och om tjänstgöringstider. I den mån kammare eller utskott avser att ta i anspråk icke-ordinarie eller arvodesanställd tjänsteman även mellan sessionerna eller eljest i större omfattning än som förutsatts i utredningens betänkande, bör uppgift därom jämte motivering tillställas förvaltningskontoret. I sistnämnda hänseende må erinras om att det enligt gällande bestämmelser i princip alltid åligger kammare och utskott att lämna sådan motiverad uppgift till förvaltningskontoret så snart en tjänsteman alls skall tas i anspråk mellan sessionerna. Denna föreskrift tillkom under den tid, då sådan tjänstgöring betraktades som extraordinär. Då nu fasta ordinarie årstjänster inrättas hos samtliga

organ, synes det naturligt att bibehålla ifrågavarande uppgiftsplikt beträffande annan personal. Härmed avser utskottet naturligtvis inte, att andra tjänstemän än de ordinarie i princip ej skall anlitas mellan sessionerna, utan endast att förhållandena och utvecklingen bör kunna överblickas, något som är särskilt betydelsefullt för den framtida prövningen av äskanden om nya tjänster.

Utskottet vill anmärka, att den information, som sålunda förordas förekomma mellan talmanskonferensen, förvaltningskontoret och de olika organen i övrigt, självfallet får betydelse utöver blott att ge underlag för en tillsyn över utvecklingen på personalsidan. Den skapar även förbättrade möjligheter för en rationell planering i stort, något som är av särskilt värde i ett läge då övergång till en ny kammar- och utskottsorganisation är aktuell eller nyligen genomförts.

Ett annat frågekomplex av stor både praktisk och principiell räckvidd, som ingående behandlats av utredningen, gäller kvalifikationskrav och rekrytering. Då utskottet övergår härtill, synes det lämpligt att utgå från det träffade avtalets innehåll. Utskottet vill härvid, med anledning av vad som anförts i motionen II: 944 om att riksdagens möjligheter att påverka ärendet i någon mån förbisets genom förhandlingarna, erinra om att utredningen förhandlat på grundval av riksdagens bemyndigande, vilket getts i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan i dess memorial 1966: 25. Av detta memorial framgick hur ärendet avsågs skola handläggas och att förfarandet överensstämmer med praxis beträffande statsförvaltningen i övrigt.

Beträffande den ordinarie sekreterarpersonalen innebär avtalet, att den i lönehänseende jämställts med de högsta tjänstemannakategorierna inom statsdepartementen. Avtalet som sådant ligger utanför utskottets bedömning, men det bör antecknas att utskottet ansluter sig till de överväganden av organisatorisk art som ligger bakom de överenskomna anställningsvillkoren. Riksdagen har otvivelaktigt behov av tjänstemän med de kvalifikationer, som krävs för en hög ställning i Kungl. Maj:ts kansli. Utskottet tillstyrker också det förslag som utredningen framlagt i fråga om avlöningsförmåner till de fyra befattningshavare, vilkas tjänster enligt avtalet skall utgöra »frikrets»; vid lönegradsplaceringen har utredningen här, efter vad som angetts i betänkandet, beaktat lönegradsplaceringen för statssekreterare. Med avseende på andra lönegradsplacerade tjänster än sådana för sekreterarpersonal har utskottet uppmärksammat, att lägre befattningar än som kanslist inte upptagits i förslaget. Detta torde sålunda förutsätta, att vanliga skrivgöromål i huvudsak utförs av riksdagens skrivbyrå, och att förvaltningskontoret liksom hittills tillhandahåller personal för expeditionsvaktssysslorna. Enligt utskottets bedömning kunde det ifrågasättas, om det med dessa förutsättningar erfordras ett så stort antal kanslistbefattningar som utredningen upptagit. Utskottet vill emellertid

inte motsätta sig förslaget; det högst-lönesystem, som gäller för ifrågavarande tjänster, medger också en differentierad lönsättning.

Utskottet finner det angeläget att understryka vikten av att samtliga de befattningar, som den nya organisationen kommer att innehålla, högre såväl som lägre, verkligen besätts efter normer som motsvarar den avtalade lönsättningen. Det måste sålunda genomgående noga beaktas, att riktiga kvalifikationskrav upprätthålls. Det är enligt utskottets mening bättre, att vissa tjänster tills vidare får stå vakanta, än att de besätts på ett med hänsyn till lönsättningen och arbetsuppgifterna mindre tillfredsställande sätt. Angeläget är också att enhetliga normer tillämpas för de olika organen. Förslaget om en särskild nämnd för det första tillsättningsförfarandet, var till utskottet återkommer i det följande, har särskilda förtjänster från denna synpunkt.

Som utredningen framhållit kan emellertid vissa svårigheter framkomma, då det gäller att rekrytera och behålla tjänstemän med önskvärda kvalifikationer. Konkurrensen om den bästa arbetskraften är stor, och riksdagen har så till vida ett mindre gynnsamt utgångsläge än Kungl. Maj:t som karriärmöjligheterna inom riksdagsförvaltningen är begränsade. Med hänsyn härtill är det, som utredningen understrukt, angeläget att konstruera riksdagstjänsterna på sådant sätt, inte endast med avseende på lönsättningen, att rekryteringen underlättas. Utskottet vill i detta hänseende till en början instämma i utredningens uttalande, att den nya organisationen bör ge vissa möjligheter till karriär inom riksdagsförvaltningen. Utredningen torde väl i första hand ha tänkt på den inre förvaltningen, men vissa beföringvägar föreligger otvivelaktigt även utanför denna, vilka bör tillvaratas. Det må härtill antecknas, att den fyllnadstjänstgöring, som berörs i det föregående, innebär möjligheter att meritera för beföringstjänst inom riksdagens verk. Utskottet vill även instämma i utredningens uttalande, att anställning i riksdagen bör vid tillsättning av tjänst inom statsförvaltningen i övrigt tillmätas minst samma värde som jämförlig tjänstgöring i annan befattning. Detta förutsätter emellertid att riksdagen på sätt utskottet förordat iakttar höga kvalifikationskrav vid förordnande på här ifrågakommande befattningar.

Rekryteringen till riksdagstjänsterna kan, som utredningen framhåller, även underlättas genom att befattningshavarnas återgång till deras tidigare karriär inte försvåras. Utskottet ansluter sig till vad utredningen anfört i fråga om möjligheter till tjänsteförening och om principer för överstatförande av botten tjänster. I sistnämnda hänseende förutsätter betänkandet ett uttalande från riksdagens sida. Med anslutning till vad utredningen anfört föreslår utskottet, att överstatförande i de fall som här kommer i fråga får ske enligt samma principer som eljest tillämpas men med de två inskränkningarna, att beslut om överstatförande dels inte får fattas beträffande nyanställd befattningshavares botten tjänst förrän ett år av anställ-

ningstiden förflutit, dels i samband med organisationens genomförande vid instundande årsskifte inte får i något fall beslutas förrän efter utgången av vederbörande tjänstemans första förordnandeperiod. Som utredningen framhållit kommer den nya ordningen att medföra en inte oväsentlig förbättring från Kungl. Maj:ts synpunkt även med de nämnda båda begränsningarna, eftersom riksdagstjänstemännen med nuvarande system i stor utsträckning är tjänstlediga under avsevärd tid utan att överstatförande alls är möjligt.

Det kan emellertid å andra sidan inte heller bortses från att den relativa löslighet i anställningen, som förordnande tills vidare innebär, kan i vissa fall medföra svårigheter vid rekryteringen. Med hänsyn till övervägandena om en författningsreform kan dock en fastare anställningsform än som föreslagits av utredningen inte nu övervägas. Utskottet instämmer emellertid i utredningens uttalande, att frågan om införande av förordnandetjänster tillsatta för bestämd tid bör upptas till förnyad prövning i samband med en blivande författningsreform. Oavsett detta bör riksdagen tillse att dess tjänstemän bereds en motsvarande trygghet i händelse av uteblivet förnyat förordnande som i övrigt är gängse. Dels bör tillfredsställande pensionsförhållanden åstadkommas och dels bör riksdagen eftersträva att bereda avgående befattningshavare skäligen retriaktposter, oavsett om de avgått på egen begäran eller ej. I detta sammanhang vill utskottet uttala, att frågan om förnyat förordnande bör, där så kan ske, upptagas till avgörande i så god tid före förordnandeperiodens utgång, att skäligen rådrum ges för övergång till annan verksamhet. Vad här sagts har särskild betydelse för de tjänstemän som inte innehar annan tjänst än förordnandetjänsten.

Beträffande de arvodestjänster, som upptagits i förslaget, kommer läget att bli, att riksdagen liksom hittills vid rekryteringen blir beroende av att vederbörande beviljas tjänstledighet av sin arbetsgivare. Som utredningen framhållit bör riksdagens tidigare uttalanden om att myndigheterna bör visa tillmötesgående i här åsyftade fall alltjämt äga giltighet. Detta framstår som så mycket mera befogat som den praktiska betydelsen därav blir avsevärt ringare för myndigheterna än hittills genom att arvodestjänsterna blir väsentligt färre och dessutom kommer att avse kortare anställningstid.

Om vissa enskildheter i utredningens förslag får utskottet vidare anföra följande. Som framgått av det förut sagda tillstyrker utskottet förslaget i vad avser tjänsternas konstruktion, som beträffande ordinarie tjänster alltså innebär att 4 tjänstemän tillsätts med konstitutorial och 24 med förordnande tills vidare. De sistnämnda avses skola förordnas, kammarsekreterarna för högst ett år och övriga, däribland utskottssekreterare, för högst tre år. I motionen II: 944 kritiserar denna olikhet mellan kammar- och utskottssekreterare och hemställs att samma förordnandetid skall gälla; med hänsyn till riksdagsstadgans föreskrift anser sig motionärerna förhindrade att föreslå tre år, varför de förordar ett år. Utskottet kan instämma med motionärerna däri, att skillnaden mellan kammar- och ut-

skottssekreterare i och för sig knappast är motiverad. Med hänsyn till den rådande principiella enigheten om övergivande av nuvarande tvåkammarsystem synes likväl kammarsekreterarna tills vidare böra förordnas för högst ett år i sänder. Att införa samma korta tid även för utskottssekreterare skulle innebära, att den i egentlig mening fasta personal, som riksdagen erhåller genom den nya organisationen, blir mycket ringa. Utskottet finner sig därför böra följa utredningens förslag och avstyrker sålunda motionen i denna del. Utskottet vill liksom utredningen framhålla, att förordnandetidens längd självfallet skall kunna i det enskilda fallet anpassas till vad som bedöms lämpligt. Utskottet ansluter sig även till vad som anförts i fråga om tillsättande organ och om samråd före tillsättning av tjänst som förutses bli förenad med skyldighet att fullgöra fyllnadstjänstgöring hos visst riksdagens verk. Till det sistnämnda må antecknas att konstitutionsutskottet uttalat sig för att de föredragandetjänster hos utskottet, som skall vara samordnade med riksdagens ombudsmannaämbeten, inte bör besättas annat än i samförstånd med ombudsmännen.

Utskottet finner sig vidare kunna godtaga utredningens ställningstaganden i frågorna om besvärsmått och besvärinstanser. Riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan lagändring, varigenom prövningen av besvär i rättsfrågor inom riksdagsförvaltningen förläggs till regeringsrätten enligt samma principer som gäller inom statsförvaltningen i övrigt. I motionen II: 944 har hemställts om att utredningens förslag beträffande besvärsmått inte måtte antas. Som grund härför åberopas endast utskottens gamla suveränitet i fråga om anställning av sina tjänstemän. Detta kan enligt utskottets mening inte utgöra bärande skäl mot införande av besvärsmått, särskilt inte då utredningens förslag överensstämmer med allmänna regler, varav följer vissa begränsningar som får praktisk betydelse just i fråga om utskotten. Motionen avstyrks sålunda även i denna del.

Frågan om tjänstebenämningar har inte slutligt penetrerats av utredningen. Utskottet utgår från att frågan blir föremål för ytterligare överväganden inom utredningen.

Beslutanderätten i fråga om lönegradsplacering av befattningshavare med tjänst i högst-lönegrad och om bestämmande av avlöningsförmåner till arvodesanställd personal synes lämpligen böra regleras på sätt utredningen föreslagit.

I fråga om inrättande av nya tjänster finner utskottet, med anslutning till vad utredningen anfört, att beslutanderätt bör tillkomma styrelsen för riksdagens förvaltningskontor enligt samma principer som gäller beträffande riksdagens verk. Styrelsen bör sålunda äga inrätta extra ordinarie och extra tjänster samt arvodestjänster ävensom besluta om göromålsförordnande. Däremot bör de enskilda organen inte själva äga befogenhet att in-

rätta nya tjänster. De bör emellertid vid behov äga besluta om anställning av bisysslekaraktär.

Konstitutionsutskottets kanslifråga, som behandlades av ett sammansatt konstitutions- och bankoutskott år 1964 varvid uttalades att frågan borde lösas med begagnande av nämnda utskotts initiativrätt, får genom förevarande förslag en lösning. Förslaget utgår från dechargearbetets nuvarande omfattning och uppläggning. Enligt vad som inhämtats från konstitutionsutskottet är förslaget tillfredsställande även med en sådan ändrad uppläggning av dechargen som för närvarande övervägs.

Utredningen har som redan antecknats föreslagit, att tillsättningen första gången av flertalet nya tjänster skall uppdras åt en särskild nämnd. I motionen II: 944 hemställs att detta förslag inte förverkligas såvitt avser tillsättning av utskottssekreterare. Till grund för sitt förslag har utredningen anfört följande. Motsvarande anordning har i flera sammanhang förekommit inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen. Utredningen har funnit att de skäl som talar för en sådan ordning framstår som alldeles särskilt starka i nu förevarande sammanhang. Uppdelningen av de tillsättningsfunktioner, som eljest i sista hand ligger hos Kungl. Maj:t, på ett flertal olika riksdagsorgan med mycket små resurser i jämförelse med Kungl. Maj:t utgör ett alldeles särskilt starkt skäl för en tillsättningsnämnd. Önskvärdheten av att enhetliga tillsättningsnormer tillämpas och att en för framtiden lämplig praxis inleds talar vidare här liksom inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen för en särskild övergångsordning. Ytterligare skäl därför utgör angelägenheten av att åstadkomma en verklig inventering av möjliga aspiranter och av att trots tidsbrist kunna genomföra organisationsförändringen på ett i alla hänseenden tillfredsställande sätt, förhållanden som talar för en centralisering av tillsättningsförfarandet till ett särskilt organ med erforderliga tekniska resurser. Utskottet finner dessa skäl helt övertygande och tillstyrker därför förslaget. Någon anledning att göra undantag för utskottssekreterare kan utskottet ej anse föreligga; snarare borde förfarandet ha gjorts ännu mera omfattande. Motionen avstyrks alltså även i denna del.

Efter beslut av talmanskonferensen i enlighet med rekommendation i betänkandet har flertalet tjänster utannonserats som en förberedelse för ett sådant särskilt tillsättningsförfarande som åsyftas. Detta har i motionen II: 944 kritiserats med avseende på sådana befattningar, som för framtiden avses ej bli omfattade av regler om skyldighet att ledigförklara tjänster. Utskottet vill för sin del uttala, att det framstår som högst värdefullt att riksdagen genom utannonseringen får vetskap om vilka aspiranter som står till buds även i fråga om de höga tjänsterna, och att det kan vara av värde att ett motsvarande förfarande tillämpas även i framtiden även om det inte föreskrivs i författningsbestämmelser.

Samtliga tjänster inom den nya organisationen utom de som sekreterare i kamrarna och sådana arvodestjänster som avses endera ha bisysslekaraktär eller medföra kortare årlig tjänstgöring än under riksdagens sessionstid bör omfattas av det särskilda tillsättningsförfarandet. De till förvaltningskontoret knutna tjänsterna bör dock tillsättas av kontoret. Nämnden bör bestå av fem ledamöter och utses av talmanskonferensen. Av stor vikt är att nämnden får till sitt förfogande föredragande och särskild expertis, vilka står utanför den inre riksdagsförvaltningen och även i övrigt intar en obunden ställning. De olika arbetsfält, från vilka riksdagens tjänstemän huvudsakligen rekryteras, bör representeras. Med hänsyn till vad som anförts om värdet och behovet av fyllnadstjänstgöring föreligger särskilda skäl för att söka sakkunnigt biträde inom riksdagens verk, t. ex. bland riksdagens ombudsmän. Vid tillsättningen bör noga iakttas vad förut anförts om kvalifikationskrav. Särskilt bör det beaktas, att de enheter som det gäller var för sig är av ringa storlek. Stor vikt måste därför fästas vid personliga kvalifikationer, medan anciennitetshänsyn och liknande inte bör tillmätas utslagsgivande betydelse. Det bör också iakttas att det, som ovan anförts, är bättre att låta vissa tjänster tills vidare hållas vakanta än att tillsätta dem utan att personer med fullt övertygande meriter funnits stå till förfogande. Nämnden bör samråda med de organ där de olika tjänsterna är placerade. Det bör inte ankomma på nämnden att utfärda anställningsbevis, utan sådana bör meddelas i den ordning som utredningen föreslagit. Besvärsmätt bör i enlighet med utredningens förslag föreligga till bankoutsottet i fråga om alla tjänster på löneplanerna A och B.

Den föreslagna förändringen av personalorganisationen påkallar ändring av 30 § riksdagsstadgan, som innehåller de grundläggande bestämmelserna om riksdagens tjänstemän. Utskottet har utarbetat ett förslag till ändrad lydelse av stadgandet. I mom. 1 har intagits bestämmelser om inrättande av tjänster, i mom. 2 regler om tjänstetillsättning, förordnandetid och anställningsbevis. Förslaget återspeglar i denna del betänkandet och vad ovan anförts i nämnda frågor. I mom. 3 har utskottet, efter mönster av 15 § 1 mom. kamrarnas ordningstadgor, infört ett stadgande som fastslår sekreterarnas ansvar som chefer för respektive kammar- och utskottskanslier. I mom. 4 föreslås en reglering av beslutanderätten i fråga om semester och annan ledighet för tjänstemän. Motsvarande stadgande återfinns för statsförvaltningen i övrigt i allmänna verksstadgan. Enligt utskottets mening bör talmännen och utskottens ordförande besluta i nämnda hänseenden. I mom. 5 har utskottet upptagit bestämmelser om den informationsplikt som enligt ovan utvecklats bör åläggas kamrarna och utskotten. Det må antecknas att första stycket omfattar såväl fyllnadstjänstgöring som sådan »integrerad» tjänstgöring varom förut talats. Andra stycket omfattar av tekniska skäl formellt alla tjänstemän som inte har ordinarie tjänst, sålunda även de båda kammarkanslier och den biträdande sekreterare i andra lagutskot-

let, i fråga om vilka utredningen angett sig ha förutsatt tjänstgöring mellan sessionerna. I praktiken kommer detta inte att vålla någon olägenhet. I mom. 6 slutligen har utskottet infört en hänvisning till tjänstemannastadgan i fråga om besvärsmätt, varom torde böra lämnas föreskrifter i nämnda stadga. De nuvarande bestämmelserna om tillsättande av personal hos förvaltningskontoret och kanslideputerade har inte getts någon motsvarighet, då något behov därav ej ansetts föreligga. Utskottet har övervägt, om regler bort ges beträffande särskilda utskott, men funnit att detta ej erfordras med hänsyn till den avfattning som getts paragrafen.

Den nya lydelsen av 30 § riksdagsstadgan bör träda i kraft den 1 januari 1967. Den särskilda tillsättningsnämnden skall fungera dessförinnan och kan därför ej regleras i ett övergångsstadgande. Ej heller är den förenlig med den nuvarande lydelsen av 30 §. Utskottet föreslår den tekniska lösningen, att riksdagen med omedelbar verkan upphäver ifrågavarande stadgande och att nämnden etableras i kraft av särskilt riksdagsbeslut under den korta övergångstiden i slutet av innevarande år innan den nya lydelsen av 30 § trätt i kraft.

Genomförandet av den nya personalorganisationen föranleder även i övrigt vissa författningsändringar. I första hand bör tjänstemannastadgan för riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk göras tillämplig även på riksdagens kamrar och utskott, vilket nödvändiggör ändringar både av stadgans rubrik och av flera stadganden i densamma. Ytterligare kan aktualiseras bl. a. ändringar i instruktionen för riksdagens förvaltningskontor, vartill kommer att vissa bemyndiganden bör ges kontoret. Utskottet har ännu inte tagit ställning till samtliga dessa författningsändringar m. m. utan kommer att framlägga ett nytt betänkande därom senare under innevarande session. Med hänsyn till det särskilda tillsättningsförfarandet, som bör kunna inledas snarast, har utskottet inte velat uppskjuta avgivandet av sitt betänkande i principfrågorna. Några tekniska olägenheter följer inte av att riksdagsbehandlingen av ärendet sålunda uppdelas.

Kostnadsökningen, vad beträffar löner och arvoden, för genomförande av ovan angivna förslag har av utredningen beräknats till i runt tal 630 000 kronor för år. Beräkningen har skett med utgångspunkt i den under senare halvåret 1966 gällande lönenivån. På grund av redan avtalade löneökningar för år 1967 kan kostnadsökningen förutsättas redan från början bli högre än vad nyss sagts.

Med hänsyn till att den ändrade personalorganisationen skall genomföras från och med den 1 januari 1967 uppkommer spørsmålet från vilket anslag ifrågavarande personalkostnader skall täckas under innevarande budgetår. Enligt riksdagens beslut i maj 1966 (BaU nr 42) skall kostnader för avlöningar till såväl tillfälligt anställda tjänstemän hos riksdagen som ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän på riksdagens förvaltningskontors stat under budgetåret 1966/67 bestridas från det på fjortonde huvudtiteln upp-

förda förslagsanslaget »Den inre riksdagsförvaltningen: Avlöningar». Enligt utskottets mening bör även avlöningskostnaderna för de tjänster och arvodsbefattningar som nu införs belasta ifrågavarande anslag, något som kan komma att medföra en medelsåtgång av i runt tal 330 000 kronor utöver det belopp varmed detta uppförts i riksstaten.

Genomförandet av vad utskottet här förordat förutsätter ändring i den avlöningsstat för den inre riksdagsförvaltningen som ingår i den till bankoutskottets nämnda utlåtande fogade specifikationen till anslagen under fjortonde huvudtiteln. Det torde böra uppdragas åt styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att efter erforderliga detaljberäkningar besluta om sagda ändring av avlöningsstaten. Denna bör därvid uppdelas på två avdelningar, nämligen dels avlöningar etc. till tjänstemän hos kamrar, utskott m. fl. organ, dels avlöningar etc. avseende riksdagens förvaltningskontor.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att motionen II: 944 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen i anledning av riksdagens organisationsutrednings förevarande förslag måtte besluta

1. att från och med den 1 januari 1967 genomföra ändrad personalorganisation inom riksdagen i enlighet med vad utskottet ovan anfört;

2. att upphäva 30 § riksdagsstadgan och, med giltighet från och med den 1 januari 1967, antaga bifogade förslag till ny lydelse av samma stadgande;

3. att i enlighet med vad utskottet ovan anfört en särskild av talmanskonferensen utsedd nämnd skall utse innehavare av vissa tjänster hos riksdagens kamrar och utskott; samt

4. att avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t i enlighet med vad utskottet ovan anfört om principer för överstatförande av tjänster i vissa fall och om förslag till lagändring angående prövning av besvär över vissa beslut inom riksdagsförvaltningen.

Stockholm den 16 november 1966

På sammansatta konstitutions- och bankoutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Dahlén, Nils Theodor Larsson, Åke Larsson och Larfors; samt

från andra kammaren: herrar Regnéll, Adamsson, Henningsson, Larsen i Luttra, Wennerfors, Berglund och Ekström i Iggesund.

Förslag till ny lydelse av 30 § riksdagsstadgan

Mom. 1. Hos kamrarna och de ständiga utskotten finnas ordinarie, extra ordinarie och extra tjänster samt arvodestjänster enligt beslut av riksdagen. Styrelsen för riksdagens förvaltningskontor äger därutöver inrätta extra ordinarie och extra tjänster samt arvodestjänster ävensom besluta om göromålsförordnande. Därjämte äger varje kammare och utskott besluta om anställning av bisysslekaraktär.

Mom. 2. Varje kammare och utskott tillsätter sin sekreterare. Övriga tjänstemän utses, i samråd med sekreteraren, för varje kammare av talmännen och vice talmännen samt de ledamöter, som kammaren därtill utser, och för varje utskott av utskottet.

Förordnande på ordinarie tjänst skall gälla tills vidare, högst tre år, dock att kamrarnas sekreterare förordnas årligen.

Förordnande utfärdas för sekreterare i kammare av talmannen och för sekreterare i ständigt utskott av talmännen på riksdagens vägnar med kontrastation av utskottets ordförande. För övriga tjänstemän utfärdas anställningsbevis av talmannen eller utskottsordföranden med kontrastation av sekreteraren.

Mom. 3. Sekreteraren är chef för kansliet. Han är i denna egenskap ansvarig för kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång och för expeditionen av fattade beslut.

Mom. 4. Om semester och annan ledighet för tjänsteman beslutar för varje kammare talmannen och för varje utskott ordföranden.

Mom. 5. Det åligger varje kammare och utskott att före vårsessionens slut lämna talmanskonferensen meddelande om kansliets arbetsuppgifter under sessionsuppehållet och om omfattningen och förläggningen av tjänstgöring, som tjänsteman avses fullgöra eller under tiden efter senaste meddelande fullgjort hos annat riksdagens organ eller verk.

Avser kammare eller utskott att under tid, då session ej pågår, anlita annan tjänsteman än ordinarie eller att eljest anlita tjänsteman under längre tid än som förutsatts vid tjänstens inrättande, skall underrättelse därom jämte motivering lämnas riksdagens förvaltningskontor.

Mom. 6. Om besvär i vissa fall över beslut enligt denna paragraf föreskrivs i tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk.

BETÄNKANDE
angående
riksdagens personalorganisation

AVGIVET AV RIKSDAGENS ORGANISATIONSUTREDNING

INNEHÅLL

	Sid.
Skrivelse till talmanskonferensen	5
I. Gällande ordning	7
A. Anställningstyper och antal tjänstemän	7
B. Gällande anställningsnormer	10
C. Aktuella löneförmåner	13
II. Kort historik	15
A. Huvudpunkter i utvecklingen	15
B. Tidigare utredningar m. m.	18
C. Reformsträvanden	19
D. Utredningens tidigare betänkanden	26
III. Utredningens allmänna överväganden	28
A. Skäl för och emot en fastare personalorganisation	28
B. Huvudgrunderna för konstruktionen av ett nytt system	31
C. Kvalifikationskrav och rekrytering	34
D. Vissa särskilda spörsmål	35
1. Anställningsformen för lönegradsplacerade tjänster	35
2. Beslutande organ i anställningsärenden m. m.	37
3. Tjänstledighet i vissa fall	40
IV. Utredningens förslag till personalorganisation	41
A. Kamrarna	42
B. Utskotten	42
C. Riksdagens förvaltningskontor	43
D. Sammanfattning av den föreslagna personalorganisationen	43
E. Specialmotivering till vissa delar av förslaget	43
V. Lönefrågor m. m.	46
VI. Personalförteckning, författningsbestämmelser m. m.	49
VII. Kostnadsberäkning	53
<hr style="width: 10%; margin: 10px auto;"/>	
Bilaga 1. Vissa uppgifter rörande organisation och arbetsuppgifter inom kamrarnas och utskottens kanslier	54
2. Översikt av den av organisationsutredningen föreslagna personalorganisationen	76
3. Förhandlingsöverenskommelse	78

Till Talmanskonferensen

Med skrivelse till talmanskonferensen den 27 april 1966 överlämnade riksdagens organisationsutredning betänkande med vissa förslag rörande riksdagens förvaltningsorganisation. I skrivelsen anmälde utredningen sin avsikt att senare framlägga förslag rörande riksdagens personalorganisation, varvid förutsattes att riksdagens prövning av sistnämnda förslag skulle kunna ske under innevarande års riksdags höstsession.

Efter slutfört utredningsarbete i ifrågavarande del får utredningen härmed överlämna Betänkande angående riksdagens personalorganisation. Det i betänkandet innefattade förslaget avses skola genomföras den 1 januari 1967.

Såsom av betänkandet framgår har på grundval av förda förhandlingar överenskommelse träffats med personalorganisationerna i föreliggande lönefrågor. Överenskommelsen har på riksdagens vägnar godkänts av riksdagens lönedelelegation, dock under förbehåll att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningar som legat till grund för densamma.

Inom utredningen har diskuterats frågan om eventuellt upprättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen. Någon ståndpunkt härutinnan är utredningen emellertid inte f. n. beredd att redovisa. Utredningen vill endast anmäla att fortsatta överväganden inom utredningen av denna fråga kan komma att beröra även utrikesutskottets sekretariat. Utredningens förslag i denna del, vilket utgår från nuvarande förhållanden, är därför att betrakta som preliminärt.

Enligt utredningen tillhandakommet protokollsutdrag från talmanskonferensens sammanträde den 25 maj 1966 har talmanskonferensen beslutat, att en hos konferensen väckt fråga om utskottens resor och kostnaderna härför skulle beredas av organisationsutredningen. Utredningen får anmäla, att berörda fråga ännu icke kunnat behandlas av utredningen och att resultatet av utredningens överväganden i ämnet avses skola redovisas senare.

Förutom sistberörda spörsmål har utredningen mottagit *dels* den i konstitutionsutskottets av riksdagen godkända utlåtande 1966: 16 behandlade frågan om ändrad ordning för väckande av motioner, vilken fråga upptagits i motionen II: 434 till årets riksdag, och *dels* en av talmanskonferensen genom beslut den 24 februari 1966 till utredningen överlämnad framställning från ett antal riksdagsledamöter angående läkarvårdsservice åt ledamöterna.

Organisationsutredningens arbete fortsätter sålunda även efter framläggandet av förevarande betänkande.

Stockholm den 21 oktober 1966

Fridolf Thapper

Erik Boheman

Ivar Johansson

Georg Pettersson

C. G. Regnéll

/ N. af Malmborg

Organisationsutredningens ledamöter: Talmannen F. Thapper, ordförande, talmannen E. Boheman, andre vice talmannen I. Johansson, konstitutionsutskottets ordförande G. Pettersson och bankoutskottets ordförande C. G. Regnéll.

Sakkunniga och experter: Kamrarnas sekreterare K.-G. Lindelöw och S. Johansson, statsutskottets sekreterare O. Berger, konstitutionsutskottets sekreterare F. Sterzel och avdelningssekreteraren i statsutskottet N. af Malmborg, den sistnämnde tillika utredningens sekreterare.

Såsom särskild expert rörande avtalsfrågor m. m. har anlitats direktören i riksdagens förvaltningskontor S. Lannefjord.

I. Gällande ordning

I vidsträckt bemärkelse omfattar »riksdagens personalorganisation» arbetstagare vid riksdagens verk, vid riksdagens förvaltningskontor och hos riksdagens kamrar och utskott. Endast den sistnämnda personalgruppen brukar emellertid åsyftas med det citerade uttrycket, och det är också i huvudsak denna som avses i detta betänkande.

Medan personalorganisationen vid riksdagens verk och förvaltningskontor i huvudsak uppbyggts efter de inom statsförvaltningen i övrigt gängse principerna råder särpräglade förhållanden hos riksdagens kamrar och utskott. Tjänstemännen där går sedan gammalt under beteckningen »riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän». De har inga lönegradsplacerade tjänster utan endast arvodesbefattningar, på vilka nya förordnanden beslutas vid varje ny riksdag. Åtskilliga av dessa befattningar uppehålls vid sidan av annan tjänst, vanligen statstjänst. Först under senare år har tjänstemän haft fortlöpande arbete hos riksdagen på annan tid än i anslutning till sessionerna. Utvecklingen har, som kommer att framgå av den följande framställningen, gått i den riktningen att allt fler riksdagsbefattningar i realiteten omvandlats till heltidstjänster med kontinuerlig tjänstgöring året om, men systemet bygger alltjämt på att fråga endast är om tillfällig anställning.

Huvuddragen i det personalorganisatoriska system som tillämpas hos riksdagens kamrar och utskott skall tecknas i detta avsnitt. Det bör anmärkas att även riksdagens förvaltningskontor i någon mån här kommer i betraktande då ett fåtal »tillfälligt anställda tjänstemän» finns även där. Framställningen disponeras på tre underavsnitt, avseende anställningstyper och antal tjänstemän, gällande anställningsnormer och aktuella löneförhöjningar.

A. Anställningstyper och antal tjänstemän

Vid en redovisning av riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän är det, som redan antytts, av grundläggande betydelse att särskilja två kategorier: *dels* de som uppehåller riksdagsysslan vid sidan av annan tjänst, från vilken de åtnjuter partiell eller ingen tjänstledighet, *och dels* de som ägnar sig helt åt riksdagsarbetet endera med hel tjänstledighet från annan anställning eller utan att alls inneha annan tjänst. Den förra gruppen kommer här att kallas »dubbelarbetande», den senare »heltidsarbetande». Begreppen kan närmare definieras på något olika sätt, som kommer att framgå av det följande.

I efterföljande två uppställningar lämnas uppgifter om de olika slags befattningar som finns hos riksdagens kamrar och utskott samt om det antal befattningshavare som brukar anställas under en normal vårsession. Heltidsarbetande tjänstemän har utmärkts med asterisk.

Tjänstemän hos riksdagens kamrar

Befattning	FK	AK
Sekreterare.....	1	1*
Ersättare för sekreteraren.....	1	1
Stomnotarie.....	1*	1
Notarie.....	—	1
Förste stenograf.....	3	4
Stenograf.....	12	13
Reservstenograf.....	2	2
Förste kanslist.....	1	1
Kanslist tillika registrator.....	1	1*
Kanslist.....	2	1* + 1
Kanslist (kansliskrivare).....	3*	2*
Maskinskrivare vid snabbprotokollet.....	7	6

Tjänstemän hos riksdagens ständiga utskott

Befattning	UU	KU	SU	BeU	BaU	L ¹ U	L ² U	L ³ U	JU	ABU
Sekreterare.....	1	1*	1	1*	1	1*	1*	1*	1	1
Notarie med sekreterargöromål....		3*	5	2* + 2	1	1*	2*	1*	2	1
Notarie.....	1	1*	7							
Notarie och registrator.....			1*							
Kamrerare.....			1							
Kanslist tillika registrator.....		1*							1*	
Kanslist.....		1*	1*	1*		1*	1*		1*	1*

Utöver de tjänstemän som angetts i den första uppställningen finns en för kamrarna gemensam kontaktman riksdag—skola. Till den andra uppställningen bör anmärkas att befattning som kamrerare endast kan tillsättas i statsutskottet.

Som uppställningarna visar brukar hos kamrarna och hos utrikes-, stats-, banko-, jordbruks- och allmänna beredningsutskotten alla befattningar utom vissa registrators-, kanslist- och kansliskrivarbefattningar uppehållas av dubbelarbetande tjänstemän. Undantag utgör sedan flera år andra kammarens sekreterare och första kammarens stomnotarie. Under vissa tider, däribland vårsessionen 1966, har även bankoutskottets sekreterare samt allmänna beredningsutskottets sekreterare och notarie med sekreterargöromål varit heltidsarbetande. Dubbelarbete har däremot alltid varit självfallet i utrikesutskottet och är sedan många år regel för sekreterare och notarier med och utan sekreterargöromål i stats- och jordbruksutskotten samt för notarie med sekreterargöromål i bankoutskottet. I konstitutions- och lag-

utskotten är som regel samtliga tjänstemän heltidsarbetande; i bevillningsutskottet gäller detsamma utom i fråga om ett par notarier med sekreterargöromål.

Uppställningarna hänför sig såsom nämnts till en normal vårsession. Under höstsessionerna är personaluppsättningen regelmässigt något mindre i vissa utskott. Sålunda kan statsutskottets notarier utan sekreterargöromål och två av bevillningsutskottets notarier med sekreterargöromål betraktas som i huvudsak knutna endast till vårsessionerna.

I allt större omfattning har riksdagstjänstemän kommit att tas i anspråk även mellan sessionerna. Detta sammanhänger givetvis med att uppskovsinstitutet tagits i bruk allt flitigare. I december 1965 beslöt riksdagen att godkänna organisationsutredningens rekommendationer av ett ytterligare väsentligt utvidgat uppskovsförfarande och utökat kansliarbete under uppehållen mellan sessionerna. Redan dessförinnan hade emellertid ett flertal befattningar i realiteten blivit att betrakta som helårs- och heltidsbefattningar. Detta gäller posterna som sekreterare i konstitutions-, bevillnings- och lagutskotten samt två befattningar som notarie med sekreterargöromål i bevillnings- och en i ettvarvt av konstitutions- och lagutskotten.

Hittills har endast berörts personal hos kamrarna och utskotten. Som förut nämnts finns även vid riksdagens förvaltningskontor vissa tillfälligt anställda tjänstemän. Dessa är en föreståndare för »Riksdagsdebatterna» och ett antal korrekturläsare. De sistnämnda skall i princip — vid full tjänstgöring, f. n. 27 tim./vecka — vara 10, men arbetet har brukat tidvis fördelas på flera (17 under vårsessionen 1966).

En fråga som bör beröras i detta sammanhang är rekryteringen av de tillfälligt anställda tjänstemännen. Här om kan till en början sägas att stats-tjänstemän dominerar och att den näst största gruppen utgörs av personer utan anställning vid sidan av riksdagen. En mindre grupp har anställning i enskild eller kommunal tjänst.

De heltidsarbetande utgörs undantagslöst av statstjänstemän med hel tjänstledighet från sina ordinarie tjänster och personer utan annan anställning. Sekreterare och notarier hör som regel till den förra gruppen, övriga befattningshavare till den senare.

Dubbelarbetande tjänstemän med annan anställning i kommunal eller enskild tjänst återfinns främst hos kamrarna, särskilt bland stenograferna, men har också förekommit t. ex. i bankoutskottet.

Statstjänstemännen rekryteras huvudsakligen från departementen och verken samt från de allmänna domstolarna och kammarrätten. Som fast praxis kan betecknas att statsutskottet hämtar sina tjänstemän främst från departementen men i någon utsträckning även från verken samt att lagutskotten rekryteras från hovrätterna och bevillningsutskottet från kammarrätten och kontrollstyrelsen. Konstitutionsutskottet har i huvudsak tagit

sina tjänstemän dels från de allmänna domstolarna och dels bland universitetslärare. Utrikesutskottets personal är numera alltid anställd i utrikesförvaltningen. I övrigt kan man knappast tala om någon fast praxis vid personalrekrytering.

Beträffande den nivå på vilken statstjänstemän rekryteras kan helt allmänt sägas följande. I kamrarna uppehålls kanslisttjänster dels av heltidsanställda befattningshavare för sedvanliga kansligöromål av expeditionell natur och dels som bisysslor av akademiskt utbildad personal, vilken även fullgör vissa utredande funktioner. Den sistnämnda kategorin rekryteras ofta bland högre statstjänstemän, på byråchefs- eller byrådirektörsnivå. I statsutskottet brukar avdelningssekreterarna (notarier med sekreterargöromål) inneha tjänst som kansliråd, departementssekreterare i högsta lönegraden eller liknande, medan övriga notarier vanligen är departementssekreterare i skiftande lönegrader. Liknande gäller de dubbelarbetande tjänstemännen i övriga utskott. Regelmässigt rekryteras första och tredje lagutskottet yngre hovrättsassessorer, andra lagutskottet äldre hovrättsfiskaler samt bevillningsutskottet assessorer och fiskaler i kammarrätten och befattningshavare med lägst byrådirektörs ställning i kontrollstyrelsen. Konstitutionsutskottet har under en följd av år anställt tingsdomare, revisionssekreterare och jämställda som »föredragande i särskilda ärenden» (= notarier med sekreterargöromål).

Det bör ytterligare framhållas att benämningen »riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän» i viss mån kan sägas vara oegentlig, trots den betydande löslighet som kännetecknar anställningsförhållandena. Att märka är sålunda att vid åtskilliga befattningar, kanske det övervägande antalet, innehavarna i realiteten inte växlar i större utsträckning än som är vanligt inom statsförvaltningen i övrigt. Tätare personskiften förekommer främst på befattningarna som sekreterare och notarier med sekreterargöromål i bevillnings-, banko- och lagutskotten, som notarier med och utan sekreterargöromål i konstitutions- och jordbruksutskotten och som notarier utan sekreterargöromål i statsutskottet. I övrigt har t. o. m. mycket långa anställningsperioder, omfattande flera decennier, förekommit i åtskilliga fall.

Utöver de tjänstemän om vilka nu talats brukar i en del utskott i viss utsträckning anlitas rent tillfälliga föredragande i speciella ärenden. Under 1965 års riksdag tjänstgjorde på detta sätt 16 personer mot arvoden till starkt varierande belopp. Under vårsessionen 1966 tillämpades ifrågavarande anordning i mindre omfattning.

B. Gällande anställningsnormer

Att närmare ange alla enskildheter i de anställningsnormer som i dag gäller för riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän är förenat med vissa svårigheter. Hela systemet har, som närmare kommer att framgå av följande

avsnitt, sedan länge allmänt kritiserats som oenhettligt och komplicerat. Härtill kommer att vissa provisorier för närvarande gäller, sammanhängande dels med organisationsutredningens pågående arbete och dels med stats-tjänstemannareformens ikraftträdande vid sistlidna årsskifte. Emellertid torde en detaljredovisning av nuläget knappast vara erforderlig i detta sammanhang utan framställningen torde kunna inskränkas till ett angivande av huvuddragen.

Om gällande författnings- och avtalsreglering, beslutande myndigheter m. m. må till en början anmärkas följande.

I *riksdagsstadgan* föreskrivs under rubriken »tjänstemän» i 30 § följande:

Vardera kammaren äger utse och förordna sin sekreterare. Utskotten äga ock, vart för sig, utse sekreterare.

Övriga befattningshavare tillsätts:

1. för vardera kammaren av talmannen och vice talmännen samt de av kammaren därtill utsedda ledamöter efter samråd med kammarens sekreterare;
2. för vart och ett av utskotten av utskottet efter samråd med dess sekreterare; samt
3. för riksdagens förvaltningskontor och kanslideputerade av kontorets styrelse.

Det må påpekas att bestämmelser om besvärsmätt i tjänstetillsättningsärenden i här avsedda fall föreligger endast i fråga om beslut av styrelsen för riksdagens förvaltningskontor.

I 28 § riksdagsstadgan föreskrivs vidare om riksdagens förvaltningskontor, såvitt här är av betydelse, att detta är »riksdagens centrala myndighet för förhandling om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare hos riksdagen och dess verk». Om sådana förhandlingar och därmed sammanhängande uppgifter samt om vissa funktioner av kameral natur har föreskrifter lämnats i kontorets instruktion, 2 § 2. och 3. samt 4 och 5 §§, vilka emellertid saknar närmare intresse i detta sammanhang.

I anslutning till statstjänstemannareformens ikraftträdande slöts i december 1965 särskilda *kollektivavtal* rörande riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän mellan å ena sidan kanslideputerade som företrädare för riksdagen och å andra sidan envar av de fyra då aktuella tjänstemannasammanslutningarna. Samtliga fyra avtal innehåller emellertid endast, att »de av riksdagen antagna avlöningsbestämmelserna för riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän med däri gjorda ändringar och i kraft av bestämmelserna fattade avlöningsbeslut skola äga tillämpning såsom kollektivavtal intill dess efter avslutade förhandlingar nytt sådant avtal för berörda arbetstagare trätt i tillämpning».

De bestämmelser som åsyftas i kollektivavtalen är *1951 års avlöningsbestämmelser för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän*, härefter betecknade AB (se BaU 1951: 37, ändr. BaU 1953: 11, 1955: 34, 1956: 7, 1957: 28, 1961: 28 och 1965: 45). Samtidigt som kanslideputerade bemyndigades att sluta kollektivavtalen beslöt riksdagen (BaU 1965: 65) att upphäva AB i de delar som blev ersatta med avtal från den tidpunkt sådant förelåg.

Bankoutskottet framhöll att AB innehöll vissa administrativa föreskrifter etc., vilka inte skulle ingå i kollektivavtal, samt vissa bestämmelser om anställningsförmåner som tills vidare inte komme att omfattas av kollektivavtal. Det är tydligt att de föreliggande avtalen ej återspeglar detta uttalande; från de möjliga konsekvenserna härav kan emellertid här bortses.

Då AB sålunda alltjämt gäller, skall en kort översikt över huvudinnehållet lämnas. Därvid bör inledningsvis antecknas att AB på flera punkter hänför sig till kanslideputerade, vilkas befogenheter från sistlidna halvårsskifte överförts till styrelsen för riksdagens förvaltningskontor (KBaU 1966: 1). I redogörelsen för AB kommer dock enligt dessas ordalydelse att talas om kanslideputerade.

I 1 § AB anges olika förekommande typer av befattningar samt grundarvoden för månad. I det förra hänseendet kan här hänvisas till redogörelsen i det föregående. Till arvodenas belopp återkommer utredningen i nästa avsnitt.

I 2 § anges högre grundarvodesbelopp för heltidsarbetande sekreterare i kammare och utskott och notarier med sekreterargöromål (»sekreterarpersonal»).

Dessa högre belopp skall utgå »beträffande tjänstemän som icke inneha statstjänst och beträffande statstjänstemän för tid varunder vederbörande med avstående av samtliga med statstjänsten förenade löneförmåner åtnjuta hel ledighet från denna för tjänstgöring hos riksdagen». En dubbelarbetande med ordinarie anställning i kommunal eller enskild tjänst skulle alltså få tillgodoräkna sig högre grundarvode enligt 2 §. Detta saknar emellertid praktisk betydelse särskilt till följd av begränsningen till sekreterarpersonal.

Tjänstemän hos utrikesutskottet och hos särskilda, sammansatta och enskilda utskott omfattas ej av 1 och 2 §§ AB. Enligt 3 § 1 mom. skall de erhålla arvode som besluts av kanslideputerade efter förslag av utskottet.

Enligt 3 § 2 mom. AB må kanslideputerade »där särskilda skäl därtill föranleda» besluta om »särskilt tilläggsarvode» utöver grundarvode, och enligt 3 mom. äger de besluta om »särskilda lönetillägg till månadsarvodena inom ramen för generella förändringar i statstjänstemännens löner». I praxis har alla tjänstemän genom beslut av kanslideputerade automatiskt fått samma generella tillägg som kommit andra statstjänstemän till del. Därjämte har särskilda överenskommelser slutits mellan deputerade och personalorganisationerna om »normer för kanslideputerades prövning jämlikt 3 § AB av tilläggsarvoden» eller liknande av samma innebörd i sak. Dessa deputerades beslut om generella tillägg och om tilläggsarvoden i anledning av träffade överenskommelser utgör det väsentliga i de »i kraft av bestämmelserna fattade avlöningsbeslut» varom kollektivavtalen talar. Till nu gällande överenskommelser återkommer utredningen i det följande.

I 4 § AB behandlas traktamentsersättning och reseförmåner. I detta sammanhang synes det tillfyllest att anmärka, att traktamente motsvarande det vanliga s. k. 16-dagarstraktamentet för statstjänstemän utgår till sekreterar-

personal som innehar annan statstjänst och ej är stationerad i Stockholm eller dess förorter, sålunda oavsett bosättningsorten. Kanslideputerade äger bevilja samma förmån åt sekreterarpersonal som inte innehar statstjänst.

I övrigt innehåller AB bl. a. regler om sjuk- och semesterförmåner i 6 § och om besvärsmått till bankoutsittet över kanslideputerades beslut i 8 §. Närmare uppgifter om dessa och övriga föreskrifter i AB synes sakna intresse i detta sammanhang.

Om de *särskilda överenskommelser*, som enligt vad nyss sagts träffats i anslutning till 3 § 2 mom. AB och som omfattas av gällande kollektivavtal, må följande anföras. Den 24 november 1965 slöts en överenskommelse för »sekreterare och notarier med sekreterargöromål i lag- och bevillningsutskottet ävensom kanslister». Endast heltidsarbetande avses. Detsamma gäller en överenskommelse den 14 december 1965 berörande »andra riksdagens tjänstemän än de i överenskommelsen — — — den 24 november 1965 avsedda». Under år 1965 slöts även två överenskommelser angående andra kammarens stenografer och en avseende snabbprotokollets maskinskriverskor.

En kort redogörelse för huvudinnehållet i nämnda överenskommelser lämnas i nästa avsnitt.

Avslutningsvis bör antecknas att *pensionsbestämmelser saknas* för riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän. Särskilda pensionsbeslut har emellertid fattats av riksdagen från fall till fall (beträffande de senaste se BaU 1964: 30 samt 1965: 57 och 67). Vissa allmänna normer för prövningen av pensionsfrågor fastställdes genom riksdagens godkännande av en av kanslideputerade träffad överenskommelse år 1954 (BaU 1954: 41). Frågan om införande av pensionsbestämmelser har länge varit aktuell utan att någon lösning nåtts.

C. Aktuella löneförmåner

En detaljredovisning av nu gällande avlöningsregler torde ej behöva ifrågakomma i detta sammanhang. Endast vissa huvudpunkter skall därför antecknas.

Till nedan angivna *dubbelarbetande* tjänstemän utgår f. n. (andra halvåret 1966) de månadsarvodena — motsvarande grundarvode och generella tillägg — som framgår av efterföljande uppställning.

Månadsarvodena till dubbelarbetande riksdagstjänstemän

Kammare		Utskott	
Sekreterare.....	3 948	Sekreterare (SU).....	3 948
Ersättare för sekreteraren.....	600	Sekreterare (övriga utom UU) .	3 751
Stomnotarie.....	2 758	Notarie med sekreterargöromål	3 190
Förste stenograf.....	{ FK 2 758	Annan notarie (utom UU) ...	2 276
	{ AK 3 131	Kamrerare (SU).....	2 398
Stenograf.....	{ FK 2 398		
	{ AK 2 722		
Förste kanslist.....	2 398		
Kanslist tillika registrator.....	2 103		
Kanslist.....	1 805		

Snabbprotokollets maskinskrivare avlönas med dels ett fast »expektansarvode» (225 kr/mån.) och dels timarvode till olika belopp för olika tider av dygnet.

Dubbelarbetande korrekturläsare erhåller vid full tjänstgöring (f. n. 27 tim./vecka) ett månadsarvode av 1 901 kr.

De arvoden som riksdagen sålunda betalar utgör emellertid i regel inte ett lika stort nettotillskott till den dubbelarbetande tjänstemannens inkomst. För vissa kategorier av befattningshavare verkställs nämligen normalt *löneavdrag i statstjänst* om riksdagstjänstemannen innehar sådan. Sålunda antog regeringen i november 1951 vissa riktlinjer innebärande att följande löneavdrag skall i normalfallen verkställas för statstjänstemän under riksdagstjänstgöring: för utskottssekreterare 30 %, för notarier med och utan sekreterargöromål samt kanslist i utskott 20 %, för kammarsekreterare 15 % och för förste kanslist, kanslist tillika registrator och kanslist hos kammare 10 %. Avdragen skall emellertid anpassas efter förhållandena så att de motsvarar det i det särskilda fallet föreliggande behovet av partiell tjänstledighet. Andra slags befattningshavare än de nämnda behöver enligt ifrågakörande regler ej vidkännas löneavdrag.

Beträffande arvoden till de dubbelarbetande tjänstemännen må framhållas att de inte ändrats i anslutning till löneplansrevisioner och andra icke generella förändringar i statstjänstemannalönerna.

I fråga om *heltidsarbetande* gäller de förutnämnda båda överenskommelserna den 24 november och den 14 december 1965. Enligt den förra skall löneförmånerna i lag- och bevillningsutskotten motsvara: för sekreterare nuvarande löneklass C 2 jämte 200 kr/mån., dock lägst 900 kr/mån. utöver mistade löneförmåner i statstjänst; för notarie med sekreterargöromål nuvarande löneklass B 6, dock lägst 600 kr/mån. utöver mistade löneförmåner i statstjänst; för kanslist löneklass A 15 jämte 16 kr/mån. Annan heltidsarbetande har genom den senare överenskommelsen tillerkänts tilläggsarvode »med belopp som erfordras för att hans avlöning hos riksdagen skall höjas med vad för statens tjänstemän i närmast motsvarig löneställning innebär en höjning av två löneklasser». Bl. a. sekreterarna i banko- och allmänna beredningsutskotten har emellertid under vårsessionen 1966 erhållit arvode enligt den förstnämnda överenskommelsen, då detta gett ett förmånligare resultat.

De nämnda båda överenskommelserna medför — med beaktande av 1966 års löneuppgörelser — under senare halvåret 1966 de arvodesbelopp som framgår av efterföljande uppställning.

Månadsarvoden till vissa heltidsarbetande riksdags tjänstemän

Kammare		Utskott	
Sekreterare.....	C 3 + 167	Sekreterare (BeU, BaU, LU, ABU).....	C 2 + 200 ¹
Stomnotarie.....	3 058	Notarie med sekreterargöromål (BeU, LU, ABU).....	B 6 ²
Kanslist tillika registrator.....	2 332	Annan notarie.....	2 523
Kanslist.....	2 002	Kanslist.....	2 021

¹ Dock lägst 900 kr/mån. utöver ersättning för mistad lön.

² Dock lägst 600 kr/mån. utöver ersättning för mistad lön.

Heltidsarbetande korrekturläsare erhåller månadsarvode av 2 108 kr.

Slutligen må antecknas att särskilt tillägg, »ålderstillägg», utgår med 100 kr/mån. för varje fullgjord tjänstgöringstid av fem hela riksdagsår före 65 års ålder, dock högst 300 kr/mån.

Beträffande organisation och arbetsuppgifter m. m. inom kamrarnas och utskottens kanslier hänvisar utredningen till *bilaga 1* till detta betänkande, vari sammanförts uppgifter som för utredningens räkning utarbetats inom de ifrågavarande riksdagsorganens kanslier.

II. Kort historik

En närmare redogörelse för den historiska utvecklingen av riksdagens personalorganisation kan av utrymmesskäl inte här lämnas och skulle även sakna mera påtaglig betydelse. Det synes tillräckligt, men också nödvändigt, att göra en helt kort återblick på de viktigaste utvecklingsleden. En sådan lämnas i ett första underavsnitt nedan. I ett följande avsnitt har uppgifter sammanställts om det viktigaste material i ämnet som framkommit under senare tid i form av utredningar, utskottsbetänkanden och liknande. Där- efter redogörs för de reformkrav som rests under senare år samt för utredningens tidigare betänkanden.

Med ordet »utskott» avses i det följande ständiga utskott utom utrikesutskottet och med ordet »sekreterarpersonal» sekreterare i kammare och utskott samt notarier med sekreterargöromål i utskott.

A. Huvudpunkter i utvecklingen

Själva *den yttre organisationen* har under de senaste decennierna endast undergått ett fåtal förändringar av mera påtaglig betydelse, om man bortser från variationer i antalet tjänstemän och sådana jämkningar som varit en följd av reformer beträffande utskottsorganisationen o. d. Beträffande *förvaltningsorgan* på området bör antecknas att kanslideputerade år 1960 fick i uppdrag att fungera som en »riksdagens personalnämnd» (KU 26). Om till-

komsten av riksdagens förvaltningskontor och om dess aktuella uppgifter kan hänvisas till vad som redan nämnts. Beträffande ändringar i fråga om de *tjänstetyper* som kan förekomma vid olika organ förtjänar antecknas, att särskilda ersättare för kammarsekreterarna infördes år 1923 och att statsutskottet fick rätt att liksom andra utskott anställa notarier utan sekreterargöröromål år 1939. Det må antecknas att sistnämnda ändring liksom den avsevärda arvodeshöjningen för sådana notarier år 1951 (jfr nedan) berodde på framställningar från statsutskottet, vilka motiverades med en arbetsomläggning innebärande fortskridande delegation av sekreteraruppgifter.

Till skillnad mot den yttre organisationen har *anställningsnormerna* vid ett stort antal tillfällen underkastats mer eller mindre genomgripande reformer. Åtskilliga av dessa ändringar har haft betydelse utöver den rent ekonomiska, då de påverkat relationen mellan dubbelarbetande och heltidsarbetande tjänstemän och därmed personalorganisationen i stort.

Riksdagens personalorganisatoriska system måste ses mot bakgrunden av att riksdagarna ända till andra världskrigets år normalt varade mindre än ett halvår. Systemet byggdes från början upp med sikte på att riksdagen skulle kunna tillgodose sitt behov av kvalificerade tjänstemän i första hand genom att under sin sammanträdestid »låna in» erfarna statstjänstemän med goda meriter. Av grundläggande betydelse var reglerna om dessas *löneförmåner vid dubbelarbete*. Om utvecklingen härvidlag må följande antecknas. Ursprungligen hade statstjänstemän rätt att vid sidan av arvode för riksdagsarbete uppbära hela sin ordinarie lön även när de var helt tjänstlediga, däremot inte de s. k. tjänstgöringspenningarna. Denna förmån togs bort år 1922. Som kompensation härför beslöt riksdagen år 1923 att utöver vanligt arvode utge ersättning för $\frac{2}{3}$ av mistade löneförmåner i statstjänst till sekreterarpersonal — beträffande notarier med sekreterargöröromål dock maximerat till fyra i statsutskottet och en i vardera av övriga utskott — samt kamreraren i statsutskottet. Denna extraförmån avvecklades år 1934 med vissa övergångsbestämmelser. Verkan av dessa reformer minskades emellertid betydligt genom avsaknaden av regler eller enhetlig praxis i fråga om tjänstledighet och löneavdrag i statstjänst vid arbete hos riksdagen. För att åstadkomma en fastare ordning härvidlag beslöts år 1951 de tidigare angivna löneavdragsreglerna. Dessa föregicks av ett antagande i januari 1951 av andra regler, innebärande löneavdrag med minst $\frac{1}{3}$ för sekreterare i kammare och utskott, minst $\frac{1}{7}$ för stenograf och minst $\frac{2}{7}$ för andra befattningshavare.

Olika arvoden för heltidsarbetande och dubbelarbetande tjänstemän infördes först år 1941. Det skedde då via indextillägg. Sådana utgick utöver det vanliga arvodet åren 1917—1934 och 1941—1947. Under den sistnämnda perioden gällde en särskild, förmånligare regel för heltidsarbetande sekreterarpersonal. Då dyrtidstillägget avvecklades år 1948 och regler infördes om rörligt tillägg, motsvarande vad som utgavs till andra statstjänstemän, behölls ifrågavarande differentiering. Genom löneteknisk omkonstruktion

år 1955 infördes i stället det ännu gällande, ovan beskrivna systemet med olika grundarvodena för sekreterarpersonal av de båda kategorierna men lika (generella) tillägg. Samtliga de olika tillägg varom nu talats utgick intill år 1961 efter särskilda riksdagsbeslut. Nämnda år gavs kanslideputerade befogenhet att besluta om generella tillägg.

Vad som närmast bör utredas är hur man kommit fram till de nu gällande grundarvodenas belopp. En lämplig utgångspunkt är härvid år 1919, då en allmän omreglering av arvodena genomfördes i samband med att nya avlöningsbestämmelser antogs. Vissa smärre ändringar vidtogs år 1923. Av besparingsskäl minskades dyrtidstilläggen år 1933 från 28 till 20 %. Då dyrtidstilläggen avvecklades år 1934 omräknades arvodena på den nivå som fastställdes föregående år. Avskaffandet av ersättning för mistade löneförmåner i statstjänst samma år kompensades emellertid med arvodeshöjningar för de berörda befattningsarna. Med hänsyn till löneökningar som kommit andra statstjänstemän till del genomfördes arvodeshöjningar åren 1938—1939. I samband med dyrtidstilläggens avveckling år 1948 omräknades och höjdes alla arvoden. En extra höjning gavs sekreterarpersonalen utom sekreterarna i kamrarna och statsutskottet. All sekreterarpersonal samt notarier utan sekreterargöromål fick nya höjningar år 1951. I anslutning till förändringar för andra statstjänstemän genomfördes slutligen nya arvodesregleringar åren 1955 och 1957. Därefter har grundarvodenas belopp enligt avlöningsbestämmelserna inte ändrats. I nu gällande kollektivavtal ingår sålunda i princip grundarvodena med 1957 års belopp. Därtill har kommit dels generella tillägg, vilka utgått utan ändring av grundarvodena, och dels löneförbättringar i första hand för heltidsarbetande genom särskilda överenskommelser.

De viktigaste förändringarna under de senaste åren har som förut nämnts skett med begagnande av möjligheten att ge *särskilda tilläggsarvoden*. Denna möjlighet infördes år 1939 och begränsades då till sekreterarpersonal. Intill år 1948 fordrades riksdagsbeslut i varje särskilt fall. Nämnda år gavs kanslideputerade befogenhet att besluta om tilläggsarvoden. Samtidigt fastställdes som allmän princip att tilläggsarvodet borde motsvara för notarie med sekreterargöromål full kommittéersättning för månad och för sekreterare 150 % av sådan ersättning. Möjlighet att ge tilläggsarvode till andra tjänstemän än sekreterarpersonal öppnades år 1961. En överenskommelse mellan kanslideputerade och personalorganisationerna om riktlinjer för beslut om tilläggsarvoden träffades år 1963 och innebar bl. a., att heltidsarbetande utskottssekreterare skulle erhålla en sammanlagd lön motsvarande dåvarande löneklass B 2. Genom tilläggsöverenskommelse år 1964 jämfördes dessa sekreterare med lagbyråchefer i justitiedepartementet. Utrikes- och konstitutionsutskottet omfattades inte av dessa överenskommelser. För utrikesutskottet har alltid gällt särskilda regler. Separata förhandlingar fördes beträffande konstitutionsutskottet, vilka ännu inte slutförts då organisationsutredningen tillsattes och som därefter fullföljts en-

dast beträffande utskottets förutvarande sekreterare personligen. Om de olika överenskommelser och kollektivavtal som slöts år 1965 har upplysningar lämnats i avsnittet om gällande ordning.

Beträffande gällande avlöningssystem återstår att beröra frågan om *traktamentsersättning*; övriga detaljspörsmål torde här kunna förbigås. Rätt till traktamente infördes ganska sent. Genom riksdagsbeslut år 1948 fastställdes att tilläggsarvode skulle kunna beviljas även för att täcka fördyrade levnadsomkostnader för tjänstemän stationerade utanför Stockholm. Denna möjlighet uteslöts år 1951, då de första bestämmelserna om traktamentsersättning infördes. Dessa bestämmelser reviderades år 1953 i anslutning till det nya statliga resereglementet. I samband därmed begränsades traktamentsrätten till sekreterarpersonal.

B. Tidigare utredningar m. m.

Under den period som omfattats av den föregående historiken antogs helt nya avlöningsbestämmelser för riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän vid fem tillfällen, nämligen åren 1919, 1934, 1939, 1948 och 1951 (BaU 1919: 85, 1934: 26, 1939: 10, 1948: 10 och 1951: 37).

Under samma tid har tolv utredningar verkställtts av mera väsentlig betydelse för det aktuella frågekomplexet. Huvudresultaten har framgått av den föregående framställningen. Här skall ytterligare endast i största korthet antecknas själva utredningarna och deras uppdrag samt hänvisningar till det officiella trycket. Härvid begagnas förkortningen RgF = riksgäldsfullmäktige.

1. Riksdagen uppdrog år 1922 (BaU 39) åt RgF att låta utreda frågorna om ersättning till riksdagstjänstemän för mistade löneförmåner i statstjänst och om en revision av 1919 års bestämmelser. En härför tillsatt *kommitté* avgav ett betänkande (bilaga till kanslideputerades mem. 1923: 2) som riksdagsbehandlades år 1923 (BaU 12).

2. Förslag om vissa nedskärningar av riksdagens personal och om nedläggning av utgående löneförmåner framlades av *riksdagens besparingskommitté* i ett betänkande år 1932 (intaget efter BaU 1933: 67), vilket riksdagsbehandlades år 1933 (BaU 4).

3. I samband med 2. (BaU 1933: 4) uppdrog riksdagen åt RgF att låta verkställa utredning i syfte att ernå ett mera ändamålsenligt ordnande av avlöningsförhållandena för riksdagens personal. Detta uppdrag verkställdes av *riksdagens lönekommitté*, vars betänkande riksdagsbehandlades år 1934 (BaU 26, bet. bilagd).

4. I skrivelse till RgF år 1937 hemställde BaU om utredning av frågan om riksdagstjänstemännens avlöning med hänsyn till den allmänna löneutvecklingen. Uppdraget verkställdes av *två utredningsmän*, som framlade först ett förslag till provisorisk lösning, vilket riksdagsbehandlades år 1938 (BaU 8, utr. bilagd), och därefter ett förslag till slutlig reglering, vilket riksdagsbehandlades år 1939 (BaU 10, utr. bilagd).

5. Riksdagens personalorganisation berördes vidare av 1943 års *utredning rörande riksdagens arbetsformer* (SOU 1944: 8).

6. Av betydelse är även *1946 års utredning rörande riksdagens arbetsformer* (SOU 1947: 79), vars förslag jämte den föregående utredningens låg till grund för den omläggning av riksdagsarbetet som efter grundlagsändringar slutligt genomfördes år 1949.

7. I skrivelse till RgF år 1946 begärde BaU ånyo utredning i lönefrågorna. Uppdraget verkställdes av *två utredningsmän*, vilkas förslag riksdagsbehandlades år 1948 (BaU 10, utr. bilagd).

8. I en ny skrivelse till RgF år 1949 hemställde BaU om utredning i vad mån den samma år genomförda omläggningen av riksdagens arbetsformer påkallade ändringar i avlöningsbestämmelserna för riksdagstjänstemännen. Utredningen verkställdes av *1950 års kommitté för riksdagens personalorganisation*, vars betänkande riksdagsbehandlades år 1951 (BaU 37, bet. jämte en särskild historik bilagda).

9. I samband med 8. uppdrog riksdagen (BaU 1951: 37) åt RgF att låta verkställa en förutsättningslös utredning angående införande av pensionsbestämmelser för riksdagens tjänstemän. Uppdraget utfördes av *1952 års kommitté för pensionering av riksdagens tjänstemän*, vars betänkande riksdagsbehandlades år 1954 (BaU 41, bet. bilagt).

10. I skrivelse till RgF år 1952 hemställde BaU om en översyn av avlöningsbestämmelserna i anslutning till det nya statliga resereglementet. Uppdraget verkställdes av *två utredningsmän*, vilkas förslag riksdagsbehandlades år 1953 (BaU 11, utr. bilagd).

11. I skrivelse till RgF år 1958 hemställde BaU (jfr BaU 1958 A 11) om en allmän översyn av avlöningsbestämmelserna för riksdagstjänstemännen. Denna översyn verkställdes av *1958 års kommitté för riksdagens personalorganisation*. Dennas betänkande överlämnades av RgF till BaU år 1959 (separat tryck) men har inte behandlats av riksdagen.

12. Slutligen har *författningsutredningen* behandlat riksdagens personalorganisation i motiven till sitt förslag till ny riksdagsordning (SOU 1963: 18).

I sitt yttrande över det av 1958 års kommitté framlagda betänkandet förordade riksgäldsfullmäktige att ytterligare utredning skulle verkställas om riksdagens personalorganisation. Även författningsutredningen föreslog att detta ämne skulle av riksdagen upptas till utredning. I samma riktning hade riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig under senare år — ehuru författningsutredningen ansetts innebära ett hinder för vidare åtgärder — då organisationsutredningen tillsattes enligt talmanskonferensens beslut i februari 1965. I följande avsnitt skall de reformsträvanden som sålunda förekommit närmare belysas, efter erinran om vissa äldre uttalanden av mera väsentlig betydelse.

C. Reformsträvanden

Den omläggning av riksdagens sammanträdestider, som i praktiken kom till stånd redan under det andra världskriget och som grundlagfästes år 1949, har i förening med utsträckningen av den tid under vilken riksdagen årligen är samlad skapat förutsättningar, som förut saknades, för en till

riksdagen knuten fast personalorganisation. Önskemål om en reform i denna riktning har också sedan länge framförts. Reformkraven har vunnit ökad styrka genom den kraftiga och ständigt fortgående stegringen av riksdagens arbetsbörda och genom den allt starkare konkurrensen om den kvalificerade arbetskraften.

Vid en kort översikt över reformdiskussionen under senare år är det lämpligt att ta *1943 års utredning om riksdagens arbetsformer* till utgångspunkt. Utredningen verkställde en undersökning om utskottstjänstemännens tjänstgöringsförhållanden och fann att »dubbelarbetet» starkt ökat i omfattning under senare år. Utredningen fann det uppenbart att utskottens utlåtanden skulle kunna färdigställas snabbare och därmed större effektivitet vinnas i riksdagsarbetet, om tjänstemännen helt ägnade sig åt riksdagstjänsten. Särskilt i statsutskottet skulle en sådan reform vara av nytta. Gällande avlöningssystem var enligt utredningens mening ägnat att direkt motverka ett effektivt utnyttjande av kanslipersonalen. Därtill kom att en mera rättvis och jämn avvägning av ersättningen till likvärdig personal syntes önskvärd. Utredningen förordade därför att riksdagstjänstemännens anställningsförhållanden skulle upptas till grundlig omprövning. Med hänsyn till att det konstaterats att tjänstemännen i åtskilliga fall inte haft någon tjänstledighet från sina ordinarie tjänster under riksdagsarbetet, borde det särskilt undersökas om inte kanslikostnaderna kunde nedbringas genom inskränkning av antalet tjänster eller genom utbyte av viss med enklare arbetsuppgifter sysselsatt personal mot billigare heltidsanställd arbetskraft.

Efter genomförandet av 1949 års reformer beträffande riksdagsarbetet kom en allmän översyn av de aktuella personalfrågorna till stånd genom *1950 års kommitté för riksdagens personalorganisation*. I anslutning härtill framfördes för första gången i officiellt sammanhang tanken på en fast (eller i vart fall fastare) till riksdagen knuten personalorganisation. Detta skedde genom ordföranden i konstitutionsutskottet i hans svar på kommitténs till riksdagens olika organ utsända förfrågan, i vilka avseenden omläggningen av arbetsformerna påkallade ändringar av personalorganisationen. Kommittén uttalade att ett system med lönegradsplacerade tjänster med fasta årslöner inte kunde tillstyrkas, främst därför att riksdagen även med höstsession inte skulle komma att arbeta mera än sex à sju månader om året. Kommittén anförde vidare:

Även om man antar, att uppdelningen av riksdagsarbetet på en vårsession med efterföljande höstsession skulle bli en normal företeelse, bör riksdagen icke genom ett system med årsanställning binda sig vid viss personal på ett fastare sätt än för närvarande. Den större rörlighet, som följer med det nuvarande systemet, måste anses vara till övervägande fördel för riksdagen just med hänsyn till rekryteringen av riksdagstjänsterna bland statstjänstemännen. Beaktas bör dessutom, att en hos riksdagen helårsanställd tjänsteman icke får den fortlöpande kontakt med förhållandena i statsförvaltningen, som är så viktig för arbetet inom riksdagen.

Frågan om en fastare ordning återupptogs till prövning av 1958 års kommitté för riksdagens personalorganisation. Denna intog en annan ståndpunkt än den föregående och framlade en skiss till ett nytt anställnings- och avlöningssystem för riksdagens tjänstemän. Ställningstagandet var emellertid inte grundat på en annan uppfattning om riksdagens möjligheter att bereda kontinuerligt helårsarbete åt sin personal utan på överväganden av väsentligen teknisk natur. Sålunda förutsatte kommittén att närmast samtliga tjänstemän skulle fullgöra fyllnadstjänstgöring i annan befattning under vissa tider av året. Huvudpunkterna i kommitténs skiss angavs sålunda:

Tjänster inom kamrar och utskott, vilka klassificeras såsom heltidstjänster — endast de till den egentliga sekreterarpersonalen hänförliga tjänsterna torde härvid komma i fråga — inrättas med nedan nämnda undantag beträffande vissa sekreterare såsom helårstjänster i Kungl. Maj:ts kansli, där tjänsterna hänföres till med hänsyn till tjänstgöringens art lämpligt departement. Tjänsterna inplaceras i den lönegrad i det statliga löneplanssystemet, som svarar mot arten av arbetsuppgifterna i riksdagen; innehavarna av dessa tjänster kommer således att uppbära lön och övriga förmåner enligt det statliga avlöningsreglementet. De förutsättes skola under riksdagstiden helt ägna sig åt riksdagsarbetet. Antalet dylika riksdagstjänster avvägs med hänsyn härtill.

Ifrågavarande personal bör vara skyldig att i särskilda fall tjänstgöra å andra motsvarande sekreterartjänster. Under tid, då de ifrågavarande heltidstjänstemännen ej behöver anlitas av riksdagen, disponeras de med bibehållna löneförmåner i innehavande tjänster för departementstjänstgöring, tjänstgöring inom domstolsväsendet eller annan statlig tjänstgöring. Tjänsterna skulle alltså ingå i karriären i statstjänst.

Förordnande å ifrågavarande tjänster meddelas för ett år i sänder. Tjänsterna tillsättes av Kungl. Maj:t på förslag av respektive riksdagsorgan efter ansökan.

Med hänsyn till den särställning, som kammarsekreterarna och sekreteraren i konstitutionsutskottet intager, borde dessa anställas direkt av respektive kammare och utskott och för dem borde särskilda tjänster inrättas hos riksdagen.

Den föreslagna ordningen skulle enligt kommitténs uppfattning medföra främst fem fördelar. Riksdagsarbetet borde kunna effektiviseras. En icke oväsentlig kostnadsbesparing borde kunna göras. Den relativt höga lönegradsplacering, som man borde räkna med, kunde förväntas locka kvalificerade sökande. Dessutom skulle tjänstgöringen i riksdagen på ett helt annat sätt än för närvarande bli kvalificerande för karriären i departementen eller i statstjänsten över huvud. Slutligen skulle systemet bli tekniskt enklare än det dittillsvarande.

En ledamot av kommittén reserverade sig mot att tjänster för den egentliga sekreterarpersonalen skulle inrättas i Kungl. Maj:ts kansli och tillsättas av Kungl. Maj:t.

I den skrivelse till bankoutskottet, varmed kommitténs betänkande över-

lämnades, förklarade *riksgäldsfullmäktige* att de helt anslöt sig till själva grundtanken i förslaget, att de för riksdagsarbetet erforderliga sekreterartjänsterna skulle inrättas som helårstjänster med en lön som skulle anpassas efter tjänstäliggandenas art och omfattning. Det stod enligt fullmäktige klart att en sådan ordning erbjöd uppenbara fördelar i jämförelse med gällande ordning. Emellertid kunde fullmäktige av principiella skäl inte ansluta sig till tanken att ifrågavarande tjänster (med vissa undantag) skulle inrättas i Kungl. Maj:ts kansli. Fullmäktige fortsatte:

Såvitt fullmäktige kan finna torde vidare de reella fördelar, som kommittén åsyftat med sitt förslag om inrättande av helårstjänster, kunna vinnas även på andra vägar. Ett nära till hands liggande alternativ, genom vilket nyssnämnda konstitutionella betänkligheter kan undvikas, synes sålunda vara att inrätta de avsedda helårstjänsterna å riksdagens stat och att med innehav av dylik tjänst förknippa det villkoret, att vederbörande under tid då han ej behöver tagas i anspråk för riksdagsarbetet, skall vara skyldig fullgöra arbete i statlig eller kommunal tjänst. Ett dylikt villkor skulle väl exempelvis för statstjänstemän, som erhåller här ifrågavarande riksdagstjänster, normalt innebära, att de under de tider, då de ej är upptagna med riksdagsarbetet, skulle sysselsättas å sina innehavande ordinarie eller extra ordinarie statstjänster.

Frågan, hur man från de förut angivna allmänna utgångspunkterna bör utforma ett nytt lönesystem för riksdagens personal synes emellertid böra närmare utredas, innan slutlig ställning tages till densamma. Fullmäktige vill därför i likhet med kommittén förorda, att frågan göres till föremål för en ingående utredning, varvid olika tänkbara alternativ för ett nytt lönesystem bör utredas till förutsättningslöst övervägande.

Kommitténs förslag har inte lagts till grund för någon åtgärd. Under de närmast följande åren ansågs författningsutredningens arbete utgöra hinder för ytterligare utredningar och reformer. Önskemålen om en nyordning kvarstod emellertid, såsom bl. a. underströks av *bankoutskottet år 1961* i ett av riksdagen godkänt memorial angående vissa ändringar i avlöningsbestämmelserna (nr 28):

Avlönings- och anställningsförhållandena för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän har sedan flera år tillbaka varit i behov av en översyn och revision. I avvaktan på slutförandet av författningsutredningens arbete har emellertid — som senast framhölls av föregående års riksdag (jfr KU:s utl. nr 26/1960 och BoU:s utl. nr 39/1960) — ansetts att med åtgärder för att åstadkomma en mer omfattande reglering av dessa frågor lämpligen bör få anstå. De förslag till ändringar i avlöningsbestämmelserna, som på grundval av förhandlingar mellan kanslideputerade och riksdagstjänstemännens personalorganisationer nu framlagts av talmanskonferensen, får ses mot denna bakgrund. Utskottet har även vid sin behandling av förevärande förslag utgått från att dessa förslag närmast får betraktas som smärre justeringar gjorda i avvaktan på en allmän omprövning av alla de frågor som sammanhänger med de tillfälligt anställda tjänstemännens anställnings- och avlöningsförhållanden.

Riksdagens personalorganisation upptogs till förhållandevis utförlig be-

handling av *författningsutredningen* i motiven till dess förslag till ny riksdagsordning (SOU 1963: 18, s. 188 ff). Utredningen anförde härom till en början följande:

Hithörande frågor tillmätas av utredningen stor vikt, då deras lösning utgör ett väsentligt led i strävandena att effektivisera och modernisera riksdagens arbetsformer.

På riksdagens tjänstemannastab måste ställas kraven att den är högt kvalificerad och intar en självständig ställning gentemot såväl den övriga statsförvaltningen som kommunala och enskilda sammanslutningar och företag. Om man icke skall bli nödsakad att göra avkall på dessa krav i det framtida riksdagsarbetet sådant detta föreslås utformat i utredningens förslag, synes huvudparten av riksdagens befattningshavare böra beredas fast anställning å riksdagens egen stat. Att riksdagens sekreterar- och kanslipersonal alltjämt går under beteckningen »riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän» och tillsättes endast för ett riksmöte i sänder är väsentligen ett uttryck för principen att ett riksmöte icke ansetts böra binda ett efterföljande riksmöte. Denna princip har emellertid icke haft nämnvärd effekt på riksdagstjänstemännens faktiska anställningsförhållanden. Förnyat förordnande har i regel erhållits, och det är icke ovanligt att tjänstemän kvarstår i tjänst till uppnådda 70 års ålder.

Utredningen har funnit sig böra förorda att huvudparten av riksdagens tjänstemän i olika befattningar beredes fast anställning å riksdagens stat. Utredningen anser vidare ett betydande mått av kontinuitet i anställningen vara av principiellt värde. Tidigare har omnämnts att även riksgäldsfullmäktige i sitt yttrande över det betänkande, som avgavs av 1958 års kommitté för riksdagens personalorganisation, förordade ett anställningssystem med vissa helårstjänster å riksdagens stat. Denna lösning angavs som ett alternativ till kommitténs förslag att de ifrågavarande tjänsterna skulle inrättas i departementen och tillsättas av Kungl. Maj:t, vilket förslag enligt fullmäktiges — av författningsutredningen delade — mening var ägnat att inge betänkligheter av konstitutionell art.

Vad gäller sekreterarpersonal och viss notariepersonal synes böra övervägas att i viss utsträckning ge den fasta anställningen formen av s. k. förordnandetjänster. Sådana tjänster har inrättats hos riksdagens revisorer, inom riksbanken och riksgäldskontoret samt hos JO- och MO-expeditionerna. Vid angivandet av den tid, för vilken vederbörande skall förordnas, synes den fyraåriga valperioden utgöra en naturlig utgångspunkt. Riksdagens sekreterare förutsättes komma att utses för valperioden. Samma princip bör i betydande utsträckning kunna tillämpas även i fråga om utskottens sekreterarpersonal. Man torde dock få räkna med vissa olikheter utskotten emellan i vad avser anställningens faktiska varaktighet.

Utredningen utvecklade vidare att inte bara den egentliga sekreterarpersonalen utan även den övervägande delen av kansli-, kontors- och vaktmästarpersonalen borde få fast anställning, med ordinarie eller e.o. tjänster. Någon anledning att införa tidsbegränsade förordnanden förelåg inte här. För tillgodoseende av arbetskraftsbehov som bedömdes vara av mindre varaktig natur borde extra tjänster inrättas. För fullgörande av speciella uppgifter kunde det givetvis även i fortsättningen finnas ända-

målsenligt att tillfälligt anställa arbetskraft mot arvode, t. ex. som specialföredragande i utskott.

Utredningens förslag förutsatte att flertalet tjänstemän skulle helt ägna sig åt sina uppgifter inom riksdagen och stå till förfogande året om. För att arbetskraften därvid skulle kunna utnyttjas rationellt måste tjänstemännen vara förpliktade att tjänstgöra vid annat riksdagens organ eller verk under tid då session inte pågår. Behovet av sådan fyllnadstjänstgöring kunde emellertid förutses bli mindre än i dagsläget. Utredningen anförde härom:

I fråga om utskotten förekommer redan nu, att sekreterare under tid då session ej pågår förbereder behandlingen av erhållna eller förväntade ärenden. Detta förfarande, som utgör ett värdefullt led i strävandena att utjämna riksdagens arbetsbelastning, synes böra komma till användning i ökad utsträckning. Framför allt må emellertid framhållas att ett genomförande av utredningens förslag, att utskott skall äga sammanträda även mellan riksmötena, givetvis kommer att inverka gynnsamt på möjligheterna att erhålla en jämn fördelning av utskottskansliernas arbetsuppgifter. I samma riktning torde också utskottens föreslagna initiativrätt, som bland annat kan utnyttjas för igångsättande av utredningar, komma att verka.

Konstitutionsutskottet och lagutskotten bör enligt utredningens uppfattning kunna mellan riksmötena avstå personal till JO- och MO-ämbetena. Därjämte vill utredningen erinra om att konstitutionsutskottets granskningsverksamhet förutsättes komma att i större utsträckning än vad som för närvarande är fallet inriktas på undersökning och redovisning av allmän praxis i regeringsärenden.

I fråga om finansutskottens personal synes bland annat böra undersökas i vad mån en samordning kan ske med de arbetsuppgifter, som åvilar riksdagens revisorers kansli.

Utredningen föreslog att genom riksdagens försorg skulle verkställas en utredning angående principerna för riksdagens personalorganisation samt de konsekvenser dessa borde medföra i fråga om riksdagstjänstemännens anställnings- och löneförhållanden.

I sitt remissyttrande över författningsutredningens betänkande anförde *riksgäldsfullmäktige* i de här aktuella frågorna till en början följande:

Riksdagsärendenas behöriga gång är självfallet i väsentlig utsträckning avhängig av den kvalificerade sekreterarpersonalen hos kammar- och utskottskanslier och fullmäktige finner därför synnerligen angeläget, att en tillfredsställande rekrytering av ifrågavarande personal i möjligaste mån underlättas och tryggas. Nuvarande anställnings- och avlöningssystem är utan tvivel behäftat med många brister och i behov av en förnyad översyn, men det torde å andra sidan icke kunna förnekas, att systemet även innefattar vissa fördelar genom att sannolikt medge ett större urval av aspiranter till ifrågavarande funktioner än eljest skulle varit fallet. Det synes, sålunda i viss mån tveksamt, huruvida en fastare anställningsform beträffande den kvalificerade sekreterarpersonalen i praktiken skulle innebära en just ur rekryteringssynpunkt ändamålsenlig anordning. Författnings-

utredningen torde emellertid med sitt ifrågavarande förslag syfta längre än till att enbart trygga rekryteringen till riksdagen av ifrågavarande sekreterarpersonal, nämligen att i enlighet med en av de huvudtankar, som upp- bär förslaget till författningsreform, även på detta sätt stärka riksdagens ställning. Riksdagen anses med andra ord böra på ett eller annat sätt tillförsäkras en egen, fast personal, som om så erfordras året om helt och fullt står till riksdagens disposition utan att influeras av hänsyn till eventuell annan karriär.

Fullmäktige tillstyrkte den föreslagna utredningen i personalfrågorna. Beträffande andra tjänstemän än sekreterarpersonal och stenografer uttalade fullmäktige, att de borde i likhet med riksdagens vaktmästare och ekonomibyråns kontorspersonal tillförsäkras fast anställning genom inrättande av ordinarie eller e.o. tjänster, även om möjligheterna att bereda dem arbete hos något riksdagens verk mellan riksmötena kunde te sig problematiska.

Statskontoret underströk i sitt remissyttrande (se SOU 1965: 37, s. 42), att riksdagen och dess utskott givetvis borde ha tillgång till tillräcklig och kvalificerad personal och att kravet på en oberoende ställning för denna personal borde starkt markeras. Utbyggnaden av riksdagens egna organ fick dock självfallet icke innebära en dubblering av de statliga utredningsresurserna. Således måste rimligen även departementen och den övriga statsförvaltningen utnyttjas för att framställa det särskilda underlag för riksdagsarbetet utöver propositioner, motioner etc. som kunde visa sig erforderligt.

De här berörda frågorna aktualiserades i riksdagen genom motioner som behandlades av *sammansatt konstitutions- och bankoutskott år 1963*. I sitt utlåtande nr 1 anförde utskottet, efter att ha erinrat om författningsutredningen:

Enligt sammansatta konstitutions- och bankoutskottets mening är det av synnerlig vikt bland annat för en effektivisering och modernisering av riksdagens arbetsformer att riksdagens egen personalfråga är löst på ett fullt tillfredsställande sätt. En översyn av riksdagens nuvarande personalorganisation anser utskottet därför påkallad. Utskottet delar författningsutredningens mening, att denna översyn bör företas genom riksdagens egen försorg. De spörsmål, som härvid uppkommer till bedömande, faller till vissa delar inom konstitutionsutskottets och till andra delar inom bankoutskottets kompetensområde. Sammansatta utskottet får som sin mening uttala, att utskottet finner det naturligt, att dessa båda utskott, med begagnande av den initiativrätt som tillkommer vart och ett av dem, till behandling upptar frågan om revision av riksdagens nuvarande personalorganisation. En ändamålsenlig lösning av detta spörsmål bör i sin helhet kunna träda i tillämpning, så snart riksdagen tagit slutlig ställning till författningsutredningens förslag angående omläggning av riksdagens arbetsformer; dellösningar, som befinnas angelägna, böra dock redan dessförinnan genomföras.

Om detta uttalande erinrade ett nytt *sammansatt konstitutions- och ban-*

koutskott (1964:1), som behandlade motioner om inrättande av ett fast kansli åt konstitutionsutskottet. Denna fråga var enligt det sammansatta utskottets mening en sådan delfråga som påkallade särskild uppmärksamhet, framför allt med hänsyn till konstitutionsutskottets ställning som dechargeorgan. De överväganden som erfordrades för en lösning kunde emellertid inte medhinnas, varför något förslag ej framlades. Det var enligt utskottets mening naturligt att konstitutions- och bankkoutskotten begagnade sin initiativrätt för att framlägga förslag i frågan.

D. Utredningens tidigare betänkanden

Organisationsutredningen tillsattes av talmanskonferensen i februari 1965 med uppgift att verkställa utredning och framlägga förslag rörande riksdagens förvaltnings- och personalorganisation och i samband därmed stående frågor. Som en inledning och bakgrund till sina överväganden i organisationsfrågorna studerade utredningen till en början riksdagsarbetet i stort. I ett första *delbetänkande den 17 november 1965* redovisades undersökningar rörande riksdagsarbetet och dess bedrivande efter 1949 års reformer samt framlades vissa förslag rörande effektivisering av riksdagsarbetet.

Utredningen konstaterade att en betydande expansion ägt rum i fråga om riksdagens arbetsuppgifter, vilken med särskild styrka framträtt under 1960-talet. Utredningen gjorde bedömningen att det är mera realistiskt att räkna med en fortsatt ökning av riksdagens arbete än att kalkylera med en avmattning av den nuvarande aktiviteten. Man bör utgå från att arbetsvolymen under ett vanligt riksdagsår ligger minst 50 % över 1949 års nivå och vara beredd på en ännu väsentligt större arbetsbörda under särskilt belastade år.

Utredningen framhöll, att de viktigaste bristerna i den nuvarande ordningen utgörs av den ytterst ojämna arbetsfördelningen över riksdagsåret och av svagheter i organisationen, främst personal- och förvaltningsorganisationen men i viss mån även utskottsväsendet.

Till vinnande av en rationellare arbetsordning förordade utredningen enligt betänkandets sammanfattning i huvudsak följande åtgärder:

1. Uppskov med ärendens behandling från vår- till höstsessionen beslutes i avsevärt större utsträckning än hittills. I första hand bör väsentligt flera propositioner uppskjutas, men möjlighet synes även föreligga för att överflytta flera motionsärenden till höstsessionerna. Riksdagen bör också ha uppmärksamheten fäst på möjligheten att besluta uppskov med budgetärenden genom att frikoppla sådana ärenden från riksstaten för att i stället företa prövningen av densamma inom ramen för en tilläggsstat.

2. Även rätten att uppskjuta ärenden från en riksdag till nästföljande bör begagnas i större utsträckning för att avlasta höstsessionens slutskede och bereda en arbetsutjämning med vårsessionens föga belastade startskede eller för att möjliggöra en tidigare avslutning av höstsessionen.

3. Det bör vara en normal ordning, att utskottskanslierna arbetar under sommaruppehållet med förberedelse av höstsessionens arbete. Även utskotten bör hålla något eller ett par sammanträden före sessionens början, om inte bordläggning av utlåtanden därförutan kan ske under sessionens första vecka.

4. De strävanden, som förekommit under senare år för att få till stånd en för kammare och utskott gemensam arbetsplanering, fullföljs med talmanskonferensen som centralorgan. Det framstår som en grundförutsättning för en bättre ordning i riksdagsarbetet, att denna planering vidareutvecklas och får såvitt möjligt fasta former. Enligt utredningens bedömning finns det goda möjligheter att genom större planmässighet i arbetet få till stånd en tidigare och mera effektiv start för vårsessionens arbete och därmed undanröja vissa av de olägenheter, som vållas av den nuvarande arbetsanhopningen i slutskedet.

5. Det är vidare av vikt, att närmare kontakter hålls mellan riksdagen och departementen i fråga om propositioners avlämnande och spörsmålsbesvarande. Verksamt bidragande orsaker till de nuvarande otillfredsställande förhållandena är att propositioner avlämnas för sent och även att interpellationer i viss utsträckning besvaras senare än vad som borde kunna ske.

6. I riksdagens arbetsvecka förordas den ändringen, att frågestunderna flyttas från tisdagar till torsdagar för att bereda utskotten förbättrade arbetsmöjligheter. I övrigt framstår arbetsveckans disposition som ändamålsenlig.

7. Utskottsorganisationen bör utökas med ett fast särskilt utskott med funktion som ett fjärde lagutskott. Härigenom vinnas en erforderlig avlastning av andra lagutskottet, vars arbetsbörda inte på rationellt sätt kan nedbringas genom överflyttning av ärenden till de övriga båda nu befintliga lagutskotten.

8. Inom statsutskottet bör en omfördelning av arbetet mellan de fem avdelningarna genomföras i syfte att åstadkomma en utjämning av de betydande skillnaderna dem emellan i fråga om arbetsbelastning. Andra och tredje avdelningarna har nu en alltför stor arbetsbörda.

Avslutningsvis uttalade utredningen att en sådan fastare och jämnare ordning i riksdagsarbetet som sålunda förordades uppställer större krav på riksdagens personal- och förvaltningsorganisation. Enligt utredningens mening måste riksdagen som en konsekvens av utvecklingen beträffande riksdagsarbetet eftersträva en fastare ordning i båda dessa hänseenden.

På hemställan av konstitutionsutskottet (KU 1965:47) beslöt riksdagen att godkänna de av utredningen i ifrågavarande betänkande framlagda förslagen, dock att det under punkt 7 upptagna bifölls av andra men avvisades av första kammaren.

Utredningen framhöll i det första betänkandet att ett väsentligt syfte för dess granskning av riksdagens arbete och arbetsformer varit att ge underlag för överväganden rörande riksdagens förvaltnings- och personalorganisation. I ett andra *delbetänkande den 27 april 1966* framlade utredningen vissa förslag rörande förvaltningsorganisationen. Där i föreslogs i huvudsak att ett nytt förvaltningsorgan skulle tillskapas, till vilket riks-

dagens förvaltningsuppgifter såvitt möjligt skulle koncentreras. Till det nya organet, som föreslogs benämnt riksdagens förvaltningskontor och ställt under en särskild styrelse, skulle överföras bl. a. de uppgifter avseende riksdagen som dittills ankommit på riksgäldskontoret samt kansli- och ekonomideputerades uppgifter. Kontoret föreslogs vidare bli central förhandlingsmyndighet för hela riksdagsförvaltningen m. m.

Betänkandet behandlades av sammansatt konstitutions- och bankoutskott (KBaU 1966: 1) som tillstyrkte de av utredningen skisserade principerna och framlade förslag till erforderliga författningsändringar m. m. Riksdagen godkände utskottets betänkande, varefter reformen trätt i kraft vid sistlidna halvårsskifte.

I förvaltningskontorets förhandlingsbefogenheter gäller den inskränkningen, att organisationsutredningen enligt riksdagens bemyndigande har »att uppta förhandlingar och sluta avtal med vederbörande personalorganisationer beträffande anställnings- och arbetsvillkor på grundval av utredningens ställningstaganden rörande riksdagens personal- och förvaltningsorganisation» (KU 1966: 25, KBaU 1966: 1 hemställer p. 7).

III. Utredningens allmänna överväganden

Den föregående redogörelsen har visat att det är långvariga reformsträvanden som lett fram till att organisationsutredningen fått i uppdrag att utarbeta ett förslag till ny personalorganisation för riksdagens kamrar och utskott. Skisser till ny ordning i detta hänseende har tidigare utarbetats av 1958 års kommitté för riksdagens personalorganisation och av författningsutredningen. Under de senaste åren har riksdagen vid tre tillfällen, nämligen åren 1961, 1963 och 1964, uttalat sig för en snar revision av personalorganisationen.

Huvudfrågan i samband med de reformsträvanden som sålunda förekommit har varit, om riksdagen bör överge det hittillsvarande systemet med tillfälligt anställda tjänstemän och i stället bygga upp en fastare personalorganisation. Utredningen diskuterar först denna principfråga.

A. Skäl för och emot en fastare personalorganisation

Personalorganisationen hos riksdagens kamrar och utskott är uppbyggd efter principer som antogs under helt andra parlamentariska förhållanden än de nu rådande. Att helt lita till tillfälligt anställda tjänstemän, av vilka flertalet hade sitt arbete hos riksdagen som bisyssla, var naturligt då riksdagen hade en årlig sammanträdestid som endast motsvarade den nuvarande vårsessionen och en väsentligt ringare arbetsbörda än nu.

Frågan om övergång till en fastare ordning har varit aktuell alltsedan

1949 års omläggning av riksdagens arbetsformer. Ett förslag av sådan innebörd prövades redan av 1950 års kommitté för riksdagens personalorganisation, som dock tog avstånd från detsamma. Tanken återupptogs av 1958 års kommitté, som föreslog att fasta heltids- och helårstjänster skulle inrättas för flertalet riksdagstjänstemän. Att detta förslag inte förverkligades berodde väsentligen på dess konstruktion. Den grundprincip på vilken förslaget byggde vann emellertid anslutning bl. a. från riksgäldsfullmäktiges sida. Författningsutredningen tillmätte frågan stor betydelse och förordade att riksdagen skulle övergå till ett system med fasta tjänster.

Av 1958 års kommitté anfördes främst två skäl till förmån för övergång till en fastare personalorganisation. Dels skulle större effektivitet kunna vinnas i riksdagsarbetet och dels skulle man få ett enklare och enhetligare system med större rättvisa de olika tjänstemännen emellan och ett förenklat administrativt förfarande. Dessa synpunkter har numera fått än större tyngd; den första genom den starka ökningen av riksdagens arbetsbörda, den andra genom förhandlingsrättsreformen och den från och med den 1 juli 1966 genomförda omläggningen av riksdagens interna förvaltningsorganisation.

Nya skäl har under senare år tillkommit för en övergång till en fastare personalorganisation. En sådan reform är sålunda en naturlig konsekvens av riksdagens beslut i anledning av utredningens betänkande rörande effektivisering av riksdagens arbetsformer. Däri underströks behovet av utbyggd planering och utjämning av arbetsbördan över riksdagsåret. Det framhölls att en förutsättning för framsteg i denna riktning är en fastare personalorganisation. Vidare må nämnas att bl. a. förstärkning av personalresurserna anfördes som alternativ, då den av utredningen förordade utökningen av utskottsorganisationen avvisades. Ytterligare bör man beakta att det under senare år eftersträvats att bygga ut riksdagens service gentemot ledamöterna och allmänheten. Även detta medför ökade krav på personalen och accentuerar behovet av en fastare personalorganisation.

Såväl statsdepartementen som riksdagspartierna — riksdagens främsta både »arbetsgivare» och »avnämare» — har getts betydande förstärkningar av sina resurser, de förra genom 1965 års departementsreform samt de senare genom besluten samma år om allmänt partistöd och om statsbidrag till riksdagsgruppernas kanslier. Det framstår i detta läge som ofrånkomligt att riksdagen stärker sina egna personalresurser så att den kan möta den ökning av arbetsbördan, såväl kvantitativt som kvalitativt, som kan förutses.

Vidare bör i sammanhanget beaktas att konkurrensen om den kvalificerade arbetskraften hårdnat alltmer under senare år. Även om situationen i detta hänseende kan ändras, är det angeläget att riksdagens personalorganisation ges en utformning som möjliggör att riksdagen kan hävda sig i konkurrensen. Vidare framträder med allt större styrka kravet på att riksdagens tjänstemän, särskilt de som saknar annan anställning, tillförsäkras

ökad anställningstrygghet och med andra grupper av tjänstemän likvärdiga sociala förmåner.

Även den nuvarande ordningen har emellertid ansetts äga vissa förtjänster. Det har sålunda framhållits att frånvaron av starkare bundenhet mellan riksdagen och dess tjänstemän ger riksdagen särskild frihet vid valet av tjänstemän och gynnar en god rekrytering. Det har också gjorts gällande att rekryteringen skulle främjas av att ställningen som dubbelarbetande riksdagstjänsteman är ekonomiskt lockande. Av 1950 års kommitté har anförts att nuvarande ordning garanterar riksdagen tjänstemän med aktuell kontakt med den övriga statsförvaltningen.

Utredningen anser att de fördelar som sålunda tillskrivits den nuvarande ordningen inte bör överskattas. Erfarenheten visar att riksdagens formella obundenhet av sina tjänstemän inte lett till en större rörlighet på befattningarna än inom exempelvis Kungl. Maj:ts kansli. Snarare kan det som en brist i gällande system konstateras att riksdagen i icke obetydligt antal fall får behålla högt kvalificerade tjänstemän alltför kort tid. Farhågan för att en ordning med till riksdagen fast knutna tjänstemän skulle leda till mindre kontakt med den övriga statsförvaltningen än som hittills varit fallet synes helt ogrundad.

Av väsentlig betydelse är däremot rekryteringssynpunkten. Otvivelaktigt måste denna noga beaktas vid utformningen av en ny organisation. Utredningen har emellertid inte kunnat finna att nuvarande ordning är förenad med sådana fördelar i detta hänseende som inte kan vinnas även inom ett fastare system. Vad särskilt beträffar ordningen med dubbelarbetande tjänstemän bör påpekas att två faktorer under senare år samverkat till att försämra dess möjligheter att gagna riksdagen. Dels har den ekonomiska skillnaden mellan dubbelarbetande och heltidsarbetande successivt minskats och dels har arbetsbördan ökat på flertalet befattningar. Till följd härav har möjligheten till dubbelarbete fått så reducerad attraktionsförmåga, att den numera bara i undantagsfall tillför riksdagen värdefull arbetskraft som inte kunnat förvärvas inom ramen för en vanlig tjänsteorganisation.

Sammanfattningsvis kan sägas att starka skäl talar för att riksdagen övergår till en fastare personalorganisation än den hittillsvarande. Att riksdagens egen sessionstid endast är omkring sju månader om året utgör, som 1958 års kommitté fastslog, icke något skäl mot en sådan reform. Däremot bör förhållandet uppmärksammas vid konstruktionen av ett nytt system. Utredningen återkommer härtill i det följande.

Utredningen har vid utformningen av sina förslag beaktat att författningsfrågan ännu ej är avgjord och sedan början av innevarande år föremål för grundlagberedningens arbete. De förslag utredningen framlägger kommer inte att lägga hinder i vägen för en övergång till ny kammar- och utskottsorganisation.

B. Huvudgrunderna för konstruktionen av ett nytt system

En naturlig utgångspunkt för en diskussion av den framtida personalorganisationens lämpliga konstruktion utgör de förslag som framlagts av 1958 års kommitté och författningsutredningen.

En väsentlig skillnad mellan dessa förslag bestod däri att 1958 års kommitté ville formellt knyta all sekreterarpersonal utom kamrarnas och konstitutionsutskottets sekreterare till Kungl. Maj:ts kansli, medan författningsutredningen ville inrätta alla tjänster hos riksdagen själv. Principiella skäl av konstitutionell natur talar enligt utredningens mening för det senare alternativet. Utredningen förordar därför att erforderliga tjänster inom kamrarna och utskotten inrättas på riksdagens stat.

Utredningen vill erinra om att enligt allmänt gällande regler tjänster inrättas antingen som lönegradsplacerade tjänster eller som arvodestjänster. Lönegradsplacerade tjänster inrättas som ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänster. Vid sidan härav förekommer s. k. göromålsförordnande, varmed förstås förordnande som utan att avse vikariat innebär att någon skall bestrida göromål som ankommer på innehavare av tjänst av visst slag. Arvodestjänster är tjänster som inte är ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänster och ej heller göromålsförordnande.

Alla de nu angivna typerna av tjänster bör enligt utredningens mening kunna ifrågakomma inom riksdagens personalorganisation.

Inrättande av en lönegradsplacerad ordinarie tjänst kan ske endast för heltidstjänstgöring. Redan nu förekommer i icke obetydlig utsträckning att förefintliga arvodestjänster i realiteten är att betrakta som heltids- och helårstjänster. Inrättande av ordinarie tjänst i dylika fall är sålunda närmast att anse som en konsekvens av ett redan bestående förhållande.

Det är emellertid uppenbart att lönegradsplacerade ordinarie tjänster inte kan inrättas för alla de funktioner som f. n. bestrids av tjänstemän inom kamrarna och utskotten och som framdeles kommer att behövas. Man måste därför räkna med att lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster (d. v. s. extra ordinarie eller extra tjänster) i viss utsträckning kommer att erfordras. Dessa kan — i motsats till de ordinarie tjänsterna — inrättas antingen för heltids- och helårstjänstgöring eller för tjänstgöring av mindre omfattning. Såsom allmänna förutsättningar för inrättande av lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster har utredningen i princip uppställt, att dessa skall inrättas för heltidstjänstgöring samt att tjänstgöringen skall beräknas fortgå under *minst* 8 månader av året. Frågan om de med dessa tjänster förenade förmånerna är en förhandlingsfråga. Mellan utredningen och personalorganisationerna har överenskommit att C-avdrag på lönen (d. v. s. totalt löneavdrag) skall ske när möjlighet inte föreligger att bereda tjänstinnehavaren arbete på grund av att riksdagen ej

är samlad, i den mån han ej åtnjuter semester. Motsvarighet till sistnämnda anordning finns redan inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen.

I utredningens organisationsförslag har räknats med inrättande av lönegradsplacerade ordinarie och icke-ordinarie tjänster i den utsträckning som på grundval av gjorda bedömningar befunnits sakligt motiverad.

För vissa andra funktioner kommer arvodestjänster att bli erforderliga. Härvid kan det vara fråga om såväl permanent som tillfälligt behov. Vidare kan tjänstgöringsskyldigheten variera inom tämligen vida gränser. Som exempel på permanenta arvodestjänster med mera omfattande tjänstgöring kan nämnas vissa kanslisttjänster inom kamrarna och vissa tjänster med sekreteraruppgifter inom utskotten. Exempel på arvodesanställning för uppgifter av tillfällig karaktär utgör funktionen som specialföredragande i utskott för visst ärende.

Vid en nyorganisation har man att beakta tre betydelsefulla faktorer, nämligen frågorna om arbetsomläggning, utökad service och tjänstgöring vid annat organ än där tjänsten är placerad, här kallad fyllnadstjänstgöring.

Att en viss *arbetsomläggning* skall ske kan sägas vara huvudinnebörden i riksdagens beslut i anledning av utredningens betänkande om effektivisering av riksdagsarbetet. En jämnare fördelning av arbetsbördan över riksdagsåret skall eftersträvas bl. a. genom ett mera omfattande uppskovsförfarande. En konsekvens härav blir ett ökat kansliarbete under sessionsuppehållen. Härav berörs emellertid inte kammarkanslierna och stats- och jordbruksutskotten endast i mindre omfattning än övriga utskott, då deras huvudsakliga arbetsbörda består av budgetärenden som bör — och i flertalet fall måste — vara avgjorda före vårsessionens slut. Framhållas må dock att nämnda utskott, speciellt statsutskottet, varje år uppskjuter ett betydande antal ärenden till höstsessionen.

En arbetsomläggning kan i utskotten ske på ytterligare två sätt, nämligen genom att nedbringa antalet specialföredragande och reducera remissförfarandet beträffande motioner. Nödvändigheten av att tillföra riksdagen sakkunskap och synpunkter utifrån sätter emellertid en gräns för möjligheterna härutinnan, även om direkta vinster i rationaliseringshänseende i vissa fall kan uppnås genom en begränsning av remissförfarandet.

Slutligen bör den av en arbetsomläggning betingade fastare personalorganisationen leda till att antalet eljest erforderliga befattningar kan begränsas samt att en del arbetsuppgifter som f. n. utförs som bisysslor framdeles kan fullgöras inom ramen för den fasta organisationen.

En *ökad service* ligger i linje med strävandena under senare år. Som motiv för inrättande av årstjänster kan servicesynpunkter i första hand anföras beträffande kammarkanslierna. Enligt utredningens mening är det sålunda ett rimligt krav att det icke endast hos utskotten utan även på kammarkanslierna alltid finns tillgång till kvalificerade befattningshavare.

Att *fyllnadstjänstgöring* måste förekomma i viss utsträckning för tjänstemän som erhåller årsanställning hos riksdagen har tidigare förutsatts då en fastare personalorganisation hos kamrarna och utskotten övervägts. Det av 1958 års kommitté framlagda förslaget innebar att tjänstemännen skulle tjänstgöra i Kungl. Maj:ts kansli eller i annan statstjänst mellan sessionerna. Författningsutredningen förutsatte i stället i fråga om sekreterarpersonal tjänstgöring inom riksdagsförvaltningen, främst hos riksdagens ombudsmän och revisorer.

Klart är att behovet av här avsedd »fyllnadstjänstgöring» minskat till följd av arbetsutvecklingen i riksdagen och kan väntas minska ytterligare. I åtskilliga fall torde denna fråga f. ö. inte bli aktuell med hänsyn till att utrymme inte beräknas föreligga för att ta tjänstinnehavaren i anspråk för uppgifter utom det organ där tjänsten är placerad. Det bör här understrykas att en hel del arbetsuppgifter inom arbetsfältet för det riksdagsorgan där vederbörande tjänsteman har sin normala tjänstgöring föreligger vid sidan av den direkta handläggningen av löpande ärenden. Härvid må främst pekas på det ökade utredningsarbete av olika slag som förutsatts vid fjolårets beslut rörande riksdagsarbetets effektivisering.

I vissa fall uppkommer dock fråga om att fördela den heltidsanställda personalens tjänstgöring på skilda funktioner inom riksdagsförvaltningen. Det kan härvid vara fråga om såväl permanenta anordningar som mera tillfälliga arrangemang. I första hand kommer här i betraktande viss heltidsanställd personal med helårsanställning. Men frågan kan bli aktuell även beträffande den heltidsanställda personal som förutsatts skola tas i anspråk kortare tid årligen, dock minst 8 månader.

I fråga om läget för dagen har utredningen för sin del funnit möjligheter föreligga till viss samordning mellan konstitutionsutskottet och riksdagens ombudsmän liksom mellan statsutskottet och riksdagens revisorer. Ett behov av extra arbetskraft kan nämligen förutses alltid föreligga hos nämnda riksdagsverk med hänsyn till deras arbetsuppgifter. Av bilaga 1 till betänkandet framgår att motsvarande spörsmål kan bli aktuellt även inom vissa andra utskott.

Såvitt möjligt bör redan i samband med beslut om inrättande av viss tjänst uppmärksamhet ägnas åt frågan huruvida tjänsten bör beräknas för tjänstgöring vid mer än ett organ eller eljest för mer än en funktion. I fall då saken kan bli aktuell förutsätts samarbete ske mellan de berörda riksdagsorganen. Av hänsyn till det organ där tjänstgöring i andra hand skall fullgöras bör omfattningen och tiden härför såvitt möjligt fixeras. I den mån så anses påkallat bör frågan underställas talmanskonferensen.

Utredningen vill i detta sammanhang allmänt uttala, att personalorganisationen bör kunna utan svårighet anpassas efter föreliggande variationer i arbetsbelastningen. Förutom nyss avsedda anordningar av samordnad tjänstgörings natur kommer här i betraktande fall då ett visst organ tillfälligt

fått en särskilt stark arbetsbelastning. I dylika fall bör förstärkning ske genom anlåtande av personal från annat organ. Förefintlig speciell expertis inom en viss enhet av riksdagsförvaltningen bör vid behov tas i anspråk inom en annan enhet. Den omständigheten att en viss tjänst i första hand är placerad hos ett visst organ får sålunda ej hindra att innehavaren vid behov tas i anspråk inom annat arbetsområde inom riksdagsförvaltningen. I detta sammanhang må även erinras om den tjänstemän åvilande allmänna skyldigheten att utöva annan statligt reglerad tjänst.

Vad här anförts bör bedömas icke minst mot bakgrunden av det angelägna i att få till stånd en lämpligt avvägd integration beträffande arbetsuppgifterna. I detta sammanhang vill utredningen understryka betydelsen av kontinuerlig kontakt mellan kammar- och utskottssekretariaten samt mellan utskottssekretariaten inbördes.

C. Kvalifikationskrav och rekrytering

Innan utredningen övergår till en närmare redogörelse för sitt förslag till personalorganisation vill utredningen beröra de allmänna krav som bör ställas på riksdagens tjänstemän.

Enligt författningsutredningen bör riksdagens tjänstemän vara högt kvalificerade samt inta en självständig ställning gentemot såväl den övriga statsförvaltningen som kommunala och enskilda sammanslutningar och företag. Vad författningsutredningen sålunda uttalat utgör enligt organisationsutredningens mening en god sammanfattning av de kvalifikationer som bör krävas.

Den för riksdagen ständigt ökande arbetsbördan gör det angeläget att för sekreterargöromål inom utskotten förvärva väl meriterade tjänstemän. Behovet understryks av att arbetet ofta måste utföras under stark tidspress. Den strävan som försiggår mot bättre planering och större arbetsutjämning i kammare och utskott under sessionerna och sessionerna emellan ställer otvivelaktigt högre krav än tidigare på tjänstemännen.

Ett spörsmål i sammanhanget är om övergången till en fastare personalorganisation kan få ogynnsamma återverkningar på rekryteringen, eftersom tjänstgöringen hos riksdagen inte erbjuder samma möjlighet till karriär som tjänstgöring inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen. Risk kan föreligga för att kvalificerade tjänstemän, som riksdagen skulle vilja förvärva som sekreterarpersonal, tvekar att binda sig vid fasta riksdagstjänster utanför den ordinära statliga karriären.

Utredningen är medveten om att farhågor för en utveckling i här angiven riktning inte kan avvisas såsom helt ogrundade. Att av denna anledning ställa lägre krav på de kvalificerade tjänstemännen hos riksdagen får dock enligt utredningens mening inte förekomma. Förutsättningen för att den nya organisationen skall fungera på avsett sätt är att riksdagen till sitt

förfogande har en stab av högt kvalificerade tjänstemän. Att lönesättningen här kommer in i bilden är uppenbart.

Framhållas bör vidare att den nya organisationen kommer att ge vissa möjligheter till karriär inom riksdagsförvaltningen. Det bör också uppmärksammas att tjänstgöring inom riksdagen inte utesluter möjligheten av fortsatt karriär inom statsförvaltningen i övrigt. I positiv riktning för rekryteringen till riksdagen kan även den omständigheten tänkas verka att de kontakter som tjänstgöringen hos riksdagen förmedlar kan skapa förutsättningar för övergång till attraktiva tjänster utom statsförvaltningen.

En väsentlig skillnad föreligger mellan utredningens förslag och det förslag som framlades av 1958 års kommitté i så måtto att utredningen föreslår, att tjänster inrättas på riksdagens stat medan kommittén förordade att riksdagstjänsterna skulle knytas till Kungl. Maj:ts kansli. Kommittén angav som en fördel med sitt förslag, att tjänstgöringen i riksdagen skulle på ett helt annat sätt än då var fallet bli kvalificerande för karriären i departement eller statstjänst över huvud taget. Kommittén utgick alltså från att riksdagstjänstgöring tillmättes mindre meritvärde för fortsatt karriär än arbete inom Kungl. Maj:ts kansli.

Huruvida utredningens förslag med fasta riksdagstjänster kommer att få ogynnsamma verkningar i här berört hänseende får framtiden utvisa. Med den utformning organisationen skulle få enligt förslaget anser utredningen någon anledning till oro inte föreligga. Av betydelse är emellertid att anställningsformen för de kvalificerade riksdagstjänsterna utformas på ett sätt som inte försvårar en smidig övergång till karriär utom riksdagen i de fall då detta kan bli aktuellt. Till anställningsformen återkommer utredningen i det följande.

Utredningen vill i detta sammanhang understryka att anställning i riksdagen bör vid tillsättning av tjänst i statsförvaltningen i övrigt tillmätas minst samma värde som tjänstgöring i jämförlig tjänst där.

D. Vissa särskilda spörsmål

1. Anställningsformen för lönegradsplacerade tjänster

Enligt statstjänstemannalagen tillsätts *ordinarie* tjänst med fullmakt eller konstitutorial eller, om särskilda skäl föreligger, med förordnande. Förordnande meddelas för bestämd tid eller tills vidare; förordnande tills vidare må meddelas att gälla längst till viss tidpunkt.

Inom riksdagsförvaltningen förekommer ej fullmaktsformen. Tjänsterna tillsätts alltså med konstitutorial, där ej fråga är om förordnandetjänster. Tillsättning med konstitutorial innebär i normala fall samma fasthet i anställningen som tillsättning med fullmakt; tjänstinnehavaren kan emellertid i motsats till fullmaktshavande tjänsteman skiljas från tjänsten

i administrativ ordning om han kan dömas till disciplinstraff enligt stats-tjänstemannalagen.

Enligt vad i det föregående anförts föreslår utredningen att inom kamrarna och utskotten skall kunna förekomma bl. a. lönegradsplacerade ordinarie tjänster. Utredningen har i avvaktan på författningsfrågans lösning ansett tillrådligt att iaktta försiktighet i fråga om att föreslå tjänster med den fasthet i anställningen som medföljer konstitutorial. Det har å andra sidan syntts uppenbart att visst utrymme för dylika tjänster kan beräknas föreligga hur än en framtida kammar- och utskottsorganisation kommer att se ut. Utredningens förslag, som närmare presenteras i det följande, innefattar fyra konstitutorialtjänster.

Lönegradsplacerade ordinarie tjänster bör vidare inrättas för kammarsekreterare och sekreterarpersonal hos utskotten. Dessa tjänster bör emellertid ej vara konstitutorialtjänster. Otvivelaktigt föreligger här liksom i fråga om de högre tjänstemännen i statsdepartementen sådana särskilda skäl som enligt statstjänstemannalagen motiverar inrättande av förordnandetjänster. Beträffande kammarsekreterarna synes detta påkallat redan av det årliga valförfarandet, vilket synes böra bibehållas, och i fråga om sekreterarpersonalen i utskotten torde det allmänt sett vara lämpligt att bevara möjligheten till viss rörlighet beträffande anställningsförhållandet.

Ordinarie förordnandetjänst kan såsom nämnts tillsättas för bestämd tid eller tills vidare. Utredningen anser att den sistnämnda formen bör användas i nu avsedda fall liksom sker i departementen. I samband med en blivande författningsreform torde kunna övervägas huruvida ett införande i särskilda fall av förordnandetjänster tillsatta för viss tid kan anses ändamålsenligt.

Såsom av det tidigare anförda framgår kan ett tillsvidareförordnande meddelas att gälla längst till viss angiven tidpunkt. Förnyat förordnande kan givetvis komma i fråga. Enligt utredningens mening bör i här avsedda fall sådan tidsbegränsning iakttas.

Beträffande längden av ett tillsvidareförordnande må framhållas, att denna för kamrarnas sekreterare torde med hänsyn till den tillämpade valproceduren få begränsas till 1 år i sänder. För sekreterarpersonalen i utskotten bör däremot förordnande kunna meddelas för längre tid, högst 3 år i sänder i anslutning till vad som tillämpas inom riksdagsförvaltningen beträffande förordnandetjänster tillsatta för viss tid. Självfallet kan förordnandetidens längd i det enskilda fallet anpassas till vad som bedöms lämpligt. Som allmän norm bör gälla att sluttiden för ett tillsvidareförordnande bör sammanfalla med tidpunkten för kamrars och utskotts konstituering vid riksdagens början visst år. Härigenom garanteras — oberoende av riksdagssessionernas längd — erforderlig kontinuitet i anställningsförhållandet i sådana fall då förnyat förordnande kommer i fråga. Det förutsätts att tiden för ett förordnande bör kunna bestämmas oberoende av mellankommande nyval.

Jämlikt gällande bestämmelser kan en statstjänsteman samtidigt *inneha* å ena sidan en ordinarie tjänst tillsatt med fullmakt eller konstitutorial eller en extra ordinarie tjänst och å andra sidan en ordinarie tjänst tillsatt med förordnande tills vidare. Anordningen, som är av formell natur, förutsätter att tjänstemannen endast *utövar* den ordinarie förordnandetjänsten. Tjänstemannen är tjänstledig från den andra tjänsten utan särskilt beslut därom. Med hänsyn till de olägenheter som dylika tjänsteföreningar ansetts medföra för befordringsförhållandena tillämpas i viss utsträckning inom statsförvaltningen en anordning med överstatförande av den ordinarie eller extra ordinarie botten-tjänsten och återbesättande av den på stat befintliga tjänsten i fall då tjänstinnehavaren erhållit tjänst med förordnande tills vidare. Utredningen förutsätter att motsvarande förfaringssätt skall kunna komma i fråga då innehavare av ordinarie tjänst, som tillsätts med fullmakt eller konstitutorial, eller av extra ordinarie tjänst — oavsett om tjänsten tillhör den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen eller riksdagsförvaltningen — erhåller ordinarie förordnandetjänst inom kamrarna eller utskotten. Härför erforderligt bemyndigande bör lämnas av riksdagen åt riksdagens förvaltningskontor, som enligt utredningens förslag skall ha att fastställa personalförteckning för kamrarna och utskotten.

Med avseende på tillämpningen i det enskilda fallet av anordningen med överstatförande vill utredningen rent allmänt framhålla, att denna bör ske under beaktande av de speciella omständigheter som kan föreligga. Utredningen vill förordna att i de fall då förordnande på här avsedd tjänst meddelas en tjänsteman första gången beslut om överstatförande inte fattas förrän efter en övergångstid av ett år. I samband med den nya organisationens ikraftträdande bör över huvud gälla, att överstatförande inte företas utan samförstånd med vederbörande riksdagsorgan. Även med den begränsning av Kungl. Maj:ts handlingsfrihet som kan ligga häri kommer den nya ordningen att medföra en inte oväsentlig förbättring från Kungl. Maj:ts synpunkt, då riksdagstjänstemännen med nuvarande system i stor utsträckning är tjänstlediga från sina innehavande tjänster åtskilligt längre tid än ett år.

I fråga om anställningsformen för de lönegradsplacerade *icke-ordinarie* (d. v. s. extra ordinarie och extra) tjänster som enligt utredningens förslag avses skola inrättas inom kamrarna och utskotten kommer enligt stats-tjänstemannalagen endast förordnande i fråga. Härvid tillämpas tillsvidare-förordnande, med begränsning längst till viss angiven tidpunkt om så anses lämpligt.

2. Beslutande organ i anställningsärenden m. m.

Beträffande *tillsättning* av tjänster inom kamrarna har utredningen inte förutsatt någon ändring i nu gällande ordning. Detta innebär att kammarens sekreterare tillsätts genom val av kammaren, att ersättare för kammarsekre-

terare utses av talmannen och att övriga tjänster tillsätts av talmannen, vice talmännen och de s. k. kanslitillsättarna efter samråd med sekreteraren. Utredningen har sålunda — i motsats till författningsutredningen — räknat med att institutionen kanslitillsättare bibehålls inom vardera kammaren.

Tjänster inom utskotten bör enligt utredningens mening tillsättas genom beslut av vederbörande utskott, i fråga om andra tjänster än sekreterarens efter samråd med denne.

Såsom i det föregående anförts kan i vissa fall redan vid beslut om inrättande av viss tjänst förutsättas att den skall vara förenad med tjänstgöringsskyldighet hos mer än ett riksdagsorgan. Beslut om tjänstens tillsättning bör även i dylika fall ankomma på det organ hos vilket tjänsten placerats. Det får förutsättas att erforderligt samråd äger rum mellan de berörda organen.

Med avseende på frågan om anställnings upphörande må framhållas att bestämmelser om vem som skall pröva sådan fråga meddelats i 30 § tjänstemannastadgan. Enligt dessa bestämmelser skall i regel frågan om anställnings upphörande prövas av den myndighet hos vilken tjänstemannen är anställd. I vissa särskilt angivna fall skall emellertid ärendet hänskjutas till styrelsen för riksdagens förvaltningskontor. Utredningen utgår ifrån att de redan givna bestämmelserna i ifrågavarande hänseenden kommer att äga tillämpning jämväl beträffande kamrarna och utskotten.

Man torde få räkna med att behov i viss utsträckning kan uppkomma av att meddela omedelbart beslut om tjänsts tillsättande eller anställnings upphörande under tiden mellan riksdagssessionerna eller eljest då svårigheter föreligger att utan tidsutdräkt samla det beslutande organet. Det får allmänt förutsättas att de berörda organen inom sig vidtar åtgärder som möjliggör preliminära beslut i fall av nu avsett slag. I fråga om tillsättning av tjänst bör dylikt beslut avse tjänstens uppehållande på förordnande i avvaktan på det definitiva tillsättningsbeslutet.

Enligt statstjänstemannalagen skall den som anställts som tjänsteman er hålla skriftligt bevis om anställningen. Anställningsdokument avseende tjänstemän hos kammare bör undertecknas av talmannen. Beträffande tjänstemän hos utskotten föreslår utredningen att tillsättningshandling för innehavare av tjänsten som visst utskotts sekreterare undertecknas av talmännen på riksdagens vägnar och med kontrasignation av vederbörande utskottsordförande. För övriga tjänstemän sker undertecknandet jämlikt 23 § riksdagsstadgan av ordföranden. I särskilda fall, exempelvis då fråga är om anställning av mera tillfällig natur, kan inom såväl kamrarna som utskotten tillsättningsbeslut expedieras genom protokollsutdrag.

Beträffande tjänsters *ledigförklarande* får utredningen anföra följande.

Enligt statstjänstemannalagen skall tjänst som myndighet tillsätter kungöras ledig till ansökan, om ej Konungen — d. v. s. i här avsedda fall riks-

dagen eller något av dess organ — bestämmer annat. Enligt tjänstemannastadgan för riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk gäller vissa undantag från statstjänstemannalagens allmänna föreskrift om tjänsters kungörande till ansökan lediga. Sådant kungörande är sålunda ej föreskrivet i fråga om dels tjänst som är placerad på löneplan C och dels extra ordinarie eller extra tjänster av vissa angivna slag samt arvodestjänster.

Utredningen förordar att de i tjänstemannastadgan angivna normerna för ledigkungörande av tjänster skall äga tillämpning även i fråga om tjänster inom kamrarna och utskotten. Åtgärder för ledigförklarande bör vidtas av det organ som har att tillsätta tjänsten.

Slutligen må i detta sammanhang beröras frågan om *besvär*srätt i tjänstetillsättningsärenden.

Bestämmelser saknas f. n. om besvärsrätt i ärenden avseende tillsättning av befattningar hos riksdagens kamrar och utskott. Detta sammanhänger med den nuvarande anställningsformen, enligt vilken tjänstemännen över lag betecknas som »tillfälligt anställda». Annorlunda blir förhållandet vid ett förverkligande av utredningens förslag om inrättande av fasta tjänster och reglering i övrigt av riksdagstjänstemännens anställningsförhållanden. Frågan om besvärsrätt kan då inte lämnas å sido.

Till en början må framhållas att inom ifrågavarande område kan urskiljas en grupp tjänstemän vilka måste anses inta en speciell förtroendeställning i förhållande till det riksdagsorgan som utsett dem. Utredningen åsyftar kamrarnas sekreterare samt sekreterarpersonalen i utskotten. Enligt utredningens mening bör besvärsrätt inte föreligga i fråga om tillsättning av tjänster för berörda tjänstemän. Såsom framgår av vad utredningen i annat sammanhang anför avses tillsättning av ifrågavarande tjänster skolaske utan kungörelseförfarande.

Beträffande tjänstetillsättningsbeslut i övriga fall inom kamrarna och utskotten synes emellertid skäl inte föreligga att avvika från eljest inom statsförvaltningen tillämpade grundsatser avseende besvärsrätt. Utredningen utgår därför från att sådan rätt skall föreligga i dylika fall.

F. n. är bankoutskottet besvärsinstats beträffande tjänstetillsättningsbeslut som fattats av riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk ävensom i övrigt beträffande beslut enligt statstjänstemannalagen eller enligt bestämmelse som meddelats med stöd av lagen. Detta innebär att utskottet har att pröva besvär över beslut av riksdagens förvaltningskontor eller riksdagens verk som avser inte bara tjänstetillsättning utan även exempelvis uppsägning, avstängning från tjänstgöring och disciplinär bestraffning, sålunda rena rättsfrågor. Utskottet är härvid enda besvärsinstats. Inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen prövas sådana rättsbesvär i regeringsrätten som högsta instans. Ytterligare må anmärkas att bankoutskottet är besvärsinstats även i helt andra slags ärenden än sådana

som avser beslut enligt statstjänstemannalagen eller bestämmelse som meddelats med stöd av denna. Som exempel må nämnas beslut av vissa riksdagens verk om vägran att utlämna allmän handling samt av statens personalpensionsverk i vissa pensionsärenden.

Med hänsyn till de besvärsuppgifter som sålunda redan åvilas bankoutskottet kan det ligga nära till hands att lösa den nu uppkomna frågan så, att nämnda utskott ges befogenhet att jämväl pröva besvär över här ifrågakommande beslut av kamrarnas kanslitillsättare och utskotten. Alldeles odiskutabel är emellertid icke en sådan lösning. Till en början framstår det som tydligt, att alla sådana besvärärenden av rent rättslig natur som prövas av regeringsrätten som sista instans i fråga om den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen inte bör handläggas av bankoutskottet. Enligt utredningens mening bör regeringsrätten vara besvärinstans i dylika fall även i fråga om riksdagsförvaltningen. Detta förutsätter en ändring i regeringsrättslagen, vartill utredningen inte anser sig böra själv framlägga förslag. Riksdagen torde böra i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan blir föremål för närmare utredning och förslag.

Även om man överför de rena rättsbesvären till regeringsrättens prövning — vilket skulle innebära en viss inskränkning i bankoutskottets nuvarande befogenheter — är det emellertid knappast oomtvistligt att utskottet bör påläggas de här aktuella nya besvärsuppgifterna. Sålunda kan vissa invändningar riktas mot att ett utskott anförtros att överpröva andra utskotts resp. talmännens beslut. Särskilda komplikationer skulle naturligtvis uppkomma om till bankoutskottet självt knöts personal tillhörande de kategorier som enligt utredningens mening bör vara besvärberättigade. Från principiell utgångspunkt har utredningen övervägt att inrätta en särskild riksdagens besvärsnämnd. Till denna skulle då överföras även bankoutskottets nuvarande besvärsuppgifter i den mån de ej åläggs regeringsrätten.

Efter ingående överväganden har utredningen likväl stannat för att föreslå att bankoutskottet åtminstone tills vidare blir besvärinstans. Avgörande betydelse har härvid tillmätts det förhållandet, att de besvärärenden som kan antas uppkomma i fråga om kammar- och utskottskanslierna uppenbarligen kan förutses bli mycket fåtaliga. Besvärfunktionen i fråga om riksdagens verk och förvaltningskontor — vilken hittills åvilat bankoutskottet — måste otvivelaktigt anses praktiskt betydelsefullare. I detta läge har utredningen inte funnit motiverat att föreslå inrättandet av ett nytt riksdagsorgan och ändrad besvärsordning beträffande verken och förvaltningskontoret. I den mån den praktiska erfarenheten skulle tala för ett sådant särskilt besvärorgan kan frågan upptas till förnyat övervägande.

3. Tjänstledighet i vissa fall

I de fall då lönegradsplacerade tjänster inrättas och i vederbörlig ordning besätts uppstår inga särskilda problem i fråga om tjänstemäns tjänstledig-

het från annan anställning för tjänstgöring hos riksdagen. Om en tjänsteman tillträder en tjänst inom riksdagsförvaltningen som enligt gällande bestämmelser ej må förenas med förut innehavd tjänst avgår han samtidigt från den sistnämnda. Skulle formell rätt till tjänsteförening föreligga är tjänstemannen såsom tidigare nämnts enligt gällande bestämmelser tjänstledig från den andra tjänsten utan särskilt beslut därom. I övriga fall av tjänsteförening som avses i 38 § statstjänstemannalagen, t. ex. förening mellan extra ordinarie tjänst och tjänst som tillsätts med förordnande för viss tid, erfordras beslut av Kungl. Maj:t respektive riksdagsorgan som avses i 2 § tjänstemannastadgan.

Annorlunda blir förhållandet i fall då endast arvodestjänst inom riksdagsförvaltningen kan ifrågakomma, exempelvis av det skälet att riksdagstjänstgöringen är av temporär natur eller eljest av mera begränsad omfattning. Frågan om tjänstledighet från annan tjänst i och för fullgörande av arbetsuppgifterna hos riksdagen måste då komma under övervägande.

I fråga om tjänstemän i statstjänst har riksdagen vid olika tillfällen understrukit att vederbörande myndigheter inte bör resa hinder mot beviljande av tjänstledighet för tjänstgöring hos riksdagen och därigenom försvåra för riksdagen och dess organ att erhålla tjänstemän som av dem anses önskvärda. Även om detta spörsmål vid en lösning enligt utredningens förslag av frågan om riksdagens personalorganisation får en mera begränsad räckvidd än tidigare har utredningen likväl ansett sig böra här erinra om riksdagens tidigare uttalanden i ämnet, vilka förutsätts alltjämt äga giltighet.

Beslut om tjänstledighet för tjänstgöring hos riksdagen bör av vederbörande myndighet fattas i samma ordning som i fråga om tjänstledighet av annan anledning. Frågan om en tjänstemans löneförmåner under dylik tjänstledighet har förutsatts skola bedömas helt enligt gällande avlöningsavtal. Detta innebär att C-avdrag (d. v. s. totalt avdrag) skall tillämpas vid hel tjänstledighet och att löneavdrag motsvarande frånvarons omfattning skall tillämpas vid partiell tjänstledighet. Av den i senare sammanhang redovisade överenskommelsen med personalorganisationerna framgår att ersättning för mistade löneförmåner förutsätts skola utgå från riksdagen i förekommande fall.

IV. Utredningens förslag till personalorganisation

Såsom avslutningsvis angetts i den under avsnitt I av betänkandet lämnade redogörelsen för gällande ordning har i bilaga 1 till betänkandet sammanförts uppgifter angående organisation och arbetsuppgifter m. m. inom kamrarnas och utskottens kanslier. I det följande redovisar utredningen

det resultat vartill utredningen i organisatoriskt hänseende för sin del kommit i fråga om riksdagens personal. En översikt av utredningens förslag härutinnan lämnas i *bilaga 2* till betänkandet.

Den föreslagna organisationen har förutsatts skola träda i tillämpning den 1 januari 1967.

A. Kamrarna

1. *Ordinarie tjänster*

I vardera kammaren 1 tjänst som kammarens sekreterare och 1 tjänst som förste byråsekreterare.

2. *Lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster*

I vardera kammaren 1 tjänst som stomnotarie, 1 tjänst som förste kanslist och 3 tjänster som kanslist. Tjänsten som stomnotarie i andra kammaren avses skola tills vidare hållas vakant, varvid arbetsuppgifterna fullgörs av arvodesanställd tjänsteman.

I första kammaren 4 och i andra kammaren 5 tjänster som stenograf.

3. *Arvdestjänster, inberäknat bisysslor*

I vardera kammaren 1 tjänst som kammarsekreterarens ersättare, 3½ tjänster som förste stenograf, ca 6 tjänster som stenograf, ca 2 tjänster som reservstenograf samt 7 tjänster som maskinskrivare vid snabbprotokollet.

I första kammaren 2 tjänster som biträdande jurist och 1 tjänst som kontaktman riksdag—skola, den sistnämnda avsedd för båda kamrarna. I andra kammaren 1 tjänst som biträdande jurist och 1 tjänst som förste kanslist.

B. Utskotten

1. *Ordinarie tjänster*

I samtliga utskott utom utrikesutskottet 1 tjänst som utskottets sekreterare.

I konstitutionsutskottet 3 tjänster som föredragande, varav 2 med fyllnadstjänstgöring som byråchef hos JO, samt 1 tjänst som förste kanslist.

I statsutskottet 5 tjänster som avdelningssekreterare och 1 tjänst som förste kanslist.

I bevillningsutskottet 2 tjänster och i ettvart av lagutskotten 1 tjänst som biträdande sekreterare.

2. *Lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster*

I ettvart av konstitutions-, stats-, bevillnings-, första lag-, jordbruks- och allmänna beredningsutskotten 1 tjänst som kanslist.

3. Arvodestjänster, inberäknat bisysslor

I utrikesutskottet 1 tjänst som sekreterare och 1 tjänst som biträdande sekreterare.

I konstitutionsutskottet 1—3 tjänster som biträdande sekreterare.

I statsutskottet 5—7 tjänster som biträdande avdelningssekreterare och 1 tjänst som kamrerare.

I ettvart av bevillnings- och bankoutskotten 2 tjänster som biträdande sekreterare.

I andra lagutskottet 1 tjänst som biträdande sekreterare och 1 tjänst som kanslist.

I tredje lagutskottet 1 tjänst som kanslist.

I jordbruksutskottet 1 tjänst som biträdande sekreterare och 1 tjänst som kanslist.

I allmänna beredningsutskottet 1 tjänst som biträdande sekreterare.

C. Riksdagens förvaltningskontor

1. Lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster

3 tjänster som korrekturläsare.

2. Arvodestjänster, inberäknat bisysslor

Ca 5 tjänster som korrekturläsare och 1 tjänst som föreståndare för »Riksdagsdebatterna».

D. Sammanfattning av den föreslagna personalorganisationen

	Kamrarna	Utskotten	Riksdagens förvaltnings- kontor	Summa
Ordinarie tjänster.....	4	24	—	28
Lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster.....	19	6	3	28
Arvodestjänster, inberäknat bisyss- lor	ca 44	ca 21	ca 6	ca 71

E. Specialmotivering till vissa delar av förslaget

Någon specialmotivering till de olika detaljerna i förslaget har utredningen inte i allmänhet ansett erforderlig mot bakgrunden av vad i den allmänna motiveringen anförts. På några punkter vill utredningen emellertid ytterligare motivera sitt förslag.

K a m r a r n a

Antalet tjänster inom det *inre kansliet* har föreslagits oförändrat. Beträffande fördelningen av arbetsuppgifterna har i stort sett ej förutsatts annan ändring än att vissa uppgifter sammanförts till en förste byråsekreterartjänst med arbetsledande och verkställande funktioner. Vid inrättandet av en sådan tjänst i första kammaren minskas antalet utredartjänster (biträdande jurist) — utöver vad som skett för några år sedan — med en; i andra kammaren har förste byråsekreterartjänsten ersatt en tjänst som notarie.

Det har syntts ofrånkomligt att även i fortsättningen fördela kansliets arbete på heltids- och deltidstjänster och att därvid i betydande utsträckning konstruera de sistnämnda som arvodestjänster avsedda att uppehållas vid sidan av annan tjänst. Endast genom en sådan anordning kan tillgången på personal på ett rationellt sätt anpassas efter den fluktuerande arbetsbelastning som förorsakas av riksdagsarbetets uppdelning på vår- och höstsession.

Främst de ökade serviceuppgifterna mot ledamöter, statsdepartement och allmänhet samt de olika uppgifter som enligt vad som framgår av bilaga I numera ankommer på talmanskonferensen nödvändiggör, att kammarkan-slierna i ökad utsträckning arbetar även sommartid. Kammarsekreterarna, som vid sin tjänstgöring mellan sessionerna under juli och augusti endast undantagsvis haft biträdande personal till förfogande, måste härvid ges sådant biträde också under nämnda månader. Av detta skäl förutsätts innehavaren av förste byråsekreterartjänsten — enligt förslaget en ordinarie tjänst — skola tjänstgöra även mellan sessionerna. Till förfogande bör jämväl stå en kanslist. Det föreslås sålunda att lönegradsplacerade tjänster med heltidstjänstgöring inrättas för förste byråsekreteraren och en kanslist.

I övrigt innebär förslaget såvitt gäller inre kansliet i huvudsak ingen ändring i nuvarande förhållanden.

Beträffande *stenografkåren* föreslås för förste stenograferna fortsatt arvodesanställning. I fråga om stenograferna har två olika anställningsformer använts, en för tjänstgöring vid samtliga plena och en med tjänstgöringen begränsad i huvudsak till arbetsplena. För förstnämnda kategori föreslås inrättande av 9 lönegradsplacerade tjänster med full tjänstgöringstid under sessionerna, varav viss del avser stenografering i kamrarna och återstoden utgörs av s. k. fyllnadstjänstgöring genom kammarsekreterarnas försorg. Härvid ifrågakommer bl. a. utredningsarbete vid riksdagens upplysnings-tjänst och kvalificerade sekreteraruppdrag åt kamrarnas ledamöter i särskilda fall. Om så visar sig lämpligt kan tjänstgöringen utsträckas att omfatta även tid mellan sessionerna. Beträffande sådan tjänstgöring kan det dock bli erforderligt att ta i betraktande arbetsuppgifter även utom riksdagsförvaltningen.

Antalet tjänster som stenograf, vilket nu är 25, föreslås minskat. Förutom de 9 lönegradsplacerade tjänsterna avses skola i kåren ingå ca 12 arvodesanställda stenografer, varigenom det totala antalet blir ca 21.

Samtliga förste stenografer och stenografer har förutsatts skola stå till båda kamrarnas förfogande och tjänstgöra lika tid. Härför erforderligt arbetsschema avses skola uppgöras av kamrarnas sekreterare.

I fråga om skrivpersonal åt stenograferna föreslås att antalet maskinskrivare blir sju i vardera kammaren, med tjänstgöringsskyldighet i båda kamrarna.

K o n s t i t u t i o n s u t s k o t t e t

I fråga om konstitutionsutskottet har utredningen — i enlighet med vad som underströks av det sammansatta utskottet 1964 — haft att särskilt beakta dess ställning som dechargeorgan. Uppgiften har emellertid försvårats av att dechargearbetets framtida uppläggning för närvarande är föremål för överväganden inom utskottet. Med utgångspunkt från dechargens nuvarande uppläggning och omfattning samt arbetsbördan i övrigt kan behovet av utredande personal fastställas till två årsanställda, varav en huvudsekreterare, samt två sessionstjänstgörande särskilda föredragande i dechargeärenden och en sessionsanställd medhjälpare motsvarande biträdande avdelningssekreterare i statsutskottet. Efter överläggningar med företrädare för utskottet och med JO har utredningen funnit att årsanställning av nyssnämnda båda föredragande med skyldighet att tjänstgöra som byråchefer hos JO under tid, då session inte pågår och semester ej åtnjuts, skulle utgöra ett för både JO och utskottet värdefullt arrangemang. Med ledning av de uppgifter som kunnat erhållas om de pågående övervägandena om dechargens reformering har utredningen vidare funnit, att utskottet bör beredas möjlighet att anställa ytterligare två medhjälpare av typen biträdande avdelningssekreterare. Huruvida denna möjlighet behöver tas i anspråk blir beroende av utskottets beslut med avseende på dechargearbetets uppläggning. En ytterligare ökning behöver emellertid inte förutses.

S t a t s u t s k o t t e t

Inom statsutskottets kansli har avdelningssekreterarna på grund av utskottets speciella organisation i stort sett samma slag av arbetsuppgifter som sekreterarna i andra utskott. Detta gäller i fråga om utredningar, föredragning och uppsättande av förslag till utlåtanden. På grund härav och med hänsyn till utskottets stora och växande arbetsbördan har utredningen ansett att på varje avdelning inom utskottet bör finnas en ordinarie tjänsteman för sekreterargöromål.

I utskottet har hittills under vårsessionerna funnits 7 medarbetare till avdelningssekreterarna. Efter övergången till ett system med lönegradsplacerade heltidstjänstgörande avdelningssekreterare har behovet av medarbetare till avdelningssekreterarna förutsatts komma att minska.

Såsom av det föregående framgår har utredningen funnit möjligheter före-

ligga till viss samordning mellan statsutskottet och riksdagens revisorer beträffande s. k. fyllnadstjänstgöring.

Riksdagens förvaltningskontor

Korrekturläsarna har till uppgift att korrekturläsa allt riksdagstryck inklusive JO:s och MO:s ämbetsberättelser samt riksdagens revisorers berättelser. Arbetet måste delvis utföras efter normal tjänstetids slut.

Den nuvarande normalarbetstiden, 27 tim./vecka, har förutsatts skola ökas till 35 tim./vecka, som för dessa tjänstemän sålunda skall motsvara heltidstjänstgöring. Sistnämnda arbetstid har befunnits överensstämma bättre än den nuvarande med normalarbetstiden enligt gällande avtal inom den enskilda sektorn av arbetsmarknaden. Riksdagstryckets omfång har sedan 1949 ökat med ca 50 procent, varför en utökning av normalarbetstiden ansetts motiverad även av denna anledning. Det nuvarande antalet »fasta» korrekturläsartjänster har i samband härmed reducerats från 10 till ca 8, av vilka 3 avsetts bli lönegradsplacerade tjänster.

V. Lönefrågor m. m.

På grundval av utredningens i det föregående redovisade organisationsförslag har utredningen upptagit förhandlingar med tjänstemännens huvudorganisationer i förekommande lönefrågor. Dessa förhandlingar har avsett löne- och ersättningsfrågor dels för de tjänster hos riksdagens kamrar och utskott samt riksdagens förvaltningskontor som direkt berörs av utredningens organisationsförslag och dels för enstaka, redan befintliga tjänster vid riksdagens förvaltningskontor beträffande vilka förhandlingarna uppskjutits till detta tillfälle. Förhandlingarna har lett till en den 14 september 1966 dagtecknad överenskommelse som redovisas i *bilaga 3* jämte underbilaga till detta betänkande.

Överenskommelsen — som från organisationsutredningens sida slutits under förutsättning att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningarna för överenskommelsen och under förbehåll om riksdagens löne-delegations godkännande av densamma — har den 18 oktober 1966 på riksdagens vägnar godkänts av riksdagens löne-delegation med nyssnämnda förbehåll beträffande riksdagens godkännande av de organisatoriska förutsättningarna.

Såsom kommentar till vissa delar av överenskommelsen får utredningen anföra följande. I övrigt hänvisas till avtalstexten.

Punkt 2. I analogi med vad som tillämpas i fråga om lönegradsplaceringen för vissa högre tjänster inom riksdagsförvaltningen har med personalorganisationerna överenskommit att lönegradsplaceringen för fyra särskilt an-

givna tjänster ej skall bestämmas genom avtal. Här avses tjänsterna som första och andra kammarens samt konstitutions- och statsutskottens sekreterare. Det allmänna tjänsteförteckningsavtal som skall tillämpas beträffande lönegradsplacerade tjänster inom kamrarna och utskotten avses sålunda ej skola gälla för dessa tjänster. Det allmänna avlöningsavtalet skall däremot gälla för tjänst innehavarna på samma sätt som för övriga tjänstemän (jfr punkt 1). Utredningen föreslår, med beaktande av lönegradsplaceringen för statssekreterarna, att nyssnämnda tjänster placeras i lönegrad Cr 4. Därjämte föreslås att avlöningsförstärkning skall utgå till kammarsekreterarna med 600 kr. och till de båda utskottssekreterarna med 324 kr. för månad. Förslaget har lämnats utan erinran av vederbörande personalorganisationer.

Det förutsätts att framdeles eventuellt uppkommande frågor avseende lönegradsplaceringen för ifrågavarande fyra tjänster skall prövas av riksdagen. I övrigt ankommer det på riksdagens förvaltningskontor att bestämma avlöningsförmåner till dessa tjänstemän, i den mån de ej är avtalsreglerade.

Punkt 3. I den till denna punkt hörande bilagan redovisas lönegradsplaceringen av föreslagna nya tjänster. I de fall lönegradsplaceringen för icke-ordinarie tjänster angetts genom högst-lönegrad på löneplan A förutsätts den i varje särskilt fall tillämpliga lönegraden skola bestämmas av vederbörande riksdagsorgan efter samråd med riksdagens förvaltningskontor.

I fråga om riksdagens förvaltningskontor är det endast tjänsterna som korrekturläsare som berörs av utredningens organisationsförslag; i övrigt avser uppgörelsen redan befintliga tjänster vid kontoret.

Tjänstebenämningarna i den till överenskommelsen hörande bilagan ger ej uttryck för något slutligt ståndpunktstagande. Över huvud har frågan om tjänstebenämningarna ej definitivt penetrerats. Utredningen har stannat vid att utnyttja de benämningar som framgår av bilaga 2 till betänkandet.

Punkt 5. I vissa fall har förutsatts att arvodestjänster skall inrättas för sekreterarpersonal med heltidstjänstgöring. En förutsättning härför är att vederbörande åtnjuter hel tjänstledighet från annan tjänst. Begreppet heltidstjänstgöring är emellertid inte i alla dessa fall liktydigt med helårstjänstgöring. Sålunda räknas endast i ett fall (en biträdande sekreterare i andra lagutskottet) med heltids- och helårstjänstgöring, medan i en del fall förutsatts heltidstjänstgöring endast under sessionerna och i andra fall heltidstjänstgöring endast under del av sessionerna.

Enligt avtalstexten skall i här avsedda fall arvode utgå med belopp motsvarande löneklass högst B 6 jämte de avlöningsförmåner i övrigt som skulle ha tillkommit vederbörande om han varit extra tjänsteman. Arvodetsbeloppet bör enligt utredningens mening bestämmas av förvaltningskontoret, såvitt gäller arvode enligt den högsta tillämpliga löneklassen, och i övrigt av

vederbörande riksdagsorgan efter samråd med förvaltningskontoret. Motsvarande samråd bör äga rum beträffande arvode som avses i punkt 6.

Punkt 7. I den mån riksdagens tjänstemän ej kommer att erhålla lönegradsplacerade tjänster och ej heller arvodestjänster av den typ som avses under punkterna 5 och 6 i överenskommelsen blir en annan form av arvodestjänst aktuell. Arvode avses härvid skola utgå med tillämpning av kommittékungörelsen. Detta innebär till en början att dagarvode skall utgå. Vidare skall, i den mån tjänstledighet åtnjuts från egen tjänst, ersättning för mistade löneförmåner utgå från riksdagen.

Den i första stycket gjorda hänvisningen till kommittékungörelsen innebär att i särskilda fall annat arvode än det i kungörelsen angivna kan komma i fråga. Beslut härom bör efter förslag av vederbörande riksdagsorgan fattas av förvaltningskontoret.

Beträffande arvode för funktioner av bisysslekaraktär bör i övrigt gälla att arvodet må bestämmas av vederbörande riksdagsorgan intill ett belopp motsvarande högst löneklass B 5 och av förvaltningskontoret om högre arvode ifrågasätts. I den mån fråga uppkommer om sociala förmåner bör frågan underställas förvaltningskontoret.

Övergångsbestämmelser. Den föreslagna nya personalorganisationen har såsom nämnts förutsatts skola träda i kraft den 1 januari 1967. Det f. n. gällande avlöningssystemet för riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän avses skola upphöra att tillämpas med utgången av 1966.

Vid genomförandet av utredningens förslag till personalorganisation kan undantagsvis vissa särskilda anordningar av övergångsnatur erfordras. Även om en tjänst inrättats vid ett visst riksdagsorgan bör detta sålunda under en övergångstid inte utesluta att uppskov tills vidare sker med tjänstens tillsättande, därest särskilda skäl härför prövas föreligga. Regleringen av anställningsvillkoren bör härvid ske under medverkan av riksdagens förvaltningskontor.

Enligt en särskild paragraf i förhandlingsprotokollet skall nuvarande bestämmelser om särskilt tillägg (»ålderstillägg») utöver utgående månadsarvode efter visst antal riksdagsår upphöra att gälla vid den nya organisationens ikraftträdande. Tid som enligt f. n. gällande avtal må tillgodoräknas för erhållande av sådant ålderstillägg skall för placering i löneklass tillgodoräknas den som erhåller lönegradsplacerad tjänst i den nya organisationen. Av löneplanernas konstruktion följer att här avsedd tillgodoräkning endast kan ifrågakomma för den som erhåller tjänst med lön enligt löneplan A.

För sådana eventuellt uppkommande fall då en f. n. anställd tjänsteman anmäler sig till men ej erhåller lönegradsplacerad tjänst i den nya organisationen har en engångsersättning från riksdagen ansetts böra kunna utbetalas. Förutsättningen härför är att tjänstemannen varit anställd hos riksdagen minst fem år, d. v. s. senast fr. o. m. 1962 års vårsession. Under samma

förutsättning har engångsersättning ansetts motiverad även i fall då en tjänsteman, som varit underkastad de nuvarande bestämmelserna och samtidigt åtnjutit avlöning från annan statsanställning, erhåller tjänst i den nya organisationen och därvid får lägre avlöning än som motsvarar summan av den från båda statsanställningarna uppburna avlöningen. Beloppet av här avsedd engångsersättning skall bestämmas efter överenskommelse mellan riksdagens förvaltningskontor och berörd huvudorganisation. Ersättningens storlek är maximerad till vad tjänstemannen uppburit från riksdagen för senare halvåret 1966.

VI. Personalförteckning, författningsbestämmelser m. m.

Enligt gällande riksstat bestrids avlöningar till riksdagens personal från ett anslag som rubricerats Den inre riksdagsförvaltningen: Avlöningar. Från samma anslag utgår avlöningarna till tjänstemän vid riksdagens förvaltningskontor. Utredningens förslag föranleder ingen ändring beträffande berörda anslagsrubricering.

Personalförteckningar för riksdagens verk och riksdagens förvaltningskontor fastställs enligt gällande ordning av förvaltningskontoret. Detsamma bör gälla beträffande den särskilda personalförteckning för riksdagens kamrar och utskott som blir erforderlig vid ett genomförande av utredningens förslag.

Med avseende på författningsbestämmelser må framhållas att utredningens förslag föranleder ändringar på vissa punkter. Frågan bör närmare penetreras i samband med den kommande utskottsbehandlingen. Utredningen vill för egen del peka på vissa spörsmål.

Statstjänstemannalagen äger tillämpning på anställning med staten som arbetsgivare och tjänsteman som arbetstagare. Lagen är sålunda tillämplig även på tjänstemän hos riksdagens kamrar och utskott. I fråga om sådana tjänstemän skall de befogenheter som enligt lagen tillkommer Konungen utövas av riksdagen eller organ som riksdagen utser.

Här må erinras om att enligt 4 § instruktionen för riksdagens förvaltningskontor skall för riksdagen och dess verk utfärda bestämmelser av beskaffenhet att skola ensidigt fastställas av arbetsgivaren och meddela de föreskrifter och anvisningar som behövs för tillämpningen av kollektivavtal eller avtal om anställnings- eller arbetsvillkor i överensstämmelse med sådant avtal.

Enligt 25 § statstjänstemannalagen gäller särskilda bestämmelser om åtal för brott i tjänsten av vissa tjänstemän vid riksdagens verk. Ifrågarvarande hänvisning avser ansvarighetslagen för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret m. fl. och berörs ej av utredningens förslag. Detsamma torde gälla en motsvarande bestämmelse i 26 § statstjänstemannalagen.

Utredningens förslag synes ej medföra behov av ändring i statstjänstemannalagen.

Tjänstemannastadgan för riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk bör vid ett genomförande av utredningens förslag gälla anställning hos riksdagen och dess verk samt erhålla rubriken Tjänstemannastadga för riksdagen och dess verk, vilket föranleder ändringar i 1 och 34 §§ av stadgans text.

Enligt 11 § statstjänstemannalagen är tjänsteman skyldig att utöva annan statlig tjänst enligt bestämmelser som Konungen — resp. riksdagen eller något dess organ — meddelar. Detta är den i ämnet grundläggande, gemensamma föreskriften. Tillämpningsföreskrifterna för å ena sidan riksdagsförvaltningen och å andra sidan den övriga statsförvaltningen har emellertid utformats något olika. Enligt 16 § tjänstemannastadgan för riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk är innehavare av ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst skyldig att utöva annan ordinarie, extra ordinarie eller extra statlig tjänst »hos riksdagen underställd myndighet eller inrättning inom samma verksamhetsområde». En jämförelse med motsvarande bestämmelse i den för statsförvaltningen i allmänhet gällande tjänstemannastadgan utvisar att skyldigheten enligt sistnämnda stadga avser tjänst hos »myndighet inom samma verksamhetsområde».

I samband med den med personalorganisationerna den 14 september 1966 träffade överenskommelsen har det förutsatts, att den i tjänstemannastadgan för riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk föreskrivna skyldigheten att utöva annan tjänst skall, sedan stadgan blivit tillämplig på anställning hos riksdagen och dess verk, såvitt gäller tjänsteman inom den inre riksdagsförvaltningen avse statlig tjänst både inom och utom riksdagsförvaltningen. För dagen synes en anordning av sådan innebörd bli aktuell endast beträffande stenografpersonal.

Enligt 18 § första stycket statstjänstemannalagen skall brott i tjänsten av den som innehar eller uppehåller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst i statsdepartement, central förvaltningsmyndighet eller länsstyrelse beivras efter åtal. I anslutning härtill har i 17 § tjänstemannastadgan för riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk föreskrivits, att nämnda bestämmelser i statstjänstemannalagen skall äga tillämpning på innehavare av tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid riksdagens förvaltningskontor eller riksdagens verk. Vid genomförandet av utredningens förslag bör 17 § tjänstemannastadgan ändras så att ifrågakarande tillämpningsföreskrift kommer att avse där berörda tjänster hos riksdagen eller dess verk.

Gällande allmänna bestämmelser angående tillsättning av tjänster bör i tillämpliga delar bringas att avse även den nu ifrågakarande delen av riksdagsförvaltningen.

Utredningen har till särskilda överväganden upptagit frågan om tillsätt-

ningen första gången av de tjänster som omfattas av utredningens förslag. Det måste sålunda noga beaktas att en helt ny situation, vilken är förenad med inte obetydliga komplikationer vid övergången, inträder för riksdagens kamrar och utskott, i och med att ett stort antal lönegradsplacerade tjänster och arvodestjänster, därav ett flertal på mycket hög nivå, kommer att vid bifall till utredningens förslag finnas inrättade från det instundande årsskiftet. I princip bör alla dessa tjänster besättas utan uppskov, där inte särskilda skäl talar för annat. Inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen har det under senare år blivit allt vanligare, att särskilda anordningar vidtas för tjänstetillsättningarna i samband med större organisatoriska förändringar. Som exempel må pekas på de bestämmelser som utfärdats angående tillsättning av tjänster i samband med omorganisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet vid dessa verksamhetsgrenars förstatligande. I berörda fall har en särskild tillsättningsnämnd inrättats för handläggning av tillsättningsärendena. Utredningen har ansett sig böra noga överväga, om riksdagen bör följa detta mönster. Därvid har utredningen funnit att de skäl som talar för en sådan ordning framstår som mycket starka, i viss mån rentav som alldeles särskilt påtagliga i jämförelse med den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen. Uppdelningen av de tillsättningsfunktioner, som eljest i sista hand ligger hos Kungl. Maj:t, på ett flertal olika riksdagsorgan med mycket små resurser i jämförelse med Kungl. Maj:t utgör sålunda ett alldeles särskilt skäl för en sådan tillsättningsnämnd som nyss nämnts. Önskvärdheten av att enhetliga tillsättningsnormer tillämpas och att en för framtiden lämplig praxis inleds talar vidare här liksom inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen för en särskild övergångsanordning. Ytterligare skäl därför utgör angelägenheten av att åstadkomma en verklig inventering av möjliga aspiranter och av att trots tidsbrist kunna genomföra organisationsförändringen på ett i alla hänseenden tillfredsställande sätt, förhållanden som talar för en centralisering av tillsättningsförfarandet till ett särskilt organ med erforderliga tekniska resurser.

Utredningen föreslår sålunda, att riksdagen vid bifall till betänkandets förslag överlämnar åt en särskild tillsättningsnämnd att handlägga flertalet tillsättningsärenden i anslutning till den nya personalorganisationens genomförande. Nämnden bör lämpligen utses av talmanskonferensen och bestå av fem ledamöter, till vilkas förfogande bör ställas erforderlig föredragningspersonal samt expertis företrädande de huvudsakliga arbetsfält från vilka riksdagens tjänstemän rekryteras. Tillsättningsbesluten bör vara fattade i början av december i år med hänsyn till behovet av tid för prövning av eventuella besvär samt för erforderliga verkställighetsåtgärder före årsskiftet. Med hänsyn härtill är det angeläget att den personkrets, ur vilken de olika befattningshavarna skall hämtas, blir klarlagd redan i senare delen av november. Detta förutsätter att man utan att avvakta tillsätt-

ningsnämndens tillkomst — som torde kräva särskilt riksdagsbeslut i samband med behandlingen av utredningens betänkande — offentliggör utredningens förslag till tjänsteorganisation på lämpligt sätt, genom annonsering e.d. Det synes önskvärt att talmanskonferensen fattar beslut härom vid mottagandet av utredningens betänkande och att åt riksdagens förvaltningskontor anförtros att handha ifrågakommande administrativa uppgifter tills nämnden utsetts.

Utredningen vill särskilt betona, att dess förslag alltså endast avser en övergångsarrangemang och att förslaget förverkligande självfallet förutsätter ett nära samråd mellan tillsättningsnämnden och de riksdagsorgan där vederbörande tjänster är placerade.

I fråga om de närmare detaljerna vill utredningen anmärka följande. Förfarandet torde böra omfatta alla lönegradsplacerade tjänster utom kamrarnas sekreterare och förvaltningskontorets korrekturläsare. De båda tjänsterna som sekreterare i konstitutions- och statsutskottet torde emellertid med hänsyn till deras särskilda förtroendekaraktär, vilken bl. a. medfört deras »frilistning», inte böra omfattas av utannonseringen. Förfarandet bör vidare omfatta de arvodestjänster av icke-bisysslekaraktär som avses för arbete under hel session. Ansökningsförfarande i formell mening — och därmed besvärsmått — bör förekomma i fråga om alla tjänster med lön enligt löneplanerna A och B. I fråga om tjänsterna på löneplan C bör tillfälle beredas att inom viss tid anmäla intresse att ifrågakomma till viss befattning.

Med avseende på inrättande av tjänster innefattar ett bifall till utredningens organisationsförslag omedelbart beslut av riksdagen om inrättande av det antal ordinarie tjänster, lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster och arvodestjänster som bedömts erforderliga. Framdeles eventuellt uppkommande frågor om inrättande av nya tjänster inom kamrarnas och utskottens kanslier bör enligt utredningens mening prövas i samband med den årliga anslagsbehandlingen, d. v. s. bedömas av riksdagens förvaltningskontor vid dess granskning av anslagsäskandena för den inre riksdagsförvaltningen och därefter prövas av bankoutskottet. Detta gäller undantagslöst i fråga om ordinarie tjänster på sätt är fallet inom riksdagsförvaltningen i övrigt och i allmänhet även beträffande lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster och arvodestjänster. I den mån med avseende på de båda sistnämnda grupperna av tjänster behov i särskilt fall uppkommer om inrättande av ny tjänst bör ärendet underställas förvaltningskontorets prövning. Kontorets styrelse har att besluta i frågan. Beslut om inrättande av tillfällig arvodestjänst av bisysslenatur bör ankomma på vederbörande riksdagsorgan självt.

Ett genomförande av utredningens förslag medför behov av instruktionsföreskrifter av olika slag. Det bör bl. a. övervägas att för riksdagsförvaltningens vidkommande åstadkomma en motsvarighet till den

för statsförvaltningen i övrigt gällande allmänna verksstadgan. Överväganden i nämnda hänseenden torde bära ske redan i samband med utskottsbehandlingen av förevarande betänkande och i övrigt genom riksdagens förvaltningskontor.

VII. Kostnadsberäkning

De i det följande framlagda kostnadsberäkningarna har gjorts med utgångspunkt från det under senare halvåret 1966 gällande löneläget. Beräkningarna avser löner och arvoden.

Kostnaden för de av utredningen föreslagna ordinarie tjänsterna kan beräknas till i runt tal 1 950 000 kr. för år. För lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster uppskattas kostnaden till i runt tal 690 000 kr. för år, med utgångspunkt från en beräkning av den årliga tjänstgöringstiden. I fråga om arvodestjänster av olika slag har kostnaden uppskattats till 1 350 000 kr. för år. Sammanlagda kostnaden enligt det anförda utgör 3 990 000 kr.

En beräkning av årskostnaderna för den nuvarande personalorganisationen ger till resultat att dessa kan uppskattas till i runt tal 3 360 000 kr. Härvid har hänsyn tagits endast till belopp som utbetalts av riksdagen och ej till kostnader för bibehållen lön och andra förmåner som kan ha uppkommit hos vederbörande myndigheter på grund av tjänstemäns tjänstgöring hos riksdagen vid sidan av annan tjänst.

Med utgångspunkt från det anförda kan *kostnadsökningen* vid ett genomförande av utredningens förslag uppskattas till 630 000 kr. Detta belopp avser som nämnts endast löner och arvoden. Vid bedömandet av den med nyorganisationen förenade kostnadsökningen bör beaktas de vinster i olika hänseenden som följer av att riksdagen får en egen personalorganisation med i stor utsträckning permanent anställda tjänstemän.

Vissa uppgifter rörande organisation och arbetsuppgifter inom kamrarnas och utskottens kanslier

Kammarkanslierna

Arbetsuppgifter. Redan den av riksdagens organisationsutredning påvisade ökningen av riksdagens arbetsmängd med 50 procent under 1950- och 1960-talen, hänförande sig främst till tiden från omkring 1960, har medfört en motsvarande ökning av arbetet i kamrarnas kanslier. Detta gäller såväl den konstitutionella granskningen av riksdagsinitiativen och av utskottsutlåtandena och i anledning av dessa framställda yrkanden som också t. ex. remitteringen till utskott, med direkt betydelse för arbetsfördelningen mellan dessa.

Samtidigt med att arbetsmängden ökat har väsentliga ändringar genomförts i kammarkansliernas arbetssätt och service, främst i syfte att underlätta arbetet för kamrarnas ledamöter. Förutom att skrivhjälp ställts till ledamöternas förfogande har eftersträvat att lämna förhandsbesked i konstitutionella och eljest formella frågor och därigenom möjliggöra för ledamöterna att vid den arbetsanhopning som skett koncentrera uppmärksamheten på sakfrågorna. För att kunna snabbare genomföra den formella beslutsprocessen och samtidigt ge ökad insyn på förhand i dennas uppläggning i svåra och politiskt viktiga fall har under senare år mycket arbete nedlagts på förberedelse av voteringarna med i förväg färdigställda voteringsordningar och voteringspropositioner. För att uppnå större likformighet och överskådlighet vid den formella uppställningen av utskottens hemställanden har nära kontakt tagits även med utskottens sekreterare.

Framför allt har emellertid ansvällningen av arbetet föranlett en ingående planering av arbetet inom såväl kamrar som utskott, varvid riktpunkten till en början varit att minska arbetsanhopningen under maj månad. I sådant syfte har kammarkanslierna till talmanskonferensen förberett en detaljerad planering av riksdagsarbetet. De senaste åren har för ledamöterna redan vid sessionens början framlagts en tidsplan för varje sammanträde under sessionen, och snarast efter den allmänna motionstidens utgång liksom vid höstsessionens början har framlagts planer över fördelningen av ärenden på arbetsplena under sessionen eller huvuddelen därav. Planeringen har genomförts i nära samarbete med utskottssekretariaten, varvid även gemensamma konferenser hållits. Därjämte har kontakten med statsråd, statssekreterare och avdelningschefer för samordning i skilda hänseenden väsentligt ökat. Planeringen av arbetet har medfört en jämnare fördelning av ärendena på vår- och höstsession. Talmanskonferensen har sökt underlätta detta även genom att anmoda utskotten att låta personalen i ökad utsträckning arbeta mellan sessionerna och har sålunda på olika sätt alltmer intagit en arbetsledande ställning. Då konferensen ej har eget sekretariat utan kamrarnas sekreterare tjänstgör som föredragande och verkställande har konferensens ökade arbetsuppgifter — f. ö. även på många andra områden än arbetsplaneringen — belastat kammarkanslierna.

Emellertid har, förutom ökningen av antalet ärenden i riksdagen och planeringen av arbetet, även en rad andra omständigheter under senare år påverkat kammarkansliernas arbetsbelastning. Utbytet av delegationsbesök mellan olika parlament har starkt ökat de representativa uppgifterna. Det samma gäller utländska besök i övrigt. Sedan riksdagen numera beviljat anslag för ledamöternas utlandsresor och anförtrott stipendieverksamheten åt talmanskonferensen har kammarkanslierna haft att administrera även detta arbete. En strävan har också förelegat att vidga kontakten mellan riksdagen och skilda inhemska organisationer och grupper.

De möjligheter som de nya massmedia givit att hos väljarna skapa intresse för och insyn i riksdagsarbetet, med referat och direktsändning av kammardebatter, har föranlett en omfattande service gentemot press, radio och TV, innebärande bl. a. samråd och framtagande av material.

Den större vikt som skolan numera lägger vid samhällsstudier har starkt ökat intresset för studiebesök i riksdagen, särskilt vid kammарplena. Detta har nödvändiggjort en i detalj genomförd planering av skolornas studiebesök. Ledamöter har engagerats som guider och för introduktion i politiska och konstitutionella ämnen, och material av olika slag har framtagits i syfte att ge eleverna ökad behållning av besöket. En särskild kontaktman riksdag—skola har anställts.

Även en rad andra uppgifter, som nära sammanhänger med ökat behov av service från riksdagen gentemot ledamöterna och allmänheten, har kommit att åvila kammarkanslierna och krävt ökade resurser för utredning och verkställighet.

Nuvarande organisation. Den nuvarande personalen utgöres i vardera kammaren av kammarens sekreterare samt kammarens kansli med sekreteraren som chef. Kansliet består av ett »inre» kansli, stenografer med skrivpersonal samt vaktmästare. Sistnämnda personalgrupp är dock uppförd på förvaltningskontorets stat.

Kamrarnas sekreterare biträder talmannen och talmanskonferensen. Arbetsuppgifternas art framgår i huvudsak härav och av redogörelsen för kammarkansliernas arbete. Sekreteraren i andra kammaren fullgör heltidstjänstgöring under hela året. Tjänsten som första kammarens sekreterare uppehålls jämte annan tjänst, likaså under hela året.

Inom det inre kansliet fullgöres dels utredande och liknande funktioner, dels expeditionella göromål. Personalen utgöres i vardera kammaren av en ersättare för sekreteraren, en stomnotarie, en förste kanslist, en registrator och fyra kanslister, varav två tillika kansliskrivare. I första kammaren finns ytterligare en kansliskrivare och i andra kammaren en notarie. Därjämte finns en för kamrarna gemensam kontaktman riksdag—skola, formellt anställd i första kammarens kansli.

Stomnotarien i första och notarien i andra kammaren, andra kammarens registrator och samtliga kansliskrivare i båda kamrarna tjänstgör på heltid under sessionerna. Övriga tjänster uppehålls vid sidan av annan tjänst.

Om den hittillsvarande fördelningen av arbetsuppgifterna för det inre kansliet må anföras följande.

Stomnotarien har att upprätta förslag till kammarens protokoll och fullgör i första kammaren därjämte utredande och arbetsledande funktioner. Notarien har främst till uppgift att avlasta kammarsekreteraren vissa utredningsuppdrag och arbetsuppgifter som icke direkt sammanhänger med kammарplena. Det löpande arbetet på kansliet ledes närmast under sekre-

teraren av förste kanslisten. Registratorn åligger bl. a. att föra kammarens register, att upprätta föredragningslistor och redigera katalogen över kammarens ledamöter. Kanslisterna biträder talmannen och sekreteraren under plenum, utför utredningar varmed kansliet har att tillhandagå talmannen och sekreteraren samt fullgör olika göromål på kansliet. Kansliskrivarna åligger bl. a. att besvara vid besök och per telefon gjorda förfrågningar angående handläggningen av riksdagsärenden, att upprätta koncept till protokollsutdrag, att ombesörja kontakten med departementen beträffande besvarande av interpellationer och enkla frågor samt att utföra övriga på kansliet ankommande expeditionella uppgifter.

Den ökade arbetsbelastningen på kammarkanslierna har mötts av rationaliseringsåtgärder av skilda slag. Vissa arbetsuppgifter har överförts från jurist- till annan personal, och i samband därmed har en av de deltidsanställda kanslisterna, som biträtt sekreteraren under plena, utbytts mot en heltidsanställd kanslist (kansliskrivare) för expeditionella uppgifter.

Utökningen av personalen har begränsats till en kanslist (kansliskrivare) i första och en notarie i andra kammaren. Dessutom har extra skrivpersonal anlitats i betydande utsträckning för enklare skrivgöromål. Kanslipersonalen har emellertid också måst utnyttjas hårdare än förr, vilket medfört att endast de löpande göromålen medhunnits och att statistik, utredningar, minnesanteckningar rörande kamrarnas praxis och andra mera långsiktiga arbetsuppgifter av betydelse för det framtida riksdagsarbetet måst eftersättas. Ökningen av arbetsmängden i samband med den oregelbundna arbetstiden med mycket kvälls- och nattarbete har i flera fall medfört att befattningshavare slutat sina tjänster, och rekryteringssvårigheterna har varit påtagliga.

Stenografkåren utgöres i första kammaren av 3 förste stenografer, 12 stenografer och 2 reservstenografer samt i andra kammaren av 4 förste stenografer, 13 stenografer och 2 reservstenografer; under vårsessionen 1966 har försöksvis »referent» anställts i stället för stenograf. Som skrivpersonal åt stenograferna är anställda 7 maskinskriverskor hos första och 6 hos andra kammaren. Stenograf- och skrivpersonalen uppehåller sina tjänster som bisysslor.

Vaktmästarkåren omfattar i vardera kammaren en övervaktmästare och 2 förste expeditionsförmän samt i första kammaren 7 och i andra kammaren 8 vaktmästare, däribland ett varierande antal förste vaktmästare. Denna personal, vilken som tidigare nämnts är uppförd på förvaltningskontorets stat, fullgör heltidstjänstgöring under hela året.

Personalbehov beträffande det inre kansliet. Det är ofrånkomligt att även i fortsättningen fördela kansliets arbete på heltids- och heltidstjänster och att därvid i betydande utsträckning konstruera de sistnämnda som arvodestjänster avsedda att uppehållas vid sidan av annan tjänst. Endast genom en sådan anordning kan tillgången på personal på ett rationellt sätt anpassas efter den fluktuerande arbetsbelastning som förorsakas av riksdagsarbetets uppdelning på två sessioner med ett förhållandevis långt sommaruppehåll.

Ökningen av kansliets arbete har i första hand avsett sådana uppgifter som kammarsekreteraren själv haft att utföra eller eljest taga ingående befattning med. Han har därför måst i högre grad än tidigare anlita sin ställföreträdare. Denne har emellertid endast till uppgift att vikariera för sekreteraren vid plena och utföra arbetsuppgifter som sammanhänger med

ärendehandlingen där, och hans avlöningsförmåner är avpassade efter att tjänsten skall vara en bisyssla, som icke nämnvärt inkräktar på innehavarens ordinarie tjänst. Någon ändring härutinnan synes icke böra ske. Det har dock blivit nödvändigt att avlasta kammarsekreteraren även vissa andra arbetsuppgifter, vilket i andra kammaren föranlett det tidigare nämnda utbytet av en kanslisttjänst mot en notarietjänst och i första kammaren att stomnotarien pålagts också andra arbetsuppgifter än kammarens protokoll. Såsom inledningsvis anförts har under senare år — icke minst till följd av talmanskonferensens ökade aktivitet — tillkommit en mängd kontakt- och serviceuppgifter. Sekreteraren behöver bl. a. av detta skäl ha tillgång till kvalificerad arbetskraft, som självständigt kan företaga utredningar och framlägga förslag i sådana ärenden samt svara för genomförandet av erforderliga praktiska arrangemang. Härför erfordras dels liksom hittills vissa deltidstjänster för biträdande juristpersonal, dels i vardera kammaren en tjänst, vars innehavare skall biträda kammarsekreteraren med arbetsledning m. m. De med sistnämnda tjänster förenade arbetsuppgifterna är icke begränsade till sessionstid och tjänsterna bör inrättas som ordinarie förste byråsekreterartjänster. Tjänsterna som biträdande jurist bör däremot vara arvodestjänster. I första kammaren bör inrättas två och i andra kammaren en sådan tjänst.

I fråga om stomnotarierna förutsättes ingen väsentlig ändring av arbetsuppgifterna. För stomnotarierna i första kammaren, som under senare år fullgjort arbetsuppgifter mellan sessionerna, föreslås att en lönegradsplacerad tjänst med heltidstjänstgöring inrättas; under sommaruppehållet förutsättes denna arbetskraft stå till båda kamrarnas förfogande. Även i andra kammaren bör inrättas en motsvarande heltidstjänst, vilken dock avses skola tills vidare hållas vakant, enär arbetsuppgifterna även fortsättningsvis förutsättes komma att fullgöras av innehavaren av en arvodestjänst.

Med hänsyn till arten och omfattningen av de arbetsuppgifter som ankommer å förste kanslisterna bör i vardera kammaren inrättas en lönegradsplacerad tjänst med full tjänstgöringstid under sessionerna och i andra kammaren därjämte en arvodestjänst med deltidstjänstgöring.

För det övriga arbetet på kansliet synes tills vidare vid vardera kammaren böra inrättas tre lönegradsplacerade kanslisttjänster med full tjänstgöringstid, en under hela året och de båda övriga under sessionerna. Ytterligare personal av denna art bör icke fast knytas till kansliet innan erfarenhet vunnits av den nya personalorganisationen. Vid ett sådant ställningstagande kommer kansliet även i fortsättningen att behöva i betydande utsträckning anlita förvaltningskontorets skrivbyrå och den för stenograferna avsedda skrivpersonalen.

För kontaktmannen riksdag—skola erfordras en arvodestjänst med deltidstjänstgöring.

Vad ovan redovisats kan sammanfattas sålunda.

Tjänstebenenämning	Lönegradsplacerad tjänst				Arvodestjänst	
	med heltids-tjänstgöring		med deltidstjänstgöring ¹		I K	II K
	I K	II K	I K	II K		
Kammarens sekreterare.....	1	1				
Sekreterarens ersättare					1	1
Stomnotarie	1	1 ²				
Biträdande jurist					2	1
Förste byråsekreterare.....	1	1				
Förste kanslist.....			1	1		1
Kanslist	1	1	2	2		
Kontaktman riksdag—skola					1 ³	

¹ Full tjänstgöringstid under sessionerna.

² Tjänsten avses skola tills vidare hållas vakant; arbetsuppgifterna fullgörs av innehavaren av en arvodestjänst.

³ Gemensam för båda kamrarna.

Stenografkåren. Arbetsförhållandena för den personal, som refererar kamrarnas debatter, har på särskilt sätt påverkats av inträdda ändringar i riksdagens arbetsmängd och arbetssätt, och det har därför under senare år varit mycket svårt att rekrytera stenografkåren.

I december 1964 aktualiserade talmännen den tidigare i åtskilliga sammanhang (se redogörelser i bankoutskottets utlåtande nr 34 år 1953 jämte bilagor) dryftade frågan om mekanisk upptagning av kamrarnas debatter. Den arbetsgrupp, som med anledning därav tillsattes, har sedermera framlagt förslag om införande av ett kombinerat stenografiskt och mekaniskt upptagningsförfarande, där även icke stenografikunniga personer kan anlitas som redigerare (referenter). Motivet härtill var oro för att riksdagen inom en nära framtid skulle komma i den situationen, att kompetenta stenografer icke stod till förfogande i erforderlig utsträckning. Införandet av systemet med snabbprotokoll från riksdagsdebatterna medförde att riksdagsstenograferna, i motsats till vad som tidigare var fallet, måste tjänstgöra i riksdagshuset utan avbrott under hela den tid plena pågår. Det har därigenom blivit mycket svårt att förena en riksdagsstenograftjänst med annan anställning, och i samma riktning har de under senare år inträdda förändringarna i riksdagsarbetets omfattning och anordning verkat. Vidare torde de ändringar i arbetsformerna, som beslutats i anledning av organisationsutredningens förslag, komma att innebära att riksdagssammanträdena blir flera och i betydligt högre grad än nu förlagda till vanlig kontorstid.

Den personal, som refererar riksdagsdebatterna, måste ha god allmänbildning, omfattande specialkunskaper beträffande riksdagen, statsförvaltningen i övrigt, politiska och sociala förhållanden etc. samt betydande formuleringskicklighet.

Bristen på kompetenta riksdagsstenografer hänger nära samman med att verksamheten icke pågår hela året utan är begränsad till sessioner, vilkas längd icke kan med säkerhet angivas i förväg men blir avgörande för den tid under vilken avlöning utgår till de anställda. Vidare är arbetsbelastningen synnerligen ojämn under skilda perioder av sessionerna och

varierar starkt inom varje enskild arbetsvecka. Stenografernas tjänstgöring är å ena sidan alltför omfattande för att utan mycket stora olägenheter kunna kombineras med annan befattning men kräver å andra sidan icke så stora arbetsinsatser att ersättningen ens tillnärmelsevis kommer att uppgå till vad som erhålles vid en heltidsanställning med jämförbara arbetsuppgifter.

Åtgärder måste nu vidtagas för att hindra avgång från kåren och underlätta nyrekrytering. En möjlighet är att skapa två anställningsformer, en för befattningshavare, som har tillfälle att närvara vid alla plena, och en för dem som måste begränsa sin riksdagstjänstgöring i huvudsak till arbetsplena. De förra torde då ej kunna samtidigt uppehålla annan tjänst och måste därför tilldelas ytterligare arbetsuppgifter inom riksdagens förvaltning, varigenom full arbetstid under sessionerna uppnås. Dessa befattningshavare skulle därvid kunna stå till förfogande bl. a. för utredningsarbete åt upplysningstjänsten och sekreteraruppdrag för kammarledamöterna. De som åtog sig den begränsade tjänstgöringsskyldigheten förutsättes kunna upprätthålla riksdagstjänsten vid sidan av annan anställning. En sådan ordning innebär att hela stenografkåren tjänstgör vid arbetsplena samt vid remissdebatter och liknande överläggningar. I övrigt skulle förste stenograferna samt ett begränsat antal stenografer svara för refereringen. Stenografkåren bör därför ges följande sammansättning.

Tjänstebenenämning	Lönegradsplacerad tjänst med deltidstjänstgöring ¹		Arvodestjänst	
	I K	II K	I K	II K
Förste stenograf			3	4
Stenograf	4	5	8	8
Reservstenograf			2	2

¹ Full tjänstgöringstid under sessionerna.

I fråga om skrivpersonal åt stenograferna föreslås att antalet maskinskrivare blir 7 i vardera kammaren.

Utrikesutskottet

Utrikesutskottet består av 16 ledamöter och 16 suppleanter, i båda fallen åtta från vardera kammaren.

Utskottet meddelar utlåtanden och avger förslag i anledning av dit hänvisade frågor som angår rikets förhållande till främmande makter och ej tillhör annat utskotts behandling. Utskottets ledamöter är tillika ledamöter av utrikesnämnden.

Utrikesutskottet har under åren 1950—1964 avlämnat i genomsnitt ett 10-tal utlåtanden om året. År 1965 avgavs 10 utlåtanden.

Utskottets kansli består av en sekreterare och en notarie.

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet består av 20 ledamöter, 10 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är f. n. 11 från första och 19 från andra kammaren, alltså sammanlagt 30.

Arbetsuppgifter och arbetsmängd. Konstitutionsutskottet är dels lagutskott, dels dechargeutskott.

Som *lagutskott* handlägger utskottet i första hand ärenden rörande grundlagarna, sekretesslagen, vallagen, ersättningsstadgan och riksdagsstadgan. Inom detta område har utskottet — som härutinnan skiljer sig från övriga lagutskott utom bevillningsutskottet — självständig initiativrätt. Denna tas i bruk ganska flitigt, under de senaste båda riksdagarna t. ex. i elva betänkanden däri inräknade tre som nu är under förberedande. Vidare handlägger utskottet frågor rörande kommunallagarna samt vissa författningar med konstitutionell anknytning. Inom detta område har utskottet endast vanlig initiativrätt.

Under åren 1950—1963 avgav utskottet årligen i medeltal 22 betänkanden, dechargebetänkandena frånräknade. Under dessa år var den genomsnittliga arbetsbördan av speciella skäl, som redovisades i organisationsutredningens första betänkande, mindre än normalt. Åren 1964 och 1965 avgavs 38 respektive 46 »allmänna» betänkanden. Årets siffra beräknas bli minst 46.

Utskottet har vidare som lagutskott deltagit i 14 sammansatta utskott under åren 1950—1966.

Funktionen som *dechargeutskott*, med uppgift att på grundval av statsrådsprotokollen granska regeringsärendenas handläggning, ger utskottet en särskild ställning konstitutionellt sett. Utskottet verkar sålunda vid sidan av sina vanliga utskottsfunktioner som ett kontrollorgan med i RF (105—107 §§) fixerade åligganden och befogenheter. En markerad strävan har under efterkrigsåren varit att alltmer inrikta dechargearbetet på granskning av administrativ praxis. Författningsutredningen föreslog att decharge skulle helt omvandlas till ett administrativt granskningsinstitut. I direktiven för den i år tillsatta grundlagsberedningen uttalas att författningsutredningens förslag i stort sett bör följas i denna del. Det måste emellertid konstateras att betydande svårigheter förekommit då det gällt att i praktiken omdana dechargen och finna lämpliga arbetsformer och uttrycksmedel. Inom utskottet övervägs f. n. en omläggning av det interna arbetet som än mera än hittills ställer granskningen av administrativ praxis i förgrunden. En viktig punkt utgör härvid det inom utskottet tillämpade avdelningssystemet. Utskottet uppdelar sig av gammalt på fyra avdelningar för dechargearbetet, men tyngdpunkten har varit förlagd till plenum. Ett alternativ som nu diskuteras är att stärka avdelningarnas ställning speciellt med avseende på den administrativa granskningen.

Det är förenat med vissa svårigheter att lämna mera exakta uppgifter om dechargearbetets omfattning. Under åren 1947—1964 upptog det årliga dechargebetänkandet i genomsnitt 9 punkter på tillhoppa 50 sidor. Det är emellertid att märka, att de företagna utredningarna i regel inte trycktes under denna tid. En genomgång av utskottets arkiv har visat, att utredningspromemorior på tillhoppa omkring 160 sidor i omkring 15 ärenden *sparats* från varje års dechargearbete. Under de sista åren har de viktigaste utredningarna tryckts. Betänkandet år 1965 omfattade 14 ärenden och 169 sidor, 1966 års 12 ärenden och 104 sidor. Under de sista 20 åren har enligt utskottets protokoll årligen infordrats i genomsnitt drygt 150 akter i regeringsärenden, vartill vissa år kommit massinfordringar av enstaka grupper (t. ex. 676 akter om vapenfria värnpliktiga år 1963 och 310 akter om underställning av kommunala beslut år 1966). Den verkliga siffran ligger dock

högre, då vissa infordringslistor saknats. Ett år avgavs två dechargebetänkanden, nämligen år 1964 på grund av den s. k. Wennerström-affären.

Slutligen bör antecknas att konstitutionsutskottet har vissa *skiljedomaruppgifter*, vilka emellertid numera inte har större praktisk betydelse. Utskottet skall skilja mellan talman och kammare vid konflikt om propositionsvägran och mellan kamrarna vid konflikt angående remiss av ärenden.

Personalorganisation. Utskottets *huvudsekreterare* skall på lagområdet personligen svara för alla initiativärenden ävensom för de viktigaste propositions- och motionsärendena. Detta förutsätter, särskilt på grund av utskottets initiativrätt i konstitutionella ämnen, gedigen förtrogenhet med svensk statsrätt. Med hänsyn till de kommunala ärendenas växande betydelse är även grundliga kunskaper i kommunalrätt oundgängliga. Huvudsekreterarens främsta uppgifter i samband med dechargen är att leda och samordna kansliarbetet, att ansvara för de ofta mycket känsliga kontakterna med ledamöterna och departementen samt att sakgranska verkställda utredningar och bistå vid klarläggande av vanskliga rätts- och sakfrågor. Det förutsätts även att sekreteraren skall personligen, med utredningsbiträde av annan personal, föredraga och ansvara för särskilt viktiga dechargeärenden. Dessa uppgifter medför, att krav måste ställas på mycket god allmän förtrogenhet med svensk förvaltningsrätt, liksom självfallet att sekreterarposten är en utpräglad förtroendesyssla.

Utskottet har under efterkrigsåren i medeltal haft tre notarier med sekreterargöromål och en annan notarie anställda under sessionstid. Under senare år har huvudsekreteraren och en notarie med sekreterargöromål varit anställda även mellan sessionerna. Utskottet har eftersträvat att förvärva äldre och mera erfarna tjänstemän vilka benämnts föredragande i särskilda ärenden.

Det är önskvärt att utskottet får tre *föredragande* årsanställda för uppgifter i samband med dechargen och för handläggning av allmänna ärenden. Två av dessa tjänstemän bör fullgöra fyllnadstjänstgöring som byråchefer hos JO under tid då session inte pågår och semester ej åtnjuts. Det kan nämligen förutses att dechargen — som numera påbörjas i höstsessionens början — åtminstone inom en närmare framtid kommer att bedrivas som sessionsarbete. Erfarenhet från JO-ämbetet skulle också vara av betydande värde för arbetet i konstitutionsutskottet.

I fråga om allmänna ärenden ställs samma krav på föredragandena som på notarier med sekreterargöromål i bevillnings- och lagutskotten. Dechargen ställer därutöver särskilda krav på kunskaper om förvaltningen och förmåga till självständigt utredningsarbete. Det bör vidare särskilt understrykas, att uppgiften att kanslimässigt besörja granskningen av administrativ praxis åt utskottet, som ju är konstruerat som ett lekmanorgan, är högst grannliga och vansklig. På tjänstemännen måste därför ställas särskilt höga krav i fråga om gott omdöme och förmåga att genom goda föredragningar presentera ofta invecklade administrativa frågor och att i nyanserade skrivningar ge uttryck för skiftande meningar.

Den tjänsteman, som brukat anställas som »annan notarie», har ungefär samma ställning som *biträdande avdelningssekreterare* i statsutskottet. Även arbetsfördelningen har skett, och torde komma att ske, på ett nära motsvarande sätt. Om de nu pågående övervägandena inom utskottet resulterar i en förstärkning av avdelningarnas ställning, torde en organisatorisk uppbyggnad efter statsutskottets mönster vara naturlig. Antalet avdel-

ningssekreterare bör då bli tre. De bör i första hand syssla med genomgång och presentation av statsrådsprotokollens innehåll samt biträda med utredningsarbete men endast i mindre omfattning föredraga ärenden.

Utskottets dechargefunktion medför ett särskilt behov av kvalificerad *egentlig kanslipersonal*. Det kan konstateras att förhållandena f. n. ej är tillfredsställande. Kansliet bör förestås av en förste kanslist, vilken bl. a. bör ansvara för vården av utskottets hemliga handlingar — alla statsrådsprotokoll är hemliga liksom, intill dechargebetänkandets justering, akter och annat arbetsmaterial — samt kunna biträda självständigt med framtagning av material ur protokollen.

Statsutskottet

Statsutskottet är riksdagens största utskott och består av 30 ledamöter, fördelade på 5 avdelningar med 6 ledamöter i varje. Antalet suppleanter är f. n. 27 från första och 33 från andra kammaren, alltså sammanlagt 60. Suppleanterna från första kammaren fördelar sig med 5 å 6 och de från andra kammaren med 6 å 7 på envar av avdelningarna.

Statsutskottet är framför allt ett *utgiftsutskott*, vars arbete avser huvuddelen av statsbudgeten. Ursprungligen hade utskottet hand om hela utgiftsidan; numera handläggs emellertid jordbruksdepartementets huvudtitel av jordbruksutskottet och huvudtiteln riksdagen och dess verk av bankoutskottet.

Statsutskottet är även ett *statsregleringsutskott* så till vida att utskottet har att beräkna statsverkets ordinarie inkomster, uppge hur mycket som bör utgöras genom bevillningar och uppgöra förslag till riksstat.

De till statsutskottet hänvisade ärendena fördelas på de fem avdelningarna enligt utskottets bestämmande.

Arbetsmängd. Statsutskottet har under åren 1950—1964 avlämnat i genomsnitt 209 utlåtanden om året. År 1965 avgavs 195 utlåtanden. En schablonmässig fördelning av årsmedeltalen på statsutskottets avdelningar ger i runt tal ett 40-tal utlåtanden per avdelning.

Organisation. Inom statsutskottet intar avdelningarna i flera avseenden samma ställning i förhållande till utskottets plenum som riksdagens utskott i förhållande till kamrarna. De beredande instanserna är avdelningarna respektive utskotten; de beslutande statsutskottets plenum respektive kamrarna.

Vid en jämförelse mellan å ena sidan statsutskottets avdelningar och utskottets plenum samt å andra sidan riksdagens utskott och kamrarna bör emellertid beaktas att statsutskottets plenum — som i förhållande till kamrarna fungerar på samma sätt som övriga utskott — har en av statsutskottets organisation betingad speciell uppgift, nämligen att svara för enhetlighet och planmässighet vid behandlingen av utskottets ärenden. Det är angeläget att betona detta, eftersom den självständighet som av praktiska skäl måste tillkomma statsutskottets avdelningar inte fritar utskottets plenum från utan tvärtom understryker dess ansvar i nämnda hänseenden.

Som chef för statsutskottets kansli finns en *huvudsekreterare*. Han är utskottets konsult i konstitutionella och budgettekniska frågor och har i dessa hänseenden att stå utskottet och dess ledamöter till tjänst med upplysningar och råd då så påkallas. Det är vanligt att riksdagsledamöter, även sådana som inte tillhör statsutskottet, konsulterar huvudsekreteraren beträffande utformningen av motionsyrkanden.

Huvudsekreteraren ansvarar för att utskottets utlåtanden är riktiga i konstitutionellt och budgettekniskt hänseende. Arbetet härmed börjar under det att avdelningskanslierna själva utformar sina förslag till utlåtanden. I detta skede av utskottsarbetet är det som regel tjänstemännen på avdelningarna som för diskussion av uppkommande problem söker kontakt med huvudsekreteraren. Sedan förslagen till utlåtanden justerats av avdelningarna och anmälts till bordläggning i utskottets plenum vidtar för huvudsekreterarens del en för utskottet men inte minst för den följande kammarbehandlingen viktig konstitutionell, budgetteknisk och formell eftergranskning av avdelningarnas förslag till utlåtanden.

Tillsammans med avdelningssekreterarna svarar huvudsekreteraren för planeringen av utskottets arbete. Vid varje sessions början upprättas en tidsplan för arbetet inom utskottet. Under sessionen kompletteras och korrigeras tidsplanen med hänsyn till bl. a. tillkommande arbetsuppgifter. Det grundliga arbete som läggs ned på arbetsplaneringen syftar ytterst till att åstadkomma en jämnare fördelning av kamrarnas arbetsbörd under sessionerna och sessionerna emellan.

Envar av statsutskottets avdelningar har sitt kansli. Detta förestås av en *avdelningssekreterare* som till sitt förfogande har en eller två medarbetare. Därjämte förekommer att tillfälliga föredragande anställts för större frågor. Om så inte skedde skulle arbetet inom avdelningarna och avdelningskanslierna fördröjas till förfång i sista hand för arbetet i kamrarna. Den viktigaste anledningen till att tillfälliga föredragande måst anlitas är emellertid att sökas i det förhållandet att statsutskottets sekreterarpersonal hittills inte stått helt till utskottets förfogande. Med fast anställda sekreterare minskas behovet av tillfälliga föredragande.

Av statsutskottets från övriga utskott avvikande organisation följer att avdelningssekreterarna hos utskottet har en vid jämförelse med personal med motsvarande tjänstebeteckningar (notarier med sekreterargöromål) hos övriga utskott avvikande ställning. Som föredragande och ansvariga för utformningen av avdelningarnas förslag till utlåtanden fullgör de samma uppgifter som sekreterarna i andra utskott än statsutskottet.

Inom avdelningskanslierna har det i flertalet fall visat sig nödvändigt att fördela arbetet med utredningar, föredragning och utformningen av förslag till utlåtanden mellan avdelningssekreteraren och hans medarbetare. Huvudansvaret för arbetet inom avdelningskansliet vilar dock på avdelningssekreteraren.

Som *gemensam personal* finns inom statsutskottets kansli för närvarande en kamrerare, en notarie och registrator samt en kanslist.

Kamreraren som samtidigt är budgetdeputerades sekreterare har inom statsutskottets kansli till uppgift att svara för att riksdagens beslut i anslagsfrågor blir riktigt uppförda på den riksstat som riksdagen har att fastställa. Han samarbetar därvid med sekreterarna i de övriga budgetbehandlande utskotten. Arbetet förutsätter kunnighet i budgetteknik, men framför allt en väl utvecklad och beprövad noggrannhet. Inom statsutskottet åligger det vidare kamreraren att granska alla förslag till anslagsutlåtanden från avdelningarna samt att efter denna granskning svara för att anslagsbeteckningar och anslagsbelopp är riktiga.

Notarien och registratorn har vid sidan om vanliga registratorsgöromål att uppsätta utskottets riksdagsskrivelser, en uppgift som tidigare åvilade avdelningskanslierna. Arbetet med skrivelserna sker fullt självständigt, dock skall befattningshavaren underställa huvudsekreteraren tveksamma

och svårare frågor. Från avdelningarnas notarier har notarien och registratören övertagit uppgiften att svara för prokollföringen i statsutskottets plenum samt att upprätta och till trycket beförda register utskottets utlåtanden. Av sistnämnda uppgift med den överblick över utskottets arbetsfält som den för med sig följer att befattningshavaren i icke obetydlig utsträckning anlitas för utredningar och undersökningar rörande utskottets praxis i skilda hänseenden.

Kanslistens viktigaste uppgift är att »motläsa» avdelningarnas förslag till utlåtanden. Arbetet innebär en kontroll av att sak- och sifferuppgifter i utlåtandena är riktiga. I mån av tid hjälper kanslisten vidare till med andra kansligöromål. Som exempel på sådana kan nämnas att efter anvisning av avdelningssekreterarna sätta upp skrivelser om remiss av motioner samt att biträda vid uppsättningen av riksdagsskrivelser.

Personalbehov. Bedömningen av statsutskottets personalbehov måste ske med utgångspunkt från den nuvarande arbetsbelastningen och mot bakgrunden av att en ökning av arbetsuppgifterna är sannolik.

Därest fasta tjänster inrättas för avdelningssekreterarna torde någon ökning av antalet medarbetare till dem — en ökning som under andra förhållanden synes ofrånkomlig — tills vidare inte behöva ifrågasättas.

Under årens lopp har som en brist i personalorganisationen framstått att inom utskottets kansli inte finns någon arbetskraft som kan utnyttjas för att avlasta huvudsekreteraren och avdelningssekreterarna från en mångfald göromål sammanhängande med kansliets serviceverksamhet, såväl inåt i förhållande till riksdagsledamöter, övriga utskott och partikanslier som utåt i förhållande till allmänheten, inte minst tidningarna. Även i det fortlöpande interna kansliarbetet har denna brist gjort sig märkbar. Vad som fattas är en tjänst för här angivna göromål. Till befattningshavaren skulle överflyttas en del av de kvalificerade göromål som nu åvilar kanslisten.

Därest fasta tjänster inrättas för tjänstgöring inom kammare och utskott bör för statsutskottets del följande tjänster inrättas som fasta, nämligen tjänsten som huvudsekreterare, tjänsterna som avdelningssekreterare, tjänsten som notarie och registrator och den förut angivna nya tjänsten. Skulle under någon del av arbetsåret uppstå behov av fyllnadstjänstgöring för den fast anställda personalen torde sådan tjänstgöring kunna ordnas hos statsrevisionen och hos upplysningstjänsten.

Kvalifikationskrav. Av statsutskottet måste — liksom av övriga utskott — på sekreterarpersonalen ställas krav på sakkunskap inom utskottets arbetsområde, föredragnings- och utredningsförmåga samt formulerings-skicklighet. För statsutskottets del tillkommer dessutom krav på budgettekniskt kunnande.

Till utskottet remitteras flertalet av de propositioner och motioner som berör stadsbudgeten. Varje avdelning inom utskottet har att behandla ett stort, vissa avdelningar ett mycket stort arbetsmaterial. Det skulle inte vara möjligt för avdelningarna att fullgöra sin uppgift inom den tidsrymd som disponeras för ärendenas behandling om de inte till sitt förfogande hade kvalificerad sekreterarpersonal. För varje avdelning gäller att den måste ha en sekreterare som tillsammans med sina medarbetare behärskar det ämnesområde som avdelningen sysslar med.

Till närmare belysning härav må framhållas att framför allt statsverkspropositionen men även andra budgetpropositioner i betydande omfattning

förutsätter ett vetande som propositionstexten av flera skäl inte kan förmedla till läsaren. Detsamma gäller vissa motioner, både sådana som berör grundläggande principer för viss verksamhet eller bidragsgivning och sådana som innefattar till synes enkla yrkanden på större eller mindre medelsanvisning.

Av sekreterarpersonalen på avdelningarna måste krävas god personkännedom inom respektive avdelnings arbetsområde. Detta är nämligen en förutsättning för att snabbt få fram erforderliga kompletterande upplysningar. Arbetet härmed underlättas om vederbörande tjänsteman vet vem han skall ta kontakt med i en aktuell situation. Självfallet måste han behärska sitt område så väl att han kan kritiskt bedöma de upplysningar som ges.

Erfarenheterna från de utskott som haft förmånen av heltidsarbetande sekreterarpersonal visar att denna personal i betydligt större utsträckning än inom utskott med deltidsarbetande tjänstemän kunnat vid sidan av eljest förekommande göromål ägna tid och krafter åt ingående utredningar och undersökningar. Detta har i sin tur minskat och beträffande bevillningsutskottet praktiskt taget undanröjt behovet av att remittera motioner för yttrande till verk, myndigheter och andra. En utveckling i denna riktning är önskvärd även för statsutskottets del. Den förutsätter i första hand heltidsanställd personal men även — vilket i detta sammanhang är av betydelse — tjänstemän som är väl kvalificerade att inom respektive avdelningars verksamhetsområden utföra de utredningar och undersökningar som kan komma att påkallas.

Bevillningsutskottet

Bevillningsutskottet består av 20 ledamöter, 10 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är f. n. 14 från första och 21 från andra kammaren, alltså sammanlagt 35.

Bevillningsutskottet bereder dit hänvisade frågor som angår föreskrifter om bevillnings utgörande. Utskottet beräknar förslagsvis inkomsterna av de särskilda bevillningarna samt föreslår sättet att genom bevillning åvägbringa jämvikt i statsregleringen, d. v. s. bestämmandet av den procent-sats varmed den statliga inkomstskatten bör utgå. Utskottet tillkommer även att meddela utlåtanden och avge förslag i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av lagar och författningar rörande kommunala skatter samt alkoholhaltiga varor.

Arbetsmängd. Bevillningsutskottet har under åren 1950—1964 avlämnat i genomsnitt 65 betänkanden om året. År 1965 avgavs 58 betänkanden, vilket i och för sig inte innebär någon minskning av arbetsmängden utan sammanhänger med att utskottet i större utsträckning än tidigare funnit lämpligt att behandla likartade motionsyrkanden i ett och samma betänkande i syfte att i möjligaste mån förenkla behandlingen av frågorna i utskottet och koncentrera debatterna i kamrarna. Med hänsyn till den fortgående omdaning av beskattningsväsendet torde det finnas anledning räkna med att arbetsmängden framdeles kommer att öka.

Organisation. Bevillningsutskottet arbetar under vårsessionen på två avdelningar för beredande av vissa fristående motioner. Första avdelningen behandlar motioner rörande den indirekta beskattningen, tullar, postav-

gifter samt alkohol- och stämpellagstiftningen, medan andra avdelningen behandlar motioner rörande den direkta beskattningen. Den slutliga behandlingen av avdelningarnas förslag sker i plenum, där även samtliga propositioner med följd-motioner och fristående motioner av mer kontroversiell natur behandlas.

Under senare år har utskottets kansli bestått av en huvudsekreterare, fyra notarier med sekreterargöromål, varav två tjänstgjort som sekreterare på utskottets avdelningar, och en kanslist. Under höstsessionen har dock i regel förutom sekreteraren tjänstgjort två notarier med sekreterargöromål och en kanslist. Denna i förhållande till övriga utskott relativt stora personal har ansetts erforderlig med hänsyn till att utskottet under vårsessionen arbetar på avdelningar samt till att kompletteringspropositionen och ytterligare en eller flera större propositioner regelmässigt kräver skyndsamt behandling. Härigenom har utskottet endast i undantagsfall behövt anlita specialföredragande från departementen i ärenden av mer omfattande eller komplicerad beskaffenhet. Vidare har — i motsats till vad som varit fallet i andra utskott — motioner ytterst sällan behövt remitteras till olika myndigheter för yttrande, eftersom den utredning, som varit erforderlig, kunnat utföras inom utskottets kansli. Trots kansliets storlek har arbetsbördan tidvis varit mycket betungande, vilket bl. a. medfört vissa svårigheter vid rekryteringen av personal.

Huvudsekreteraren leder och samordnar utskottets arbete samt svarar härför inför utskottet i plenum och gentemot kammarkanslierna. Han är vidare föredragande i de större och från politisk synpunkt mest kontroversiella ärendena, vilka behandlas direkt i plenum. Huvudsekreteraren ansvarar dessutom i sista hand för den innehållsmässiga och tekniska utformningen av betänkandena samt för utskottets förslag till riksdagsskrivelser.

På varje avdelning tjänstgör två notarier med sekreterargöromål, varav — som tidigare nämnts — en i egenskap av avdelningssekreterare. Den sistnämnde är självständigt ansvarig för arbetet på avdelningen. Av naturliga skäl förekommer dock ett intimt samarbete mellan huvudsekreteraren och avdelningssekreterarna, i första hand när det gäller juridiska spörsmål och utformningen av förslag till yttranden. De ärenden, som behandlas av avdelningarna, kräver ofta omfattande utredningar före föredragningen.

De ärenden i plenum, som inte föredras av huvudsekreteraren, fördelas mellan de fyra notarierna med sekreterargöromål, varvid de svårare ärendena tilldelas avdelningssekreterarna.

Till kanslisten och den i utskottet tjänstgörande vaktmästaren har överlämnats en mängd rutingöromål, såsom registrering, biträde vid protokollföring, korrekturläsning och uppläggande av internt register över behandlade ärenden.

Personalbehov. För att åstadkomma en jämnare arbetsbelastning torde det vara nödvändigt att utskottsarbetet organiseras på sådant sätt, att utskottspersonalen kan beredas tjänstgöring under hela året. I sammanhanget bör framhållas att bevillningsutskottets ordförande och sekreterare vid flera tillfällen under senare år av en verksef uppmärksamats på att viss irritation uppstått företrädesvis bland yngre befattningshavare på en av sekreterarpersonalens ordinarie arbetsplatser till följd av att vikariatslöneförordnanden måst brytas, när utskottspersonalen återvänt till sina ordinarie befattningar under kortare perioder mellan riksdagssessionerna. Stora svårigheter har även förelegat att rekrytera kvalificerad per-

sonal med praktisk erfarenhet från den indirekta beskattningens område. Hittills har sådan personal av vederbörande verkseher endast beretts möjlighet att tjänstgöra i utskottets kansli på deltid, vilket medfört en onormalt stor arbetsbelastning för ifrågavarande tjänsteman. Slutligen bör framhållas att sekreterarepersonalen på grund av arbetsanhopningen under vårsessionerna inte haft möjlighet att på ett tillfredsställande sätt ta del av nyheterna inom rättspraxis och i facklitteraturen eller av det material, som framläggs av olika utredningar.

Om det primära personalbehovet skall kunna tillgodoses för bevilningsutskottets del, torde det vara nödvändigt att förutom sekreteraren två notarier beredas helårsanställning, en på vardera avdelningen, och en kanslist beredas helårsanställning. Med hänsyn till kravet på kontinuitet, vilken bevilningsutskottet för sin del tidigare funnit angelägen på grund av arbetsuppgifternas speciella karaktär, synes det lämpligt att sekreteraren och notarier med sekreterargöromål förordnas på viss tid, förslagsvis fyra år, med möjlighet till förlängning under en eller flera perioder. Härutöver torde det bli nödvändigt att såsom hittills tidvis anställa ytterligare två notarier med sekreterargöromål. Även om uppskov med ärendens behandling från vår- till höstsession kommer att beslutas i avsevärt större utsträckning än tidigare, torde det nämligen inte vara möjligt för tre helårsanställda föredragande att utan orimlig arbetsbelastning kunna fullgöra arbetsuppgifterna i bevilningsutskottet särskilt under vårsessionen. I den mån den helårsanställda personalen inte kan beredas tillräckliga arbetsuppgifter inom utskottets kansli mellan riksdagssessionerna torde arbetskraften kunna utnyttjas exempelvis av JO eller riksdagens revisorer. Det framstår emellertid som angeläget, att sekreterarpersonalen jämsides med den förberedande behandlingen av ärenden för efterföljande session under jul- och sommaruppehållen ges tillfälle till mer ingående studier av rättspraxis och litteratur samt av olika utredningsförslag, som inte endast direkt berör utskottets kompetensområde utan även riksdagsarbetet i övrigt.

Sedan slutet av 1940-talet har en kanslist, tillika vaktmästare i riksdagen, varit anställd i bevilningsutskottets kansli, vilket i hög grad underlättat arbetet för sekreterarpersonalen. De goda erfarenheterna härav synes motivera att kanslisterna i större utsträckning än hittills rekryteras från därför lämplig vaktmästarpersonal.

Kvalifikationskrav. Sekreterare och notarier med sekreterargöromål, varav minst en med kunskap om indirekt beskattning, bör som hittills i första hand rekryteras från kammarrätten och kontrollstyrelsen. De nyanställda bör ha haft stadigvarande förordnande som assessor eller motsvarande kvalifikationer från annan tjänstgöring. Dessutom bör vederbörande ha erfarenhet från lagstiftningsarbete genom tjänstgöring i finansdepartementet eller som kommittésekreterare. Utskottets sekreterare bör ha minst ett års erfarenhet av riksdagsarbete. De angivna kvalifikationskraven uppfylls för närvarande endast av huvudsekreteraren och de två avdelningssekreterarna.

Tjänstgöring som sekreterare eller notarie med sekreterargöromål i bevilningsutskottet bör i meriteringshänseende vara likställd med tjänstgöring i motsvarande ställning inom finansdepartementet. Det är angeläget understrika att riksdagstjänstgöringen inte får diskvalificera vederbörande tjänsteman utan snarare bör betraktas som en merit, när han efter slutad utskottstjänstgöring återgår till sin tidigare befattning eller söker annan tjänst inom statsförvaltningen.

Sannolikt kommer nuvarande svårigheter att i konkurrens med näringslivet rekrytera personal med erforderliga kvalifikationer inom skatterätten att bestå lång tid framåt. På grund härav och med hänsyn till arbetsbelastningen har det, som ovan nämnts, varit förenat med betydande svårigheter att förse utskottets kansli med lämplig personal. Detta förhållande liksom de ovan förordade skärpta kvalifikationskraven och nödvändigheten av att tjänstemännen intar en oberoende ställning gör att sekreterarpersonalen bör erhålla en förhållandevis hög tjänsteställning.

Bankoutskottet

Bankoutskottet består av 16 ledamöter, 8 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är f. n. 11 från första och 18 från andra kammaren, alltså sammanlagt 29.

För bankoutskottet fastställer varje års riksdag en särskild instruktion. Utskottets ärenden är med avseende på både sin sakliga innebörd och sin formella karaktär ytterst mångskiftande. De innefattar vissa lagstiftnings- och budgetfrågor, ett stort antal andra samhällsekonomiska och näringspolitiska frågor av olika slag, granskningsuppgifter beträffande riksdagens verk och organ inom riksdagen samt förvaltningsorganisatoriska och administrativa spörsmål rörande riksdagens verk och den inre riksdagsförvaltningen. I fråga om uppgifterna på förvaltningsområdet intar bankoutskottet en särställning i förhållande till övriga utskott. Främst märks härvidlag prövningen av besvärärenden beträffande vissa beslut av fullmäktige, styrelser och motsvarande för riksdagens verk och riksdagens förvaltningskontor. Besvärärendena brukar visserligen vara få men kräver ofta en mycket ingående beredning inom utskottets sekretariat.

Arbetsmängd. Bankoutskottet har under åren 1950—1964 avlämnat i genomsnitt 39 utlåtanden om året. År 1965 avgavs 67 utlåtanden. Utskottets arbetsmaterial utgörs i regel av relativt få propositioner, ett större antal fristående motioner samt ett antal framställningar från riksdagens verk etc. Därtill kommer granskningsuppgifterna och vissa särskilda initiativärenden. Arbetsmängden har under åren 1964—1966 legat på en högre nivå än tidigare. Huruvida detta förhållande kommer att bli bestående kan inte med säkerhet sägas. Det bör dock noteras att nya arbetsuppgifter på sistone tillförts utskottet. Sålunda har från andra lagutskottet övertagits frågor rörande allmänna pensionsfondens förvaltning. Vidare har utskottet fått nya granskningsuppgifter, avseende riksdagens lönedelegeration och Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond. Genom lönedelegerationens tillkomst har utskottet å andra sidan befriats från vissa ärenden rörande arvlöningsfrågor. Dessa ärenden har dock i regel inte krävt någon större arbetsinsats från utskottets sida. Tillkomsten av riksdagens förvaltningskontor torde icke komma att inverka på utskottets arbetsbörda.

Organisation. Bankoutskottets sekretariat utgöres regelmässigt av sekreteraren samt en notarie med sekreterargöromål. Tidigare har båda dessa befattningshavare fullgjort sin tjänst hos utskottet vid sidan av annan tjänst. För sekreterarens del har detta dock visat sig ogörligt. Fr. o. m. hösten 1965 har sekreteraren således varit tjänstledig från sin eljest innehavda tjänst under större delen av sessionstiden.

Personalens tjänstgöringstid brukar i huvudsak sammanfalla med riksdagssessionerna, med endast någon eller några dagars utsträckning av tjänstgöringstiden därutöver. Därtill har kommit tjänstgöring under tid mellan sessionerna i samband med utskottets resor och undantagsvis (1965) ett par veckor för särskild utredningsuppgift. Sekreteraren har dock även under uppehållet mellan vår- och höstsession regelbundet besökt kansliet, som med hänsyn till inkommande post och förfrågningar inte bör vara fullständigt ur funktion under hela denna tid.

Sekretariatets arbete har på senaste tiden vuxit till följd av övergång till mera utförliga reciter rörande rådande förhållanden, tidigare reformförslag etc. än som tidigare varit brukliga i utskottets betänkanden. Sammanställning av remissyttranden utgör en omfattande arbetsuppgift, då utskottet i näringspolitiska frågor och liknande brukar inhämta ett stort antal yttranden.

Utskottet anlitar i regel icke specialföredragande. Föredragningen av ärendena och — undantagslöst — utformningen av betänkandena åvilar alltså sekretariatet.

Personalbehov. I den mån fasta helårstjänster inrättas för personal vid övriga ständiga utskott (utom utrikesutskottet) synes detta vara motiverat även för bankoutskottets del; en tjänst som sekreterare hos utskottet bör då komma till stånd. För att uppnå en med hänsyn till hittillsvarande förhållanden önskvärd utjämning av sekreterarens arbetsbörda under året torde uppskov till höstsessionen med behandlingen av vissa ärenden få förekomma i ökad utsträckning. Det kan dock ifrågasättas om det är praktiskt och anses politiskt möjligt att uppskjuta behandlingen av någon större andel av sådana till bankoutskottet hänvisade ärenden som hittills pläгат avgöras under vårsessionen.

I fråga om övrig personal med sekreterargöromål synes — bl. a. av nyss antydda skäl — en utökning av personalen under sessionstid böra övervägas snarare än en utsträckning av tjänstgöringstiden mellan sessionerna.

Inrättande av tjänst vid utskottssekretariat med fyllnadstjänstgöring hos riksdagens ombudsmän eller revisorer, varom förslag förekommit i diskussionen om riksdagens personalorganisation, synes för bankoutskottets del inte böra ifrågakomma. Det förefaller osannolikt att man under sådana förhållanden skulle kunna rekrytera personer med den expertis särskilt på det samhällsekonomiska området som erfordras för bankoutskottets del.

I fråga om all sekreterarpersonal hos bankoutskottet kan konstateras att utskottet hittills tillgodogjort sig den förtrogenhet med betydande delar av den för utskottet aktuella materian som tjänstemännen förvärvat inom ramen för sin anställning utanför riksdagen. Vid bedömning av arbetsbördan för heltidsanställd personal måste hänsyn tagas till den tid som atgår för att erhålla motsvarande orientering inom ämnesområdet.

Kvalifikationskrav. Vilka kvalifikationer som bör ställas på bankoutskottets sekreterarpersonal framgår till stor del av vad ovan sagts. Det bör understrykas, att denna personal måste ha såväl erfarenhet av utredningsarbete på det samhällsekonomiska och näringspolitiska området som förtrogenhet med statsförvaltningen och för denna gällande regler.

Lagutskotten

Vart och ett av de tre lagutskotten består av 16 ledamöter, 8 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är f. n. i första lagutskottet 12 från första och 17 från andra kammaren, alltså sammanlagt 29; i andra lagutskottet 13 från första och 19 från andra kammaren, alltså sammanlagt 32; i tredje lagutskottet 13 från första och 17 från andra kammaren, alltså sammanlagt 30.

Ärenden hänvisas av kamrarna »till lagutskott», sålunda ej till visst bestämt utskott. Fördelningen mellan lagutskotten av ärendena sker av särskilda deputerade.

Arbetsmängd. Under åren 1950—1964 har i genomsnitt avgivits av första lagutskottet 40, av andra lagutskottet 53 och av tredje lagutskottet 32 utlåtanden om året. Motsvarande siffror för år 1965 var 41 respektive 80 och 36.

Arbetsmängden för lagutskotten har under den senaste tioårsperioden ökat med cirka 50 procent. Vid mitten av 1950-talet höll sig sålunda det sammanlagda antalet utlåtanden vid omkring 120 per år, medan genomsnittet under de senaste tre åren legat nära 170. Under innevarande år beräknas antalet utlåtanden uppgå till cirka 190. Tendensen pekar otvivelaktigt mot en fortsatt ökning av arbetsmängden. För att minska bl. a. första och andra lagutskottens arbetsbörda inrättades i början på 1950-talet ett tredje lagutskott. I syfte att ernå en utjämning av arbetsmängden mellan lagutskotten har överflyttningar ägt rum från andra till tredje lagutskottet, nämligen 1962 av lagstiftningen i ämnen rörande trafikförhållanden och för innevarande riksdag av ärenden angående näringsrätten. Andra lagutskottet, som bl. a. behandlar sociallagstiftning, är mest arbetstyngt. Första lagutskottet har tidigare haft fler ärenden än tredje lagutskottet; i år torde emellertid förhållandet bli det omvända.

Organisation. Lagutskotten arbetar med ett undantag icke på avdelningar. Undantaget avser den granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning som åvilar första lagutskottet. Vid denna granskning, som börjar omedelbart efter utskottets konstituerande sammanträde och som brukar kunna avslutas de första dagarna i februari, är nämligen utskottet indelat på en JO-avdelning och en MO-avdelning. Anmärkas må emellertid att det vid 1965 års riksdag övervägdes inom andra lagutskottet att arbetet skulle bedrivas på avdelningar.

För närvarande finns förutom sekreterare en notarie med sekreterargöromål i vardera första och tredje lagutskottet samt två notarier med sekreterargöromål i andra lagutskottet. Tredje lagutskottet har under vårsessionen innevarande år haft hjälp av en extra föredragande i vissa ärenden och motsvarande förstärkning har övervägts även i första lagutskottet. Sedan något år tillbaka finns dessutom i första och andra lagutskotten kanslist anställd. Det kan förutsättas att ytterligare förstärkning av sekreterarpersonalen framdeles blir erforderlig om ärendena fortfarande skall kunna beredas på ett tillfredsställande sätt. Behovet av personalökning torde bäst framgå av det förhållandet att arbetsmängden under de sista femton åren stigit med omkring 50 procent, medan sekreterarpersonalens antal varit i huvudsak oförändrat. Man kan konstatera att det icke föreligger någon som helst arbetskraftsmarginal för att möta en fortsatt stegring av arbetsbördan inom lagutskotten.

Vid fördelningen av arbetet mellan sekreteraren och notarien med sekre-

terargöromål eftersträvas att varje befattningshavare skall ha ungefär lika stor arbetsbörda i både kvalitativt och kvantitativt hänseende. Av arbetstekniska skäl kommer vederbörande ofta att inriktas på ett visst ämnesområde. Det förekommer därför självfallet att notarien med sekreterargöromål i samma utsträckning som sekreteraren förbereder ärenden, som är såväl juridiskt svårbedömda som politiskt kontroversiella. Det åligger visserligen formellt sekreteraren att leda arbetet och svara härför inför utskottet och gentemot kammarkanslierna. Varje föredragande utför emellertid allt arbete med ärendet självständigt och i realiteten har alltså notarien med sekreterargöromål självständigt ansvar för »sina» ärenden. Detta har emellertid icke hindrat att inom lagutskotten förekommer samarbete mellan föredragandena och då särskilt när det gäller utformningen av förslagen till skrivning i utskottets utlåtanden. Förklaringen till att den nu skisserade arbetsmetoden befunnits lämplig och ändamålsenlig torde vara att finna i den enhetliga rekryteringen till lagutskottens sekretariat. Befattningshavarna hämtas nämligen undantagslöst ur hovrättskarriären. Det kan här nämnas att det stundom förekommer att notarie med sekreterargöromål har större tjänstemeriter från domarkarriären än sekreteraren. Skillnaden i kompetens mellan sekreteraren och notarien med sekreterargöromål består därför endast i att notarien med sekreterargöromål under den första tiden i utskottet i allmänhet saknar erfarenhet av själva riksdagsarbetet.

Såsom nämnts finns sedan någon tid tillbaka kanslist i första och andra lagutskotten. Erfarenheterna härav är mycket goda. Genom kanslisterna har den rättsbildade personalen kunnat befrias från åtskilligt arbete såsom registrering, korrekturläsning, uppsättande av reciter, kallelser och protokoll m. m.

Personalbehov. Det synes lämpligt att den personal, som kan beräknas ha heltidssysselsättning icke bara under sessionerna utan även vid jul- och sommaruppehållen, knytes fastare till utskotten. Med hänsyn till den nuvarande arbetsbördan bör den fasta sekreterarpersonalen omfatta en sekreterare och en notarie med sekreterargöromål i varje lagutskott. Detta motsvarar den personal som under innevarande riksdag är i utskottens tjänst under hela året. Dessutom medför arbetsbördan sannolikt behov av ytterligare en helårsanställd notarie med sekreterargöromål i andra lagutskottet. Anledningen till att heltidstjänstgöring i stor utsträckning redan kunnat genomföras i lagutskotten torde bero på att lagutskotten i större utsträckning än flera andra utskott har möjlighet att skjuta frågor från vårsessionen till höstsessionen. Det måste emellertid understrykas att denna i och för sig önskvärda fördelning av arbetet ingalunda innebär att arbetsbördan blir jämnt fördelad över året. I sakens natur ligger att kanslierna ansträngs avsevärt hårdare under framför allt mars—maj och oktober—december månader. Utöver den sålunda tänkta fasta sekreterarpersonalen lär det, liksom under innevarande år, bli nödvändigt att under viss tid anlita ytterligare personal för föredragning och handläggning av vissa ärenden. Det må anmärkas att en förstärkt personal självfallet är ägnad att förbättra utskottens möjligheter till ingående och noggrann granskning av ärenden och att det härigenom skulle öppnas tillfälle att i betydligt större utsträckning än för närvarande inom utskotten göra självständiga utredningar och framlägga egna förslag. Skulle den fasta sekreterarpersonalen mot förmodan icke kunna beredas sysselsättning under hela sommaruppehållet torde personalen vara lämpad att tjänstgöra hos riksdagens ombudsmän.

Utöver sekreterarpersonalen är det önskvärt att en kanslist finns i varje lagutskott. Kanslisterna kan beredas full sysselsättning under hela året utom möjligen någon del av sommaruppehållet.

Kvalifikationskrav. Det får förutsättas att sekreterare och notarier med sekreterargöromål liksom hittills kommer att hämtas ur hovrättskarriären. Endast utbildning och tjänstgöring inom hovrätt torde nämligen ge den förtrogenhet med föredragningsteknik i juridiska ärenden och den allmänna insikt i olika rättsområden, som är nödvändig i lagutskotten. Den nyanställda bör ha hunnit så långt i domarkarriären att han fullgjort sin adjunktionstjänstgöring och alltså, såsom för närvarande oftast är fallet, utnämnts till hovrättsassessor. Tidigare erfarenhet av lagstiftningsarbete, t. ex. genom tjänstgöring i departement eller utredningar, är självfallet av värde. Utskottens sekreterare måste ha åtminstone något års tidigare tjänstgöring i riksdagen. Här må också erinras om den för utskottssekreterare speciella uppgift som åvilar lagutskottens sekretariat, nämligen att tjänstgöra som föredragande inför lagrådet, när ett lagutskott under hand önskar inhämta lagrådets yttrande över en ifrågasatt eller beslutad ändring i lagtext.

Tjänstgöring i lagutskottssekretariat bör i meriteringshänseende vara helt likställd med tjänstgöring i motsvarande ställning och lönegrad inom justitiedepartementet. Härav följer att viss tids utskottstjänstgöring skall medföra befrielse från kravet att för befordran till vissa domarämbeten ha tjänstgjort i nedre justitierevisionen.

Av kanslisten fordras — förutom kunnsighet i maskinskrivning och övriga kontorsgöromål — god allmänbildning. Nödvändigt är också att kanslisten har förmåga att utföra ett noggrant och självständigt arbete. Erfarenheten har vidare visat att ingående kännedom om riksdagsarbetet är av mycket stort värde.

Jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet består av 20 ledamöter, 10 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är f. n. 14 från första och 20 från andra kammaren, alltså sammanlagt 34.

Jordbruksutskottet handlägger ärenden rörande statsbudgetens utgifts-sida i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde och har i övrigt att avge betänkanden och förslag i fråga om till utskottet hänvisade jordbruksärenden.

Arbetsmängd. Jordbruksutskottet har under åren 1950—1964 avlämnat i genomsnitt 42 utlåtanden om året. År 1965 avgavs 30 utlåtanden.

Såsom framgår av det material organisationsutredningen tidigare framlagt har beträffande arbetsmängden för jordbruksutskottet redovisats en minskning under senare år. Såväl fristående propositioner som budget-motioner har minskat något i antal. Även sammanträdenas såväl antal som tid har minskat under senare år.

Minskningen är till viss del skenbar genom att en förhållandevis genomgripande rationalisering av arbetet skett, framtvungad bl. a. av nödvändigheten att tillfredsställande samordna sekreterarpersonalens deltidsarbete vid utskottet med en alltmera pressande arbetsbörda på andra håll (i departement, ämbetsverk och utredningar).

Föredragningstekniken har sålunda moderniserats och konsekvent inriktats på i respektive ärenden relevanta avsnitt. Det har härigenom bl. a. visat sig möjligt att koncentrera utskottsbehandlingen till färre sammanträden än tidigare, till fördel för såväl ledamöter som kansli som därigenom fått ökade möjligheter att förbereda ärendena.

En faktor som kanske kan ge en missvisande bild av utvecklingen är siffran för antalet utlåtanden. Tidigare behandlades så gott som alla fristående motioner i separata utlåtanden. Under senare år har en viss omläggning skett på så sätt att fristående motioner i högre grad behandlats i anslutning till vederbörande avsnitt i statsverkspropositionen och därigenom kommit att ingå i utskottets utlåtande över jordbrukshuvudtiteln.

Bortsett från vad nu anförts kan emellertid konstateras att en viss minskning av antalet jordbruksärenden skett under förliden del av 1960-talet. Den främsta orsaken torde vara att jordbruksutskottets ämnesområde i viss mån drabbats av »stiltje» i avvaktan på att 1960 års jordbruksutredning framlägger sina förslag. Denna utredning är av så ingripande natur att flertalet områden inom jordbrukshuvudtiteln berörs därav. Något större utrymme för delreformer inom området torde därför inte ha funnits.

Beträffande den framtida arbetsmängden är det svårt att göra förutsägelser, men det torde vara realistiskt att tänka sig att verksamheten på jordbruksutskottets område kommer att få helt annat utseende under de kommande åren. En betydande uppgång såväl i fråga om regeringsförslagens räckvidd som beträffande riksdagsinitiativens omfattning och antal torde sålunda vara att förvänta, i hur hög grad är det dock för tidigt att yttra sig om.

Personalbehov. För närvarande finnes förutom sekreterare två notarier med sekreterargöromål samt två kanslistor, varav en tillika registrator, anställda. Sekreterarpersonalen är deltidsanställd. Av kanslisterna är en f. n. anställd under i huvudsak riksdagssessionerna medan en tjänstgör hela året. Erfarenheterna av hittillsvarande kansliorganisation är mycket goda. Genom kanslisterna har sekreterarpersonalen till förmån för ärendenas sakbehandling kunnat avlastas registrering, korrekturläsning, uppsättande av reciter till utlåtanden, kallelser och protokoll, förberedelser för utskottets studieresor m. m. Att omgående få skrivhjälp och i övrigt ha tillgång till denna personal har medfört betydande tidsvinst beträffande åtskilliga arbetsmoment.

I en kommande fastare organisation synes kunna räknas med att sekreteraren och en notarie med sekreterargöromål tills vidare bör vara heltidsanställda. Därjämte bör i förekommande fall specialföredragande kunna anlitas som tillfällig arbetskraft mot arvode. Behov av kanslistpersonal torde komma att föreligga i minst samma omfattning som f. n., vilket innebär att en kanslist torde kunna beredas full sysselsättning under hela året medan ytterligare en erfordras för arbetet under sessionerna.

Personalbehovet är beräknat mot bakgrunden av hittillsvarande erfarenhet samt med beaktande av det ökade arbete som kommer att åvila utskottskansliet i och med att utredningsarbete inom kansliet och inhämtande av upplysningar i allt högre grad kommer att ersätta hittillsvarande remissförfarande. Vidare har förutsatts att specialföredragande skall behöva anlitas endast i undantagsfall. Skulle den fortsatta utvecklingen som tidigare anförts präglas av en ökad aktivitet på jordbruksområdet kan givetvis situationen bli en annan.

Allmänna beredningsutskottet

Allmänna beredningsutskottet består av 24 ledamöter, 12 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är f. n. 17 från första och 21 från andra kammaren, alltså sammanlagt 38.

Utskottet — som ej behandlar propositioner — har att avge utlåtanden i anledning av dit hänvisade motionsärenden.

Arbetsmängd. Arbetsbelastningen har ökat i snabb takt. År 1954, utskottets första verksamhetsår i dess nuvarande form, var antalet utlåtanden 19. Den ökning av antalet som sedan ägt rum har varit särskilt markant under 1960-talet och lett till bl. a. att utskottet fr. o. m. år 1962 måst arbeta under såväl vår- som höstsessionerna. Här må beträffande de senaste åren erinras om att antalet utlåtanden var 55 år 1962, 40 år 1963, 60 år 1964 och 56 år 1965.

Det bör i detta sammanhang beaktas att åtskilliga av de frågor som behandlas i ett och samma utlåtande icke sällan berör mycket vidsträckta områden av samhällslivet. Som exempel härpå kan nämnas motioner med förslag om program e. d. för miljöpolitiken, kulturpolitiken, familjepolitiken, åldringsvården, handikappvården etc. I åtskilliga fall har i ett och samma utlåtande behandlats ett helt s. k. motionspaket, exempelvis berörande ungdomsbrottsligheten, familjepolitiken, arbetarskydd och arbetshygien, åldringsvården, engångsförpackningar och nedskräpning, idrotten, kvinnors ställning på arbetsmarknaden etc. Det antal detaljfrågor som utskottet har att upptaga till prövning i utlåtanden av ovan antydda slag är ofta mycket betydande. Beträffande sammanförandet av flera motioner till ett yttre kan nämnas att år 1962 antalet motioner (två likalydande räknas som en) var 72 medan antalet utlåtanden var 55. Motsvarande tal var för år 1963 45 respektive 40, för år 1964 77 respektive 60 samt för år 1965 82 respektive 56.

Ett drag i utvecklingen är vidare att ärendena i ökad utsträckning tenderar att bli mera vidlyftiga och svåröverskådliga. De gäller ofta områden, där sakmaterialet ständigt och snabbt växer genom utredningsbetänkanden, ny lagstiftning, nytt statistiskt material o. d. Behandlingen av ett visst ämne i dag kräver således i många fall mera arbete än under de tidigare åren av utskottets verksamhet.

Utskottet har hittills, bortsett från att vissa avsnitt av riksdagens revisorers berättelse de två senaste riksdagarna hänvisats till utskottet, endast haft att behandla motioner. Detta innebär att nödvändig utredning i ärendena till skillnad från vad som gäller i fråga om propositioner måste införskaffas eller verkställas av utskottet självt genom kansliet. Härigenom har antalet remisser trots allvarliga försök till begränsning blivit synnerligen stort. Det största antalet i ett ärende, 16, förekom år 1962, då totala antalet remissyttranden var 176. Remissvaren är självfallet av stor betydelse, men det bör understrykas att remissförfarandet endast i undantagsfall ger tillräckligt underlag för ärendenas behandling i utskottet. Härutöver kräves i allmänhet att utskottskansliet går igenom aktuella betänkanden, verkställer egna utredningar, införskaffar ytterligare material, tar underhandskontakt med pågående utredningar och med myndigheter, undersöker om utredningsinitiativ är att förvänta m. m. Det förekommer också undantagsvis att utredningsmaterialet kompletteras genom tillkallande av särskilda, utomstående föredragande. Även i dessa fall bereds och föredras ärenden i sin helhet av utskottets tjänstemän.

Det kan sammanfattningsvis sägas, att redan utredningen av ärendena ofta ställer stora krav på aktivitet från utskottskansliets sida.

Till det ovan sagda kan fogas att utskottets storlek gör att många arbetsmoment blir mera betungande än i flertalet utskott. Antalet nya ledamöter arligen är rätt stort.

Vad gäller den arbetsbörda man bör räkna med för framtiden är det mest sannolikt att den nuvarande tendensen till ökning kommer att bestå.

Personalbehov. Kansliet består av en sekreterare, en notarie med sekreterargöromål och en notarie, samtliga heltidsanställda. Sekreteraren och notarien är i tjänst jämväl under sommaruppehållet i år. På grund härav och genom att ett stort antal ärenden kunde klaras av under vårsessionen har det icke ansetts behövt att för höstsessionen anlita notarien med sekreterargöromål. Även en måttlig ökning av arbetsmängden torde emellertid medföra att alla tre tjänstemännen får full sysselsättning hela året. Det kan inte heller utan vidare antagas att under kommande vårsessioner ärenden skall kunna slutföras i samma omfattning som skett under den sist förflutna.

Den nuvarande arbetsbelastningen motsvarar således ett arbetskraftsbehov av 2,5 tjänstemän för helt år. Såvitt nu kan bedömas bör man räkna med att i första hand två tjänstemän erhåller stadigvarande helårsanställning. Härutöver är ytterligare arbetskraft erforderlig, i vart fall under vårsessionerna och, därest arbetsbördan ökar, även under återstoden av året. I avvaktan på den kommande utvecklingen torde det sistnämnda arbetskraftsbehovet böra tills vidare tillgodoses genom tillfälligt anställda tjänstemän med heltidstjänstgöring.

Det synes mot bakgrunden av det ovan anförda och med hänsyn till arbetsuppgifternas art och fördelning mest rationellt att fastare anställning i första hand beredes sekreteraren och notarien. Liksom beträffande andra utskott gäller för dessa tjänstmän att de, därest arbetsbördan skulle tillfälligt minska, kan utnyttjas för annat arbete i riksdagen, exempelvis för arbetsuppgifter hos riksdagens revisorer.

Kvalifikationskrav. De ärenden som hänvisas till allmänna beredningsutskottet är mångskiftande i en grad som icke torde förekomma i några andra utskott eller utskottsavdelningar. Det är därför svårt att vad gäller utskottstjänstemännen formulera några preciserade krav på kunskaper inom särskilda fackområden. Det kan emellertid allmänt framhållas att sekreteraren bör ha erfarenhet av riksdagsarbete. Han bör vidare, med hänsyn till utredningsarbetet inom utskottet, ha erfarenheter av verksamheten inom olika grenar av förvaltningen och överblick över samt goda kontakter såväl med den statliga och kommunala förvaltningsorganisationen som med näringslivets och arbetsmarknadens organisationer. Det kan likaså vara till fördel om han haft uppdrag som sekreterare i offentliga utredningar. Vad nu sagts är till vissa delar tillämpligt även i fråga om notarien med sekreterargöromål. Det må vidare framhållas att det enligt utskottets erfarenheter synes värdefullt att inom sekretariatet ha tillgång till en tjänsteman med den träning i fråga om inläsning och systematisering samt föredragning av sakmaterial m. m. som kan erhållas i hovrättskarriären. Under vårsessionen i år har en hovrättsjurist varit anställd som notarie med sekreterargöromål.

Vad gäller kvalifikationskraven för notarien bör stor vikt fästas vid förtrogenhet med riksdagsarbetet. Det är vidare lämpligt att notarien äger god erfarenhet av allmänt administrativt arbete inom statsförvaltningen och av arbetsuppgifter i anslutning till utredningsverksamhet.

Översikt av den av organisationsutredningen föreslagna personalorganisationen

Tjänsteställe, tjänstebenämning	Lönegradsplacerad tjänst		Arvodes-tjänst
	ordinarie	icke-ordinarie	
<i>Första kammaren</i>			
Första kammarens sekreterare	1		
Kammarsekreterarens ersättare			1a)
Stomnotarie		1	
Biträdande jurist			2a)
Kontaktman riksdag-skola			1c)
Förste byråsekreterare	1		
Förste stenograf			3.5 } ca 6 } b) ca 2 }
Stenograf		4	
Reservstenograf			
Förste kanslist		1	
Kanslist		3	
Maskinskrivare vid snabbprotokollet			7a)
<i>Andra kammaren</i>			
Andra kammarens sekreterare	1		
Kammarsekreterarens ersättare			1a)
Stomnotarie		1d)	
Biträdande jurist			1a)
Förste byråsekreterare	1		
Förste stenograf			3.5 } ca 6 } b) ca 2 }
Stenograf		5	
Reservstenograf			
Förste kanslist		1	1a)
Kanslist		3	
Maskinskrivare vid snabbprotokollet			7a)
<i>Utrikesutskottet</i>			
Utrikesutskottets sekreterare			1a)
Biträdande sekreterare			1a)
<i>Konstitutionsutskottet</i>			
Konstitutionsutskottets sekreterare	1		
Föredragande	3e)		
Biträdande sekreterare			1—3
Förste kanslist	1		
Kanslist		1	
<i>Statsutskottet</i>			
Statsutskottets sekreterare	1		
Avdelningssekreterare	5		
Biträdande avdelningssekreterare			5—7
Kamrerare			1a)
Förste kanslist	1		
Kanslist		1	
<i>Bevillningsutskottet</i>			
Bevillningsutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	2		
Kanslist		1	2

Tjänsteställe, tjänstebenämning	Lönegradsplacerad tjänst		Arvodes- tjänst
	ordinarie	icke-ordinarie	
<i>Bankoutskotlet</i>			
Bankoutskottets sekreterare	1		2f)
Biträdande sekreterare			
<i>Första lagutskottet</i>			
Första lagutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	1		
Kanslist		1	
<i>Andra lagutskottet</i>			
Andra lagutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	1		1
Kanslist			1
<i>Tredje lagutskottet</i>			
Tredje lagutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	1		
Kanslist			1
<i>Jordbruksutskottet</i>			
Jordbruksutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare			1
Kanslist		1	1
<i>Allmänna beredningsutskottet</i>			
Allmänna beredningsutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare			1
Kanslist		1	
<i>Riksdagens förvaltningskontor</i>			
Korrekturläsare		3	ca 5
Föreståndare för »Riksdagsdebatterna»			1a)

a) Bisyssla. b) För kamrarna gemensam organisation. c) Gemensam för kamrarna, bisyssla. d) Tjänsten avses skola tills vidare hållas vakant, varvid arbetsuppgifterna fullgörs av arvodesanställd tjänsteman. e) Därav 2 med fyllnadstjänstgöring som byråchef hos JO. f) Därav 1 bisyssla.

Överenskommelse

angående anställnings- och arbetsvillkor för vissa tjänstemän inom den inre riksdagsförvaltningen

1. Nu gällande Allmänt avlöningsavtal för tjänstemän vid riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk (*RAST*) samt Allmänt tjänsteförteckningsavtal beträffande tjänster vid riksdagens förvaltningskontor och riksdagens verk (*RATF*) skall — under förbehåll att riksdagen godkänner de organisatoriska förutsättningarna för förevarande överenskommelse — med verkan fr. o. m. den 1 januari 1967 äga tillämpning på lönegradsplacerade tjänster och deras innehavare inom hela den inre riksdagsförvaltningen.

2. *RATF* skall icke gälla följande tjänster, nämligen tjänsterna som Första kammarens sekreterare, Andra kammarens sekreterare, Konstitutionsutskottets sekreterare och Statsutskottets sekreterare.

3. I härvid fogad *bilaga 1*¹ angivna tjänster skall vara lönegradsplacerade och i förekommande fall förenade med avlöningsförstärkning på sätt framgår av bilagan. Lönegradsplaceringen (avlöningsförstärkningen) gäller fr. o. m. den 1 januari 1967, om annat ej anges i bilagan.

4. Extra ordinarie och extra tjänsteman i kammare och utskott skall, när möjlighet icke föreligger att bereda honom arbete på grund av att riksdagen icke är samlad, vidkännas C-avdrag i den mån han icke åtnjuter semester.

5. Till innehavare av sådan för sekreterarpersonal (nuvarande notarie med sekreterargöromål eller notarie) avsedd arvodestjänst som inrättats för heltidstjänstgöring skall utgå arvode med belopp motsvarande löneklass högst B 6 jämte de avlöningsförmåner i övrigt, som skulle ha tillkommit honom om han varit extra tjänsteman.

Anmärkning

Organisationsutredningen förutser för dagen att här avsedd arvodestjänst kan komma att erfordras

a) med heltidstjänstgöring under *hela året*: för en tjänsteman (tredje mannen) i andra lagutskottet

b) med heltidstjänstgöring under *hela vår- och höstsessionen*: för två tjänstemän i bevillningsutskottet samt en i vardera banko-, jordbruks- och allmänna beredningsutskotten samt

c) med heltidstjänstgöring under *del av sessionerna*: för en å tre tjänstemän i konstitutionsutskottet och fem å sju tjänstemän i statsutskottet.

6. Till innehavare av sådan för *kanslist* avsedd arvodestjänst som inrättas för heltidstjänstgöring skall utgå arvode med belopp motsvarande löneklass högst A 17 jämte de avlöningsförmåner i övrigt som skulle ha tillkommit honom om han varit extra tjänsteman.

Anmärkning

Organisationsutredningen förutser för dagen att här avsedd arvodestjänst kan komma att erfordras för en kanslist i vardera jordbruks- samt andra och tredje lagutskotten.

¹ Här benämnd underbilaga till bilaga 3.

7. Till *annan tjänsteman* i kammare och utskott, *tillhörande sekreterare- eller kanslistpersonalen*, skall utgå arvode med motsvarande tillämpning av kommittékungörelsen.

Utän hinder av vad i första stycket sägs må andra normer för bestämmande av ersättning tillämpas av arbetsgivaren i fall då fråga är om arbete av mera utpräglad bisysslenatur (exempelvis göromål som fullgöres av kammarsekreterares ersättare, viss utredningspersonal inom kammares kansli, specialföredragande i utskott m. fl.).

8. Till *maskinskrivare vid snabbprotokollet* skall utgå

dels exspektansarvode med 250 kronor för månad under vilken tjänstemannen varit närvarande minst 75 procent av den tid för vilken tjänstemannen inkallats till tjänstgöring,

dels ock timarvode med

kr. 14: —	för tjänstgöring före klockan 18.00
kr. 17: —	» » klockan 18.00—22.00
kr. 20: —	» » efter klockan 22.00.

Protokollsanteckning

Maskinskrivare som tjänstgjort under helt plenum anses kallad för den tid under vilken han tjänstgjort, d. v. s. minst två timmar.

9. Arvode till icke lönegradsplacerad *korrekturläsare* skall bestämmas med utgångspunkt från löneklass A 22 och med beaktande av att normalarbetstiden för lönegradsplacerad korrekturläsare bestämts till 35 timmar per vecka.

10. I RAST införes följande bestämmelse:

»Till tjänsteman, som utsetts att vara ställföreträdare för direktören för riksdagens förvaltningskontor, utgår ställföreträdartillägg med 216 kronor för månad.»

Bestämmelsen skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1966.

11. Denna överenskommelse, som slutits under förbehåll om riksdagens löne delegations godkännande, gäller, om annat ej följer av bestämmelse ovan eller bilaga 1¹, från och med den 1 januari 1967 med samma giltighetstid som RAST.

Löneplanslöner, löneklassanknutna arvoden samt avlöningsförstärkningar skall för år 1967 och 1968 uppräknas i överensstämmelse med vad som kan komma att följa av överenskommelse härom inom den övriga delen av riksdagsförvaltningen.

Övergångsbestämmelser

1. Tid som enligt den 31 december 1966 gällande avtal må tillgodoräknas för erhållande av särskilt lönetillägg (»ålderstillägg») skall för placering i löneklass tillgodoräknas den som erhåller lönegradsplacerad tjänst i den nya organisationen.

2. Tjänsteman som fr. o. m. 1962 års riksdag (vårsessionen) varit anställd i befattning med avlöning enligt avlöningsbestämmelserna för riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän och anmäler sig till men icke blir innehavare av lönegradsplacerad tjänst i den nya organisationen må efter överenskommelse mellan riksdagens förvaltningskontor och berörd huvudorganisation erhålla särskild ersättning.

¹ Se not på sid. 78.

Vad nu sagts skall jämväl gälla i fall då tjänsteman, som fr. o. m. 1962 års riksdag varit underkastad nämnda avlöningsbestämmelser och samtidigt åtnjutit avlöning från annan statsanställning, erhåller tjänst i den nya organisationen och därvid erhåller lägre avlöning än som motsvarar summan av den från båda statsanställningarna uppburna avlöningen.

Ersättning som här avses må icke i något fall överstiga vad tjänstemannen uppburit från riksdagen enligt ovannämnda avlöningsbestämmelser för tiden 1/7—31/12 1966.

Stockholm den 14 september 1966

För riksdagens organisationsutredning

Fridolf Thapper

Statstjänarkartellen

Henry Ahldin

Statstjänstemännens
riksförbund

Jan F. Neumüller

Sveriges akademikers
centralorganisation

Mats Börjesson

Tjänstemännens central-
organisations stats-
tjänstemannasektion

Henry Lunde

Underbilaga till bilaga 3

Lönegradsplacering av tjänster m. m.

Nuvarande lönegrad	Tjänstebenenämning	Antal	Föreslagen lönegrad (arvode)	Anmärkning ang. tjänstebenenämning, placering etc.
	Den inre riksdagsförvaltningen			
	<i>Kamrarna</i>			
—	Stomnotarie	2	högst Ae 27	En i vardera kammaren
—	Förste stenograf	7	arv.motsv. lkl. A 26	
—	Stenograf	9	Ae 25	Normalarbetstid 40 tim./vecka, därav ca 30 tim. stenografarbete
—	Förste byråsekreterare	2	Ao 23	En i vardera kammaren
—	Stenograf	12 ¹	arv.motsv. lkl. A 21	
—	Förste kanslist	2	Ae 19	En i vardera kammaren
—	Kanslist	6	högst Ae 17	Tre i vardera kammaren. Ej befordringgång
—	Reservstenograf		—	Exspektansarvode utgår med 2 000 kr./år
	<i>Utskotten</i>			
	Bevillningsutskottets bankoutskottets jordbruksutskottets första, andra resp. tredje lagutskottets samt allmänna beredningsutskottets sekreterare	7	Cr 3	Avloningsförstärkning 324 kr./mån.
—	Avdelningssekreterare	2	Cr 2	Konstitutionsutskottet. Under »fyllnadstjänstgöring» som byråchef hos JO utgår avloningsförstärkning med 324 kr./mån.
—	Avdelningssekreterare	5	Cr 2	Statsutskottet
—	Sekreterare	6	Cr 1	Konstitutionsutskottet (1), bevillningsutskottet (2), första lagutskottet (1), andra lagutskottet (1), tredje lagutskottet (1)
—	Förste kanslist	2	Ao 19	Konstitutionsutskottet (1), statsutskottet (1)
—	Kanslist	6	högst Ae 17	Konstitutionsutskottet (1), statsutskottet (1), bevillningsutskottet (1), jordbruksutskottet (1), första lagutskottet (1), allmänna beredningsutskottet (1). Ej befordringgång

¹ Ungefärligt antal.

Nuvarande lönegrad	Tjänstebenanämning	Antal	Föreslagen lönegrad	Anmärkning ang. tjänstebenanämning, placering etc.
	<i>Riksdagens förvaltningskontor</i>			
Bo 5	Byråchef.....	1	Bo 6 ¹	Avdelningsdirektör (för nuvarande innehavare oförändrad tjänstebenanämning)
Ae 27	Byrådirektör.....	1	Be 5 ¹	Första arbetsenheten
högst Ae 27	Byrådirektör.....	1	högst Ae 29 ¹	Avdelningsdirektör. Femte arbetsenheten. Nu utgående
hogst Ae 23	Förste byråsekreterare	2	högst Ae 24 ¹	särskilt lönstillägg å 2 592 kr./år såsom föreståndare för
Ag 23	Kamrer.....	1	Ag 27 ¹	upplysningstjänsten indragas
Ae 21	Förste revisor.....	1	Ae 25 ¹	Femte arbetsenheten
Ag 18- Ae 22	Amanuens.....	3	högst Ae 24 ¹	Byrådirektör. Fjärde arbetsenheten. Nuv. innehavare
—	Korrekturläsare.....	3	Ae 21	ager åtnjuta lön efter löne-
Ao 13	Kontorsskrivare.....	1	Ao 15 ¹	klass A 29. Nu utgående
Ae 11	Kansliskrivare.....	1	Ae 13 ¹	arvode å 1 056 kr./mån. jämte »ålderstillägg» under
Ae 9	Kontorist.....	1	Ae 11 ¹	del av året indragas
				Byrådirektör. Tredje arbets-
				heten
				Förste byråsekreterare. Femte
				arbetsenheten
				Normalarbetstid 35 tim./vecka
				Assistent
				Kontorsskrivare. Femte arbets-
				enheten
				Kansliskrivare

¹ Lönegradsplaceringen gäller fr.o.m. den 1 juli 1966.